

bulletin

1

ab LEDEN 2008

REPROFOTO Z KNIHY MALÍŘ BAROKNÍ ZBOŽNOSTI

ARCHANDĚL MICHAEL VÁŽÍ SKUTKY UČENCŮ;
reprodukce z knihy Jan Jiří Heinsch. Malíř barokní zbožnosti, na jejímž vydání se podílela Správa Pražského hradu a Ústav dějin umění AV ČR.
Obraz je v majetku Oblastní galerie v Liberci.

UMĚNÍ VĚDĚ

Novoročním koncertem České filharmonie a Akademie věd ČR byl nejen slavnostně „otevřen“ rok 2008, ale také oslavy Hlávková výročí. Filharmonické těleso rozeznělo Rudolfinum dne 4. ledna 2008 tóny Smetanovy *Mé vlasti* pod taktovkou dirigenta Zdeňka Mácala.

Obálka	
Umění vědě	2
Nové knihy	3
Albrecht z Valdštejna a jeho doba	4
Obsah, úvodník	
Jubilejní rok Josefa Hlávky	1
Akademický sněm	
Roční bilance Akademie v nových podmínkách	3
Z projevu předsedy Akademie věd ČR prof. Václava Pačesa	4
Reforma výzkumu a vývoje	9
Usnesení XXXI. zasedání Akademického sněmu AV ČR	12
Stanovisko ředitelů a předsedů rad pracovišť AV ČR k aktuálním otázkám VaV v České republice ve vztahu k AV ČR	13
40. zasedání Akademické rady AV ČR	14
228. zasedání Rady pro výzkum a vývoj	15
Téma měsíce	
Závěrečná zpráva o průběhu a výsledcích přeměny pracovišť AV ČR na veřejné výzkumné instituce	16
Noví ředitelé	
Tři otázky pro ředitele v. v. i.	20
Osmičkový rok	
Tříkrálová deklarace – krok na cestě k samostatnosti	22
Galerie	
Hlávkův jubilejní rok	24
Portrét Josefa Hlávky	24
Věda a výzkum	
CERN – Evropská laboratoř fyziky	26
Den otevřených dveří v CERGE-EI	28
Holocaust: nesmíme zapomenout	29
Archeologové na Moravě 2 – Na návštěvě v Dolních Věstonicích	30
Sociální aspekty globalizace	32
Globalizace: skepse na místě?	33
O ekologii mají studenti zájem	34
Látku GS-9219 nelze nazývat lékem	35
Cesty přírodovědní aneb Důstojnost rozumu a moudrost srdce	36
Představujeme projekty	
Akademické ústavy a reforma školství	40
Z Bruselu	
České agrobiotechnologie v Bruselu	42
Nejen agrobiotechnologie v pracovním programu 2008	43
Ocenění	
Praemium Bohemiae 2007	44
Berte svou vědeckou práci jako poslání (z proslovu prof. Vladimíra Vonky)	44
Česká hlava 2007	47
Portréty z archivu	
Jiří Polívka	48
Kultura a společnost	
Saying it . . . on paper (21)	49
Nejen prací živ je člověk	50
Academia	
Odborné publikace z nakladatelství Academia	51
Resumé	52

JUBILEJNÍ ROK JOSEFA HLÁVKY

Někteří lidé vynikají božským pudem. Mohou mít sice dobrý úmysl, zůstávají však po nich trosky. Pravým opakem byl architekt a mecenáš Josef Hlávka, muž nejen cenných podnětů, ale i velkorysých činů. Sto let po své smrti, jež uplynou 11. března 2008, by sotva uvěřil tomu, že nástupkyně jeho České akademie věd a umění se musí čas od času strachovat o svou existenci.

UNESCO zařadilo jubileum Josefa Hlávky mezi velká světová výročí roku 2008. Akademie věd ČR se spolu s Nadáním Josefa, Marie a Zdeňky Hlávkových ujala přípravy vzpomínkových akcí, na nichž se bude spontánně podílet celá řada významných institucí. Jejich předznamenáním se stal působivý kalendář na rok 2008, v němž doc. Jiří Kotalík a Ing. arch. Jiří Voves mimo jiné představují skvostná díla lužanské zámecké galerie. S programem jubilejního roku organizátoři seznámili zástupce médií na tiskové konferenci 3. ledna 2008, o den později zazněla na výročním koncertu AV ČR a České filharmonie k počtě společného

AKADEMICKÝ BULLETIN

Vydává: Středisko společných činností AV ČR, v. v. i., 110 00 Praha 1, Národní 3
ISSN 1210-9525, registrační číslo MK ČR E 8392

Šéfredaktorka: Mgr. Marína Hužvárová (HaM), tel.: 221 403 531, e-mail: huzvarova@ssc.cas.cz

Redakce: Ing. Gabriela Štefániková (srd), tel.: 221 403 247, e-mail: stefanikova@ssc.cas.cz

Mgr. Luděk Svoboda (lsd), tel.: 221 403 375, e-mail: svoboda@ssc.cas.cz

Bc. Markéta Pavlíková – tajemnice redakce, tel.: 221 403 513, e-mail: pavlikova@ssc.cas.cz

Překlad resumé: Gabriela Štefániková, John Novotney

Jazyková korektura: Irena Vítková, tel.: 221 403 289, e-mail: vitkova@kav.cas.cz

Fotograf a fotoarchiv: Petr Králík, e-mail: kralik@ssc.cas.cz

Redakční rada: předseda – doc. RNDr. Jiří Kolbek, CSc., DSc. (AR); členové – PhDr. Antonín Kostlán, CSc., Ing. Karel Pacner, Jiří Padevět, Mgr. Tomáš Palatý, prof. PhDr. František Šmahel, DrSc., JUDr. Miroslav Šmidák

Grafická úprava: Zuzana Grubnerová

Tisk: Serífa, s. r. o., Jinonická 80, 158 00 Praha 5, e-mail: serifa@volny.cz

Příspěvky přijímáme e-mailem na adresy redaktorů nebo abicko@ssc.cas.cz.

Redakce si vyhrazuje právo příspěvky krátit. Za odborný obsah příspěvku ručí autor. Nevyžádané rukopisy nevracíme.

Adresa redakce: Praha 1, Národní 3, 3. patro – Viola; <http://abicko.avcr.cz>, <http://ab.avcr.cz>.
AB 1/2008 vychází 28. ledna 2008.

mecenáše Smetanova *Má vlast*. Z mnoha přípravných akcí mohu tu vzpomenout jen některé. Grantová agentura České republiky a Národohospodářský ústav Josefa Hlávky pořádají ve dnech 21. až 22. ledna vědeckou konferenci *Financování vědy a budoucnost českých nadací*, na 14. února připravila odborně zaměřené kolokvium 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy, koncem května se uskuteční mezinárodní konference *Kolektivní a individuální mecenášství a kultura veřejného daru v občanské společnosti*. Součástí konference připravené Historickým ústavem AV ČR, v. v. i., a Filozofickou fakultou Univerzity Karlovy bude i exkurze do Hlávkovy zámku v Lužanech. Dopoledne 10. března bude v Pantheonu Národního muzea odhalena Hlávková busta, odpoledne se v mramorovém sále Lobkovickeho paláce uskuteční vernisáž *Josef Hlávka*. Národní galerie připomene Josefa Hlávku jako mecenáše výtvarného umění výstavou, kterou 6. května otevře v nově instalované expozici umění 19. století v Jiřském klášteře na Pražském hradě. První polovina Hlávkovy jubilejního roku vyvrcholí 5. června koncertem České filharmonie ze skladeb autorů odměněných cenami České akademie věd a umění.

VŠECHNA FOTA: PETR KRÁLÍK, ARCHIV SSC

lejšího roku vyvrcholí 5. června koncertem České filharmonie ze skladeb autorů odměněných cenami České akademie věd a umění.

FRANTIŠEK ŠMAHEL,
předseda Organizačního výboru Jubilejního roku Josefa Hlávky

2008 jubilejní rok Josefa Hlávky	
1. ledna	Historická konference – na konferenčním místě prof. F. Králík, prof. J. Pátek, prof. T. Ševčík a odborníci organizátoři literární a filozofické literatury 19. a 20. století v rámci projektu „Historická literární a filozofická literatury 19. a 20. století“
2. ledna	Vědecký pracovní sešitování AV ČR
14. února	Česká filharmonie, koncert
15. února	Historická konference – na konferenčním místě prof. F. Králík, prof. J. Pátek, prof. T. Ševčík a odborníci organizátoři literární a filozofické literatury 19. a 20. století v rámci projektu „Historická literární a filozofická literatury 19. a 20. století“
21. a 22. února	Grantová agentura České republiky a Národohospodářský ústav Josefa Hlávky pořádají konferenci <i>Financování vědy a budoucnost českých nadací</i>
14. března	1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy připravila odborně zaměřené kolokvium
10. března	Odhalení busty Josefa Hlávky v Pantheonu Národního muzea
6. května	Vernisáž výstavy <i>Josef Hlávka</i> v Národní galerii
5. června	Koncert České filharmonie ze skladeb autorů odměněných cenami České akademie věd a umění

Interiér zámecké kaple v Lužanech svědčí o inspiraci stavitele v byzantských prvcích.

ROČNÍ BILANCE AKADEMIE V NOVÝCH PODMÍNKÁCH

Ke XXXI. zasedání Akademického sněmu AV ČR se jeho členové, představitelé vědeckých pracovišť, zástupci vysokých škol a další hosté sešli dne 18. prosince 2007 stejně jako v letech minulých v Majakovského sále Národního domu na Vinohradech. Téměř po roce, kdy se pracoviště Akademie věd České republiky přeměnila z příspěvkových organizací na veřejné výzkumné instituce a začala pracovat v nových právních, ekonomických i organizačních podmínkách, mohl předseda AV ČR prof. Václav Pačes shrnout náročné období zásadních změn.

XXXI. zasedání Akademického sněmu se zúčastnilo 214 jeho členů, což je 83 % jejich celkového počtu. Jednání Sněmu zahájil a řídil místopředseda AV ČR Ing. Pavel Vlasák. Úvodní projev k písemně předloženým zprávám – zprávě o činnosti Akademické rady od posledního zasedání Sněmu a závěrečné zprávě o průběhu a výsledcích přeměny pracovišť AV ČR na veřejné výzkumné instituce – přednesl předseda AV ČR prof. Václav Pačes. V diskusi k jeho projevu vystoupila s důležitým příspěvkem první místopředsedkyně Rady pro výzkum a vývoj PhDr. Miroslava Kopicová. Dalšími diskutujícími byli předseda Výboru Poslanecké sněmovny pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu dr. Walter Bartoš, předseda Rady vysokých škol prof. Vladimír Haasz a šest dalších členů a hostů Sněmu. Jednání Sněmu pozdravil též nově jme-

novaný ministr školství, mládeže a tělovýchovy Mgr. Ondřej Liška.

V dalších bodech programu předložil místopředseda AV ČR prof. Jiří Drahoš návrh na zřízení nového pracoviště AV ČR – Biotechnologického ústavu AV ČR, v. v. i., a člen předsednictva Akademické rady a předseda její Ekonomické rady RNDr. Jiří Rákosník podal zprávu o současné ekonomické situaci AV ČR a odůvodnil návrh jejího rozpočtu na rok 2008. Pravidelnou zprávu Dozorčí komise Akademického sněmu přednesl její předseda prof. Jaroslav Spížek. V průběhu jednání Sněmu se uskutečnila též doplňovací volba do Vědecké rady AV ČR na zbytek funkčního období 2005–2009.

Zasedání Sněmu bylo zakončeno projednáním a schválením usnesení, jehož návrh připravila návrhová komise Sněmu v čele s prof. Václavem Skleničkou.

Z PROJEVU PŘEDSEDY AKADEMIE VĚD ČR PROF. VÁCLAVA PAČESA

XXXI. zasedání Akademického sněmu se schází téměř rok poté, co se pracoviště Akademie přeměnila z příspěvkových organizací na veřejné výzkumné instituce a začala pracovat v nových právních, ekonomických i organizačních podmínkách. Proto předkládám i stručnou závěrečnou zprávu o průběhu a dosavadních výsledcích této přeměny.

Lze myslím říci, že v současné době byla úspěšně dokončena první etapa přeměny celé soustavy akademických pracovišť na veřejné výzkumné instituce. Byly vydány a bez připomínek registrovány nové zřizovací listiny všech pracovišť AV ČR. Do vlastnictví pracovišť byl – až na nepatrné výjimky – převeden téměř sedmnáctimiliardový majetek, k němuž měla v minulosti pouze právo hospodaření. Majetkem v příslušnosti hospodaření Akademie věd ČR již zůstávají pouze nemovitosti v Praze – Legerově a Valentinské ulici a v Brně-Pisárkách. V souladu se zákonem o veřejných výzkumných institucích a se Stanovami Akademie věd byly bez jakýchkoli vážnějších problémů konstituovány nové orgány pracovišť – Rady pracovišť, jejich ředitelé a dozorčí rady. Zhruba na třetině ústavů se přitom jejich rady rozhodly zvolit svými předsedy ředitele pracovišť, čímž vznikla vlastně „personální unie“ obou těchto funkcí. Bude třeba, aby nositelé obou funkcí pečlivě a v souladu se zákonem a Stanovami AV ČR rozlišovali, o kterých věcech mohou jako ředitelé pracovišť rozhodovat sami a kdy bude nutno jednání a rozhodnutí o nich uskutečnit v radě pracoviště. Ve zbývajících dvou třetinách pracovišť, kde jsou funkce ředitele a předsedy rady pracoviště odděleny, bude zase nesmírně důležitá věcná a korektní spolupráce obou orgánů a zvláště ředitele a předsedy rady. Praktické zkušenosti jistě časem ukáží, který z obou použitých modelů bude v konkrétních podmínkách efektivnější.

Čekají nás ještě další úkoly. Především půjde o první výroční hodnocení činnosti ústavů jako veřejných výzkumných institucí, tedy o hodnocení za rok 2007. Situace se poněkud komplikuje tím, že bude nutno v předstihu připravit podklady pro výroční zprávu Akademie věd ČR jako celku, která musí být předložena jarnímu zasedání Sněmu, dále podklady pro chystané, velmi významné průběžné hodnocení vědecké práce a výzkumných záměrů za léta 2005–2007 a konečně výroční zprávy jednotlivých pracovišť. Tyto výroční zprávy budou mít poněkud odlišný charakter než dosud a budou vedle výsledků výzkumu zahrnovat i rozbor a hodnocení ekonomické aktivity pracovišť ověřené auditem. Je-

jich dokončení a zveřejnění je zákonem termínováno až 30. červnem příštího roku.

Na výroční hodnocení činnosti pracovišť a jejich řídicích orgánů bude navazovat i odměňování ředitelů, předsedů, místopředsedů a členů rad pracovišť i dozorčích rad.

Na základě podnětů reflektujících zkušenosti s dosavadními majetkovými převody hodláme připravit také novelizaci směrnice o postupu pracovišť při nakládání s majetkem a majetkovými právy, která umožní, aby byly některé méně závažné právní úkony do budoucna ponechány v plné pravomoci orgánů pracovišť (včetně dozorčích rad).

Přeměna ústavů na veřejné výzkumné instituce znamenala velkou organizační a administrativní zátěž. Všem, kteří se o její realizaci zasloužili, proto patří upřímné poděkování. Zároveň si však musíme uvědomit, že to je pouze začátek celého procesu. Nyní vstupujeme do etapy praktického fungování v. v. i., v níž bude třeba možností a výhod, které přináší nové právní postavení pracovišť a jejich zvýšená samostatnost a odpovědnost zejména v ekonomické sféře, plně využít, co nejvíce z nich vytěžit pro zvýšení kvality a efektivnosti naší vědecké práce a zároveň se vyhnout i možným rizikům spojeným se samostatným hospodařením. Nyní lze udělat daleko více pro větší podporu a lepší odměňování excelentních vědců, pro oboustranně výhodnou spolupráci s vysokými školami, pro výrazné posílení přímé, vzájemně prospěšné součinnosti s podnikatelskou sférou, pro účelné rozvíjení i jiných činností pracovišť, pro budování spin-off firem a dalších institucí, které budou přispívat k lepšímu využívání výsledků naší práce. Škála a rozsah možností jsou samozřejmě v jednotlivých oblastech výzkumné činnosti Akademie a na jednotlivých pracovištích velmi různé, ale aspoň některé z nich existují opravdu všude. A tady už bude záležet na iniciativě, vynalézavosti a aktivitě vedení a všech zaměstnanců ústavů, aby dokázali správně posoudit svoje síly a možnosti a co nejlépe jich využili.

Je ale třeba vyhovět všem zákonným podmínkám. Zejména se jedná o to, abychom našimi aktivitami nenarušovali volnou hospodářskou soutěž, aby se dotace z veřejných prostředků nepoužívaly pro komerční účely nad rámec zákona o v. v. i. Za to jsou v plné míře odpovědní ředitelé a Rady pracovišť. Zdůrazňuji opět, že se máme věnovat především vědě a komerční aktivity mají být průhledně vyvedeny mimo ústavu – a k tomu nám právě zákon o v. v. i. dává příležitost.

Přeměna pracovišť AV ČR na veřejné výzkumné instituce založila ovšem, což si zatím ne vždy plně uvědomujeme, i nové postavení Akademie věd, konkrétně tedy jejího Sněmu, předsedy, Akademické rady, Vědecké rady i Kanceláře AV ČR jako jejich výkonného úřednického aparátu ve vztahu k pracovištím AV ČR.

Akademie věd a její orgány zůstaly i v novém uspořádání organizační složkou státu. Ve vztahu k pracovištím již nejsou nadřízenou správní institucí pracovišť, ale jejich zřizovatelem a jejich úkolem je především pracovištím pomáhat a usnadňovat jim práci.

Významnou úlohu při naplňování funkce Akademie věd ČR jako zřizovatele mají dozorčí rady pracovišť. Ty musí fungovat jako skutečná „prodloužená ruka zřizovatele“ a dbát nejen o právní pořádek na pracovištích a o jejich účelné a odpovědné hospodaření, ale pečovat i o to, aby z různých vnitřních i vnějších příčin nedocházelo k oslabování a podlamování kvality a efektivnosti hlavní výzkumné činnosti pracovišť, pro jejíž uskutečňování byla zřízena.

Závěrem této části své zprávy bych chtěl naléhavě zdůraznit tuto myšlenku: Přeměnou pracovišť AV ČR na veřejné výzkumné instituce se soustava pracovišť stala do určité míry, zejména z ekonomického hlediska volnější. Podle mého přesvědčení však nesmíme připustit oslabení jednoty a solidarity celé této demokraticky uspořádané a samými vědci spravované soustavy. Jedině tak se ubráníme tomu, čeho jsme bohužel svědky v některých jiných úsecích našeho výzkumu, totiž že dochází k podřízení vědeckých institucí administrativním strukturám s byrokratickým nádechem, které nadto podléhají proměnlivým politickým vlivům. A stejně tak je nadále potřebné, aby

i v nových podmínkách dále pokračovala úzká přátelská spolupráce pracovišť jak v rámci jednotlivých oborových sekcí, tak i na regionálním základě. Prospěšnost takové spolupráce ostatně jasně prokazuje například stále se rozvíjející činnost Sdružení jihomoravských pracovišť AV ČR v Brně.

Jedním z velmi pozitivních rysů přechodu pracovišť AV ČR na veřejné výzkumné instituce je – alespoň podle našich zkušeností – fakt, že tato změna nijak nepříznivě neovlivnila jejich výzkumnou, vzdělávací a ostatní základní činnost. Úplné údaje budeme mít ovšem k dispozici až při výročním hodnocení naší činnosti za rok 2007 a po provedení již zmíněného průběžného hodnocení výzkumné činnosti a výzkumných záměrů pracovišť za léta 2005–2007.

Zdůrazňuji, že nás čeká průběžné hodnocení ústavů, které sice nebude mít dopad na zásadní změnu financování, ale umožní vedení ústavů přijmout opatření pro hodnocení v roce 2011, které bude mít zásadní význam pro další směřování ústavů a pro jejich financování, případně až pro jejich další existenci. Stále ještě nemůžeme být spokojeni s jasnou podporou vědecké excelence a s rychlostí reakce na vývoj vědy.

Již několikrát jsem na zasedáních našeho Sněmu zdůraznil, že Akademie věd jako významná česká instituce základního vědeckého výzkumu se musí stále výrazněji profilovat i jako instituce vzdělávací a kulturní. Základem naší úlohy ve vzdělávání bylo tradičně vedení doktorandů. Mnozí z vás nyní přecházejí spíše na zapojování postdoktorandů do řešení projektů. Oproti vedení doktorandů to má výhody, a tím je potenciál našich pracovišť pro školení doktorandů stále méně využíván. Upozorňoval jsem opakovaně na

**Zasedání
Akademického
sněmu řídil
místopředseda
AV ČR Pavel Vlasák
(vlevo), uprostřed
čestný předseda
Rudolf Zahradník
a Walter Bartoš,
předseda Výboru
poslanecké
sněmovny pro vědu,
vzdělání, kulturu,
mládež
a tělovýchovu.**

tento důsledek našeho podřízeného postavení v oblasti terciárního vzdělávání. Obávám se, že podobně to bude i se zapojováním našich pracovníků do přednáškové činnosti na vysokých školách, protože přednášení není uznatelným výsledkem výzkumu a prostředky na pedagogickou činnost z rozpočtové kapitoly MŠMT nedostáváme.

Jsem rád, že v práci ediční a vědeckopopularizační se stále více cíleně zaměřujeme na středoškolskou mládež. Mimořádně úspěšným počinem v této oblasti se stal 7. týden vědy a techniky. V pěti měsících, kde sídlí pracoviště AV ČR, se uskutečnily přednášky, výstavy, konference a jiné akce. Během *Dnů otevřených dveří* si téměř 9000 zájemců prohlédlo 79 pracovišť Akademie.

Kulturní poslání Akademie věd ČR zdůrazňujeme dobře fungující smlouvou o naší spolupráci s Českou filharmonií a v minulých dnech nově uzavřenou smlouvou o spolupráci s Národním divadlem, které jsou výrazem živého sepětí těchto významných národních institucí. Ze stejných důvodů podporujeme i aktivity Galerie Mezinárodního centra pro umění a nové technologie (CIANT), která usilují o propojování vědecké a umělecké kreativity.

Máme smlouvy o spolupráci nejen s vysokými školami, výrobními podniky a kulturními institucemi, ale také například s Pardubickým krajem, kde se spolupráce neomezuje už jen na program Orlicko. Před podpisem je též smlouva o spolupráci s městem Brnem, důležitá zejména pro přípravu projektů do OP VaVpl.

Výzvou pro další rozvíjení vzdělávací a kulturní činnosti v roce 2008 bude 100. výročí úmrtí mecenáše naší vědy, umění a vzdělanosti a zakladatele České akademie věd a umění Josefa Hlávky, které bude slaveno po celý tento jubilejní rok jako světové kulturní výročí UNESCO. Od ledna až do listopadu 2008 se za rozsáhlé účasti Akademie věd ČR uskuteční řada koncertů, konferencí, přednášek, výstav a dalších akcí, bude vydána stříbrná pamětní mince a budou uděleny medaile

a ceny Josefa Hlávky. Oslavovat se bude také v Rakousku, jmenovitě ve Vídni za významné podpory velvyslankyně Rakouska v ČR Margot Klestil-Loeffer.

Pokládám za potřebné zabývat se také některými vnějšími vztahy Akademie v evropském i vnitrostátním měřítku a politickým prostředím, v němž pracujeme a které má pro úspěch naší činnosti nezanedbatelný a v některých případech přímo zásadní význam. Především jsou to naše vztahy k Evropské unii a integrace naší vědy do evropského výzkumného prostoru.

V prvních výzvách na předkládání projektů do 7. rámcového programu bylo z České republiky podáno celkem 560 projektů, z toho 106 projektů s účastí pracovišť AV ČR. To je relativně slušný výsledek, jehož význam je ovšem omezen tím, že očekávaná úspěšnost těchto projektů je pouze asi 22 %. Proto naléhavě připomínám, že k 30. listopadu 2007 byl zveřejněn další soubor výzev, a prosím, abyste věnovali maximální pozornost přípravě a podávání dalších projektů.

V této souvislosti mohu s potěšením oznámit, že se v poslední době podařilo odstranit některé legislativní překážky, které dosud komplikovaly naši účast na evropských projektech. Zákonem č. 261/2007 Sb. byla mimo jiné provedena dlouho požadovaná novela zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, která do budoucna od této daně osvobozuje prostředky ze zdrojů Evropské unie, určené na podporu projektů výzkumu a vývoje, a poskytuje nárok na vrácení daně i těm, kteří byli v minulosti nuceni ji uhradit.

Další dobrou zprávou je přijetí zákona č. 171/2007 Sb., který umožňuje, aby Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy na žádost uchazečů hradilo z institucionálních prostředků požadovanou finanční spoluúčast v mezinárodních výzkumných projektech. Vydání naléhavě potřebného prováděcího předpisu k tomuto zákonu se sice zpozdilo, věříme však, že stabilizované MŠMT prováděcí předpisy brzy vydá.

Ke schválení se blíží novelizace tzv. cizineckého zákona, která v souladu s příslušnou evropskou směrnicí podstatně zjednoduší přijímání cizích vědeckých pracovníků na našich ústavech. Domnívám se, že tohoto uvolnění bychom měli v maximální míře využít zejména pro posílení našich pracovišť zdatnými zahraničními postdoktorandy.

Můžeme-li hodnotit celkem pozitivně nástup do 7. rámcového programu, pak naše účast v programu grantové podpory vynikajících mladých vědeckých pracovníků *Ideas*, vyhlášeném Evropskou výzkumnou radou, je zklamáním. Nyní probíhá část programu určená vynikajícím výzkumným pracovníkům bez věkového omezení. Znovu vás vyzývám, abyste jí věnovali pozornost, usilovali

o podání kvalitních žádostí a alespoň zčásti tak napravili předchozí nezdar.

Pokud jde o využití strukturálních fondů Evropské unie, je potřeba tuto problematiku sledovat a překonávat vzniklé zpoždění i další nedostatky.

Naše pracoviště se zapojila do přípravy mnoha středních projektů a do několika velkých projektů s rozpočtem nad 1,5 mld. Kč (např. projekty s UK (BIOCEV), MU a VÚT Brno (CEITEC a CESLAB – který má vysloveně středoevropský rozměr), dále IAV, společný projekt s ČVUT, a také projekt zaměřený na materiálový výzkum (s Univerzitou Pardubice).

AV ČR se zapojila do diskuse o *Zelené knize*, strategickém dokumentu Evropské unie věnovaném perspektivám Evropského výzkumného prostoru. Souhrnné stanovisko Akademie příznivě ocenil evropský komisař pro vědu a výzkum Janez Potočnik.

V tomto smyslu jsou pro nás další výzvou příprava na předsednictví České republiky v Evropské unii v první polovině roku 2009. Vláda přikládá aktivní účasti AV ČR na přípravě a realizaci tohoto úkolu velký význam. Byl jsem jmenován členem poradního sboru místopředsedy vlády Alexandra Vondry a řada dalších zástupců AV ČR pracuje v dalších pomocných a poradních orgánech pro toto předsednictví. Prioritou naší aktivity v oblasti výzkumu a vývoje

bude vytváření evropského výzkumného prostoru bez bariér s možnostmi pohybu výzkumných pracovníků a sdílení znalostí a infrastruktur.

V posledních měsících nabývají stále větší aktuálnosti a závažnosti diskuse a jednání o celkovém celostátním uspořádání a koncepci dalšího vývoje naší vědy a vysokého školství. Jde především o návrh označený jako *Reforma struktury výzkumu a vývoje*, na němž se v současné době intenzivně pracuje ve vládní Radě pro výzkum a vývoj a který by podle posledních pokynů předsedy vlády měl být předložen ke schválení vládě již v březnu příštího roku. A souběžně s tím probíhá v rámci Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy i diskuse o přípravě tzv. *Bílé knihy terciárního vzdělávání*, která by měla řešit koncepci uspořádání a vývoje našeho vysokého školství.

Takových zásadních diskusí, které jsou nepochybně žádoucí a užitečné, se Akademie věd ČR vždy v minulosti aktivně účastnila a nehodlá v tom polevit ani do budoucna. Připomínám, že sám Akademický sněm na svém XXVIII. zasedání dne 20. dubna 2006 podpořil svým usnesením přípravu novely zákona č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu a vývoje, ostatně dosud nerealizované, a zároveň formuloval i priority, ke kterým by novelizace zákona měla směřovat. A na XXIX. zasedání před rokem pověřil Sněm

FOTO: PETR KRÁLÍK, ARCHIV SSC

FOTO: PETR KRÁLÍK, ARCHIV SŠČ

Akademickou radu, aby vedla další jednání ve věci uspořádání státní správy ve výzkumu a vývoji a jeho financování tak, aby byla zachována a posílena nadesortní působnost Rady pro výzkum a vývoj a aby byl zachován demokratický systém řízení Akademie věd. Není tedy pochybnosti o tom, že jsme i nyní připraveni k pokračování racionální diskuse o reformě struktury výzkumu a vývoje. Zneklidňuje nás však, že těchto zásadních diskusí bohužel využili někteří (vlastně) jednotlivci k prosazování požadavků, které nesměřují k racionálnímu řešení skutečných problémů, ale jejichž cílem je destabilizovat činnost výzkumných pracovišť Akademie věd, a dokonce zpochybňovat i samu další existenci Akademie. Tyto názory a požadavky nejsou podloženy žádnou konkrétní a precizní analýzou a jsou v rozporu i s jednoznačnými zkušenostmi vyspělých evropských zemí, v nichž vesměs existuje a úspěšně se uplatňuje účelný dualismus vzájemně úzce propojeného univerzitního a nezávislého mimouniverzitního výzkumu.

S čím máme zásadní a dlouhodobý problém, je nedokonalá metodika hodnocení výsledků výzkumu Radou pro výzkum a vývoj. Tato již dlouho kritizovaná metodika negativně a nespravedlivě postihuje zejména Akademii věd a v některých případech vede až ke znevažování naší vědecké práce. Přitom lze z nezávislých zdrojů snadno ověřit a doložit toto:

V posledních pěti letech (2002–2006) dostávala Akademie věd ČR přibližně 24–25 % z celkových prostředků státního rozpočtu na výzkum a vývoj, jichž ovšem musela (například na rozdíl od veřejných vysokých škol a dalších institucí) využívat na veškeré své výdaje. Za tuto čtvrtinu prostředků produkovala pracoviště AV ČR mimo mnohého jiného plných 37,5 % mezinárodně uznávaných výsledků české vědy, publikovaných v impaktovaných časopisech, a dosáhla podle Science Citation Indexu dokonce 50 % citací všech českých vědeckých prací. A Akademie věd je nadto jedinou institucí výzkumu a vývoje v ČR, která po celou dobu své existence periodicky a náročně hodnotí svá pracoviště za účasti nejpovolanějších domácích i zahraničních odborníků a promítá výsledky tohoto hodnocení do financování ústavů. Je tedy třeba, aby i celostátně uplatňovaná metodika hodnocení co nejcitlivěji a nejpřesněji zachycovala jak kvantitu, tak zejména i kvalitu dosažovaných výsledků. A stejně tak musí být spravedlivé, nepředpojaté a na základě skutečně srovnatelných podkladů posuzována i efektivita výzkumu, tedy vztah dosahovaných výsledků k vynaloženým nákladům. Očekáváme, že nová metodika hodnocení, na níž se nyní v Radě pro výzkum a vývoj za naší účasti pracuje a která má být poprvé použita při hodnocení za rok 2007, odstraní dosavadní hrubé závady a poskytne konečně kvalitní podklady pro další rozhodování ve finanční i vědecko-organizační oblasti. Poslední vývoj v přípravě reformy VaV vládní Radou dává naději, že se dopracujeme dobrého systému. O těchto závažných problémech většina z vás ví, a tak se jimi dne 5. prosince 2007 iniciativně zabývalo i shromáždění ředitelů a předsedů rad pracovišť AV ČR.

Věřím, že jednání XXXI. Akademického sněmu bude přínosem nejen pro Akademii věd ČR, její pracoviště a pracovníky, ale především pro další rozvoj celé naší vědy.

Plné znění projevu naleznete na <http://abicko.avcr.cz>.

-red-

REFORMA VÝZKUMU A VÝVOJE

Z PROJEVU MÍSTOPŘEDSEDKYNĚ RADY PRO VÝZKUM A VÝVOJ DR. MIROSLAVY KOPICOVÉ

FOTO: PETR KRÁLÍK, ARCHIV SSC

Jsem ráda, že mám to vzácné privilegium být 1. místopředsedkyní Rady, a proto považuji za svou povinnost vás dnes informovat o tom, jaké úvahy se rodí kolem nové reformy podpory výzkumu a jakým způsobem s vámi budou komunikovány. Velmi vítám nabídku pana předsedy Akademie věd ke komunikaci a spolupráci, která ale přece probíhá i nyní. Rada pro výzkum a vývoj připravuje a diskutuje své návrhy reformy nejprve v předsednictvu, kde máte zastoupení. Dále je projednává na zasedání celé RVV, kde máte zastoupení, za přítomnosti stálých hostů Rady, mezi nimiž máte také své zástupce. Považuji otevřenou diskusi za samozřejmou věc, protože reforma znamená velmi závažná rozhodnutí s velkým dopadem na výzkumné aktivity všech institucí, které se výzkumnou činností zabývají a mezi nimiž je Akademie věd tou nejvýznamnější. Vám nemusím zdůrazňovat, že v globální ekonomické soutěži můžeme obstát, jen když inovační výkonnost naší země dostane nový, zásadní impuls. Nejsme levnou zemí, musíme vytvořit jinou konkurenční výhodu. Základ, na kterém naše budoucí prosperita musí stát, je známý trojúhelník: Výzkum – vzdělání – inovace.

Pan předseda se tady zmínil, že ve všech třech těchto oblastech probíhají reformy. Ano, a je to mimořádná příležitost, protože to znamená, že všechny tři systémy jsou souběžně otevřené pro změny. Je šance provést reformy koordinovaně, aby jedna podpořila druhou, aby se uskutečnily ve vzájemné synergii.

V připravované reformě zákona o podpoře výzkumu a vývoje usilujeme o to, abychom veřejné prostředky investovali do základního výzkumu, který přináší zásadní nové poznatky srovnatelné se světem, a abychom prostředky aplikovaného výzkumu investovali do takového výzkumu, který bude pro naši zemi ekonomicky přínosný.

Reforma má:

- Zvýšit přínosy výzkumu, vývoje a inovací pro českou ekonomiku;
- Zkvalitnit systém podpory výzkumu, vývoje a inovací;
- Odstranit roztržitost výzkumu a podporu průměrnosti.

Návrh reformy je připraven k diskusi, ale protože v tuto chvíli je ještě diskutován předsednictvem a nebyl dosud předložen ani dalším členům RVV, dovoluji mi, abych uvedla jenom základní informace.

Jaké jsou cíle reformy?

Chceme zjednodušit strukturu systému státní podpory.

Chceme zásadně snížit počet 22 kapitol a ujišťuji vás, že v žádném z návrhů, ani v tom minimálním, nechybí kapitola Akademie věd.

Zároveň chceme tímto způsobem zjednodušit celou administrativu. Udělali jsme si malý průzkum, kolik lidí na jednotlivých ministerstvech vykazuje svou činnost jako činnost vázanou na výzkum. Je to nesrovnatelné s tím, jaké jsou na ni kapacity v Akademii věd nebo i v Radě. Reforma musí administrativní struktury maximálně zracionalizovat.

Pan předseda hovořil o vašem zájmu soustředit se na excelenci ve výzkumu. Je to jednoznačně náš společný cíl.

Velkým problémem začíná být nedostatek výzkumných a vědeckých pracovníků pro potřeby a cíle, které si v této oblasti klademe. Když hovořím s některými investory, kteří u nás nejprve investovali do svých výrobních kapacit a jsou připraveni založit i svá výzkumná pracoviště, setkávají se s tím, že nenajdou odborníky pro své záměry. Zatraktivnit vý-

zkumnou práci, umožnit realizaci i odpovídající ohodnocení kvalifikovaným vědcům, inženýrům i doktorandům, to jsou otázky, na které reforma reaguje, aby posílila lidské kapacity pro výzkum.

Také jste hovořili o ještě slabém zapojení do mezinárodní spolupráce v rámci programů Evropské unie. Jsem ráda, že se daří odbourávat jednotlivé bariéry tohoto zapojení, ale budeme hledat cesty, jak dále posílit motivaci výzkumných ústavů i vysokých škol se na zahraničních programech podílet.

Byla tu již uvedena celá řada možných a zajímavých návrhů, jakým způsobem oblast výzkumu zracionalizovat a podpořit. Velmi vítám takové náměty.

Reforma má sedm známých hlavních cílů, které pan premiér představil už v květnu loňského roku. Snažíme se, aby celá tato reforma nebyla už dále rozmělnována rozpracováváním do dalších a dalších opatření, v nichž se často původní záměry rozplynou, aby byla prostě zaměřena na těchto sedm hlavních cílů. Musíme se připravit na to, že se zřejmě příští zákon už nebude jmenovat jenom „zákon o podpoře výzkumu a vývoje“, ale také „inovací“.

K tomu ještě zbývá dodat cíl osmý, který je trochu jiné povahy, a to je podpora proinovačního prostředí, která bude velmi obtížná, protože bude měnit pohled společnosti na priority naší země.

Dovolte mi zmínit se o harmonogramu reformy a možnosti vzájemné spolupráce. Své časování reforma zákona č. 130/2002 Sb. odvíjí od funkčního období této vlády. Je jasné, že kdybychom jen připravili podklady pro vlády další, mohli bychom se dočkat toho, že se bude opět začínat od začátku. To není možné, a proto je časový harmonogram poměrně napjatý. Máme-li mít schválený zákon do března příštího roku, je opravdu velký časový tlak.

Pan předseda už hovořil o tom, že reforma by měla být připravena do března příštího (tj. 2008) roku a schválena do března 2009. Znamená to, že 21. prosince dostanou všichni členové a stálí hosté Rady první návrh reformy ve znění, ze kterého bude zcela jasné, jak budou její jednotlivé cíle řešeny. Vzhledem k tomu, že v Radě své zástupce máte, předpokládám a doufám, že připravíte stanovisko Akademie věd tak, aby jednání, které se uskuteční v Radě 11. ledna – a bude to zásadní, monotematické jednání na téma reformy – již přineslo na stůl všechny vaše názory, nejraději připravené konstruktivní náměty na změny.

Bude ještě jedna příležitost, kde se bude o reformě diskutovat, a to o den dříve, 10. ledna, kdy se

sejde tzv. Inovační fórum pana premiéra, které zahajuje svou činnost. V tuto chvíli je připraveno pozvání pro 80 lidí z oblasti vědy, výzkumu, vysokých škol, ale také firem, státní správy, pochopitelně je pozván předseda Patentového úřadu a další osobnosti, abychom vytvořili platformu, na které se můžeme bavit o jednotlivých částech onoho významného trojúhelníku vzdělání – výzkum – inovace.

Vzhledem k tomu, jak jsem již uvedla, že všechny šance ke změnám jsou otevřeny, je třeba, abychom také zajistili koordinovaný postup reforem, zapojili synergii jejich dopadu a zapojili široce odbornou veřejnost. To je důvod, proč pan premiér toto Inovační fórum ustavil, je to důvod, proč se schází. Schází se den předtím, než zasedne Rada, takže nám to jistě dává příležitost, abychom tam slyšeli i názory těch, kteří nejsou bezprostředně v jednáních o reformě výzkumu angažováni, o tom, jak vnímají naše návrhy a přístupy.

Opakuji, že v tuto chvíli je nezbytné maximálně zkoncentrovat společné síly, protože teď jsou možnosti k diskusi otevřeny. A věřte mi, že mým jediným zájmem je udělat správné kroky k tomu, aby role výzkumu ve společnosti stoupla, aby jeho podpora byla transparentní, měla jasná pravidla, aby ti nejlepší dostali šanci dělat kvalitní a dobře ohodnocenou výzkumnou práci.

Chceme také, aby byly stanoveny jasné priority českého výzkumu, aby se opět nerozměňovaly a neroztříšťovaly. Pokud jde o podporu excelence kvalitního výzkumu, vývoje a inovací, chceme přenést rozhodování o tom, jaké cesty volit k dosažení nejlepších výsledků, u institucionální podpory z ministerstev na výzkumné organizace a u účelové podpory na profesionální agentury.

Říkám profesionální agentury, protože jedním z cílů reformy je posílit Grantovou agenturu České republiky a založit a uvést do života Technologickou agenturu. To je z hlavních principů to základní.

Ráda bych alespoň vyjmenovala sekce Inovačního fóra, které se budou věnovat vybraným oblastem souvisejícím s posílením inovační výkonnosti naší země:

- Hodnocení vládní podpory výzkumu a inovací;
- Výzkum a inovace na VŠ a ve výzkumných organizacích, spolupráce s podniky;
- Výzkum a inovace ve firmách;
- Lidské zdroje pro výzkum a inovace;
- Regionální inovační systém;
- Využití strukturálních fondů.

Reforma výzkumu musí být koordinována s dalšími oblastmi, které se zabezpečením podmínek pro kvalitní výzkum bezprostředně souvisí. Už bylo řečeno, že se na základě doporučení OECD chystá *Bílá kniha o terciárním vzdělávání*, která by měla mít dopad na nový vysokoškolský zákon. Vzájemná provázanost obou nových zákonů je zřejmá. Jsem velice ráda, že nás v pátek v Radě navštívil nový ministr školství pan Ondřej Liška. Domluvili jsme se na spolupráci a věřím, že se nám podaří. Pokud jde o operační program *Výzkum a vývoj pro inovace*, bude pravděpodobně jediný, který nebude letos podepsán, ale měl by být podepsán na jaře příštího roku. Zbývající čas dává prostor promítnout do jeho priorit záměry reformy podpory výzkumu, dobře připravit implementaci programu. Jsem moc ráda, že jsou otevřeny všechny úrovně vzdělávací soustavy, že se s panem ministrem můžeme znovu vrátit k povinné matematice. A vůbec to není na úkor společenských věd. Společenské vědy budou jenom profitovat z toho, když humanitní obory nepůjdou studovat děti jenom proto, že nezvládnou matematiku, ale protože jsou to talentované a schopné děti. Podle toho bude kvalitní i výzkum v oblasti humanitních věd.

Nakonec bych se ještě vrátila k tomu, o čem již mluvil pan předseda, tzn. k otázce českého před-

sednictví v Evropské unii. Bude to jedno z posledních předsednictví, protože jak víte, byla přijata Evropská smlouva a tento způsob cirkulujícího předsednictví už brzy skončí. My bychom si samozřejmě přáli, aby zůstal ve státech Evropské unie hezký a dobrý dojem o tom, co je Česká republika. První zásadní prioritou našeho předsednictví vedle toho, co je dáno kontinuální agendou EU, má být růst evropské konkurenceschopnosti. Jak přesně bude znít zadání, je otázkou diskuse ve skupině, jejímž členem je pan profesor Pačes a také já. Snažíme se najít téma, které bude nejenom přínosné pro EU, ale které také ukáže to, co je silné a kvalitní u nás, co otevře další možnosti spolupráce se zahraničními výzkumnými institucemi.

Závěrem vás chci znovu ujistit, že usilujeme o podporu pracovišť, která mají potenciál rozvoje, o to, aby se dobré nápady mohly pokud možno u nás i realizovat, abychom v rámci strukturálních fondů vytvořili centra, která budou atraktivní nejen pro naše, ale i zahraniční vědce a spolupracovníky. Usilujeme o to, abychom se alespoň v jednom či dvou oborech stali světovou špičkou. Jsme otevřeni veškeré diskusi a těšíme se na vaše konstruktivní návrhy. ■

USNESENÍ XXXI. ZASEDÁNÍ AKADEMICKÉHO SNĚMU AV ČR

I. Akademický sněm

1. bere se souhlasem na vědomí zprávu předsedy Akademie věd ČR Václava Pačesa,

2. ve smyslu čl. 14 písm. e) Stanov Akademie věd ČR schvaluje předloženou zprávu o činnosti Akademické rady AV ČR za období od XXX. zasedání Akademického sněmu,

3. bere se souhlasem na vědomí závěrečnou zprávu o průběhu a výsledcích přeměny pracovišť AV ČR na veřejné výzkumné instituce,

4. podporuje Stanovisko ředitelů a předsedů rad pracovišť AV ČR k aktuálním otázkám výzkumu a vývoje v České republice ve vztahu k Akademii věd ČR ze dne 5. prosince 2007, které je přílohou tohoto usnesení,

5. ukládá předsedovi Akademie věd ČR a Akademické radě AV ČR, aby se v souladu s usnesením XXIX. zasedání Akademického sněmu ze dne 14. prosince 2006 a se Stanoviskem ředitelů a předsedů rad pracovišť AV ČR k aktuálním otázkám výzkumu a vývoje v České republice ve vztahu k Akademii věd ČR ze dne 5. prosince 2007 nadále aktivně podíleli na jednáních o připravované reformě systému výzkumu a vývoje v ČR, obhajovali při nich demokratické principy organizace Akademie věd ČR a jejích pracovišť a prosazovali zavedení objektivních a pro všechny zúčastněné strany rovných hodnotících postupů a aby průběžně o těchto jednáních informovali členy Akademického sněmu a pracoviště AV ČR.

II. Akademický sněm

1. ve smyslu čl. 14 písm. f) Stanov Akademie věd ČR schvaluje zřízení Biotechnologického ústavu AV ČR, v. v. i., podle předloženého návrhu s tím, že bude zařazen do 5. sekce,

2. ukládá Akademické radě AV ČR, aby v součinnosti s ředitelem Ústavu molekulární genetiky AV ČR, v. v. i., a s osobou pověřenou řízením Biotechnologického ústavu AV ČR, v. v. i., učinila příslušná právní, personální, organizační a ekonomická opatření ke vzniku Biotechnologického ústavu AV ČR, v. v. i., ke dni 1. 1. 2008 a k zahájení jeho činnosti.

III. Akademický sněm

1. bere na vědomí předloženou zprávu o ekonomické situaci Akademie věd ČR a o očekávaných výsledcích jejího hospodaření v roce 2007,

2. souhlasí, aby Akademická rada AV ČR ve smyslu čl. 29 Stanov Akademie věd ČR schválila závěrečný účet rozpočtové kapitoly 361 Akademie věd ČR za rok 2007 s tím, že tento dokument bude dodatečně předložen ke schválení příštímu zasedání Akademického sněmu,

3. ve smyslu čl. 14 písm. d) Stanov Akademie věd ČR schvaluje rozpočet Akademie věd ČR na rok 2008 a jeho rozpis na pracoviště podle předloženého návrhu.

IV. Akademický sněm

1. bere se souhlasem na vědomí předloženou zprávu Dozorčí komise Akademického sněmu za uplynulé období,

2. ukládá Akademické radě AV ČR, aby projednala připomínky a návrhy uvedené ve zprávě a přijala k nim příslušná opatření.

V. Akademický sněm

1. bere na vědomí rezignaci Dr. Françoise Mayer (Univerzita Montpellier) a prof. PhDr. Dalibora Turečka, CSc. (Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Filozofická fakulta) na členství ve Vědecké radě AV ČR,

2. zvolil v doplňovací volbě na zbytek funkčního období 2005–2009 tyto nové členy Vědecké rady AV ČR:

Prof. Tilman Berger, Dr. (Universität Tübingen, Německo),

Prof. PhDr. Jarmila Panevová, DrSc. (Univerzita Karlova v Praze). ■

STANOVISKO ŘEDITELŮ A PŘEDSEDŮ RAD PRACOVIŠŤ AV ČR K AKTUÁLNÍM OTÁZKÁM VaV V ČESKÉ REPUBLICE VE VZTAHU K AV ČR

V posledních měsících probíhají v Radě pro výzkum a vývoj a na Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy diskuse a přípravné práce, které by měly směřovat k zefektivnění systému výzkumu a vývoje v České republice. Aktivita a dokumenty, které se v této souvislosti připravují, na dlouhou dobu ovlivní jak podmínky pro vědecký výzkum a následně jeho úroveň, tak i sféru terciárního vzdělávání.

Podporujeme ty kroky vlády České republiky a její Rady pro výzkum a vývoj, které směřují k efektivnímu využívání veřejných prostředků k podpoře kvalitního vědeckého výzkumu a vývoje, a jsme připraveni se na racionální diskuzi o cestách dalšího rozvoje podílet.

Jsme však znepokojeni tím, že pro hodnocení úspěšnosti výzkumných pracovišť, jako důležitého parametru jakékoliv „reformy“ VaV, by mělo být využito dosavadní metodiky hodnocení VaV, která v mnoha ohledech nesprávným a zjednodušujícím způsobem nahrazuje hodnocení kvality výzkumu jen mechanickou kvantifikací výsledku. Aplikace těchto mechanistických postupů vede často k závěrům, které v konečném důsledku mohou být až likvidační jak pro některé obory, tak pro pracoviště AV ČR obecně, a to bez ohledu na jejich skutečnou kvalitu a zhodnocení vložených prostředků.

Z oficiálních i neoficiálních zdrojů se opakovaně setkáváme s výroky některých činitelů, na různých

úrovních zapojených do přípravy reformy VaV, které zpochybňují budoucí existenci AV ČR i přesto, že veškerá uznávaná objektivní kritéria potvrzují, že pracoviště AV ČR patří mezi instituce, které zhodnocují prostředky vynakládané na výzkum nejlépe ze všech institucí VaV v ČR.

Jako představitelé nově vytvořených veřejných výzkumných institucí AV ČR, kteří jsou odpovědní za kvalitu výsledků i další rozvoj těchto institucí, se proto obracíme na předsedu Akademie a Akademickou radu jako orgány AV ČR se žádostí, aby v uvedených jednáních prosazovali zavedení objektivních a pro všechny zúčastněné strany rovných hodnotících postupů, jaké jsou pro VaV uplatňovány ve vyspělých zemích, a aby pracoviště AV ČR byla o cílech a krocích vztahujících se k zamýšlené reformě VaV pravidelně informována a mohla se na připravovaných změnách přiměřeně podílet. ■

Jednomyslně schváleno shromážděním
ředitelů a předsedů rad pracovišť AV ČR
dne 5. prosince 2007

Ověřili:

prof. VÁCLAV SKLENIČKA,
předseda návrhové komise Akademického sněmu,
Ing. PAVEL VLASÁK,
předsedající Akademického sněmu

FOTO: PETR KRÁLÍK, ARCHIV SSC

Informace ze 40. zasedání Akademické rady AV ČR dne 4. prosince 2007

Akademická rada projednala tyto nejdůležitější otázky:

Schválila

- Smlouvu o spolupráci mezi AV ČR a Statutárním městem Brnem,
- orientační program činnosti Akademické rady AV ČR na I. pololetí 2008.

Souhlasila

- s tím, aby předseda AV ČR převzal záštitu
 - nad 16. mezinárodním kongresem matematické fyziky, který se bude konat 3. až 8. srpna 2009 v Praze;
 - nad expedicí Ny Ålesund 2008;
- s Dohodou o vědecké spolupráci mezi Akademií věd ČR a mexickou Národní radou pro vědu a technologie;
- se zahájením přípravy doporučených záměrů na realizaci stavebních akcí velkého rozsahu pro roky 2008–2009;
- s rozdělením dotací na podporu vědecké a vědecko-populární literatury v roce 2007;
- s uzavřením smlouvy o smlouvě budoucí o zřízení věcného břemene ve prospěch Institutu aplikovaných věd;
- se vstupem Střediska společných činností AV ČR, v. v. i., do obecně prospěšné společnosti MAS Třeštsko;
- s pronájmem nebytových prostor Jihočeské univerzity;
- s přidělením startovacích a služebních bytů.

Vyslovila předběžný souhlas

- se založením zájmového sdružení právnických osob Stře-
dočeské centrum rostlinných biotechnologií (SCRB);

- se založením zájmového sdružení právnických osob Institut aplikovaných věd (IAV).

Vzala na vědomí se souhlasem

- zprávu o průběhu a výsledcích XVIII. kola veřejné soutěže organizované Grantovou agenturou AV ČR v roce 2007.

Vzala na vědomí

- návrh složení pracovních komisí XXXI. zasedání Akademického sněmu AV ČR a návrh časového rozvrhu tohoto zasedání;
- podklady pro návrh usnesení XXXI. zasedání Akademického sněmu AV ČR;
- informaci o struktuře vědeckého výkonu AV ČR za období 2002–2006;
- informaci o 81. valném shromáždění Union Académique Internationale;
- zprávu o průběhu řešení projektu *Humanities in the European Research Area* (HERA) a o společných výzkumných programech v humanitním výzkumu (JRP HERA);
- zprávu o činnosti a personálním zajištění chodu ekonomického informačního systému v AV ČR;
- zprávu o výsledcích kontroly v Ústavu teoretické a aplikované mechaniky AV ČR, v. v. i., a o opatřeních k nápravě zjištěných nedostatků;
- zprávu o výsledcích kontroly v Ústavu živočišné fyziologie a genetiky AV ČR, v. v. i., a o opatřeních k nápravě zjištěných nedostatků;
- navrhovaný obsah prvních dvou čísel revue *Národní 3*.

FOTO: PETR KRÁLÍK, ARCHIV SSC

Informace z 228. zasedání Rady pro výzkum a vývoj 14. prosince 2007

ZÁVAŽNÉ PROJEDNÁVANÉ BODY A ZÁVĚRY ZE ZASEDÁNÍ

Rada schválila předložený **harmonogram přípravy a realizace Reformy systému výzkumu, vývoje a inovací v ČR** a seznámila se se závěry jednání předsednictva Rady z 30. listopadu 2007, na němž byla projednávána strategie této reformy.

Výzkum a vývoj na MŠMT

Na pozvání Rady se části zasedání Rady účastnil ministr školství, mládeže a tělovýchovy Mgr. Ondřej Liška. Představil svého spolupracovníka vrchního ředitele Ing. Vitulu, který je zodpovědný za strukturální fondy, a uvedl své představy o spolupráci s Radou. Ujistil přítomné, že bude usilovně pracovat na zlepšení vztahů mezi MŠMT a Radou a vyzdvihl klíčový úkol ministerstva, kterým je dokončení OP VaVpl.

Rada požádala MŠMT o dodržení navrženého postupu a harmonogramu a upozornila ho na nutnost koordinace přípravy OP VaVpl s paralelně probíhající přípravou Reformy systému VaV v ČR.

Dále byla Rada informována o řešení další aktuálních úkolů MŠMT – o zaplacení poplatků za účast ČR v PECS (schváleno vládou dne 12. 12.), o novele nařízení vlády č. 461/2002 Sb. (vláda projedná dne 19. 12.) a o převodu prostředků určených pro kofinancování OP VaVpl a jejich využití ke stejnému účelu v r. 2008.

V souladu s *Metodikou hodnocení VaV a jejích výsledků v roce 2007* byla 20. listopadu 2007 ukončena první etapa **Hodnocení VaV a jeho výsledků v roce 2007**. Výsledky první etapy byly zaslány k připomínkám poskytovatelům podpory, zřizovatelům institucí, členům Rady a odborným komisím Rady.

Rada uložila sekretáři Rady, aby na 229. zasedání Rady 11. ledna 2008 předložil výsledky druhé etapy *Hodnocení*.

Rada schválila harmonogram přípravy **Návrhu výdajů státního rozpočtu ČR na výzkum a vývoj na rok 2009 s výhledem na léta 2010 a 2011** a *Směrnici k přípravě návrhu výdajů státního rozpočtu ČR na výzkum a vývoj na rok 2009 a výhledu na léta 2010 a 2011*.

Podle *Metodiky hodnocení výzkumu a vývoje a jejích výsledků v r. 2006* se v r. 2007 koná hodnocení programů VaV ukončených v r. 2006. Základem bude vyhodnocení efektivnosti vynaložených veřejných prostředků na řešení projektů v rámci ukončeného programu. Rada schválila předložený harmonogram **Hodnocení programů VaV ukončených v roce 2006**.

Rada vzala na vědomí **návrh programu Ministerstva zemědělství „VAK“ na období 2009–2014** a schválila stanovisko, ve kterém doporučuje poskytovateli materiál předložit vládě po

zapracování připomínky a vládě materiál schválit ve znění se zapracovanou připomínkou.

Rada vzala na vědomí **návrh programu (veřejných zakázek) Ministerstva obrany Podpora dosažených operačních schopností ozbrojených sil České republiky na období 2008–2012** a schválila stanovisko Rady, ve kterém Rada souhlasí s vyhlášením souboru veřejných zakázek podle předloženého materiálu po zapracování jejich připomínek.

Odborná komise pro vědy živé přírody RVV na svém jednání 14. listopadu 2007 diskutovala o záměru ministra zdravotnictví sloučit Ústav hematologie a krevní transfúze s Všeobecnou fakultní nemocnicí v Praze a požádala RVV o vyjádření k této problematice. Dr. Kopicová jménem Rady požádá ministra zdravotnictví T. Julínka o stanovisko a podklady k transformaci Ústavu hematologie a krevní transfúze s Všeobecnou fakultní nemocnicí v Praze zaměřené zejména na zajištění pokračování výzkumných aktivit a využití prostředků na VaV a na zachování mezinárodní akreditace ÚHKT.

Transparentnost poskytování dotací – novela zákona č. 130/2002 Sb.

Ministryni školství, mládeže a tělovýchovy bylo uloženo zpracovat a do 31. srpna 2007 předložit ministru financí návrh novely zákona č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu a vývoje), ve znění pozdějších předpisů.

Gestorem zákona o podpoře výzkumu a vývoje je RVV, s MŠMT tedy došlo k dohodě o stanovisku k doplnění ustanovení zákona o podpoře výzkumu a vývoje o povinnost poskytovatele zveřejňovat v elektronické podobě způsobem umožňujícím dálkový a nepřetržitý přístup vybrané údaje o doručených návrzích projektů nebo výzkumných záměrů a o výsledcích veřejné soutěže nebo hodnocení návrhů výzkumných záměrů.

Rada vzala na vědomí návrh programu VaV Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy **Informační zdroje pro výzkum a vývoj – VZ** a schválila návrh stanoviska, ve kterém doporučila poskytovateli materiál nepředkládat vládě, ale přepracovat ho ve smyslu uvedených připomínek a předložit návrh programu znovu Radě ke stanovisku.

Zadávací dokumentace pro veřejnou soutěž ve VaV na podporu grantových projektů na rok 2009

Rada schválila připomínky Rady k této dokumentaci a pověřila sekretariát Rady, aby připomínky zaslal předsedovi GA ČR.

bulletin

ZÁVĚREČNÁ ZPRÁVA PŘEMĚNY PRACOVÍŠŤ AV ČR NA

Zákon č. 341/2005 Sb., o veřejných výzkumných institucích, který do českého právního řádu zavedl nový typ právnické osoby – veřejnou výzkumnou instituci – byl přijat dne 28. července 2005 a nabyl účinnosti dnem svého vyhlášení 13. září 2005.

Ve stejných termínech byl přijat a nabyl účinnosti i zákon č. 342/2005 Sb., kterým byl v souvislosti s přijetím zákona o veřejných výzkumných institucích mj. pozměněn i zákon č. 283/1992 Sb., o Akademii věd České republiky.

Zákon č. 341/2005 Sb. v § 31 odst. 1 ustanovil, že všechna stávající pracoviště Akademie věd ČR se dnem 1. ledna 2007 přemění ze státních příspěvkových organizací na veřejné výzkumné instituce a budou zapsána do rejstříku veřejných výzkumných institucí vedeného Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy.

K realizaci úkolů vyplývajících z obou uvedených zákonů přistoupily řídicí orgány Akademie věd ČR bezprostředně po jejich přijetí. Již 13. září 2005 schválila Akademická rada AV ČR rozsáhlý program realizačních opatření, který byl rozvržen na dobu téměř dvou let – od září 2005 až do konce I. pololetí 2007. Tento program byl pak doplněn a konkretizován dalším plánem opatření k dokončení přechodu pracovišť AV ČR na veřejné výzkumné instituce, který byl schválen Akademickou radou dne 5. prosince 2006.

Prvním zásadním krokem k uplatnění těchto zákonů bylo přijetí nových Stanov Akademie věd ČR, které byly po dlouhodobé přípravě přijaty XXVII. zasedáním Akademického sněmu dne 15. prosince 2005. Přijatý text Stanov pak byl projednán Radou pro výzkum a vývoj, prošel meziresortním připomínkovým řízením a po úpravách, provedených především na základě požadavků Legislativní rady vlády ČR, byl předložen ke schválení vládě ČR. Vláda ČR schválila nové Stanovy AV ČR usnesením č. 614 ze dne 24. května 2006 s tím, že jejich účinnost byla stanovena na den 1. ledna 2007, tedy k termínu přeměny pracovišť AV ČR na veřejné výzkumné instituce.

Usneseními XXVII. zasedání Akademického sněmu byla zároveň k 1. lednu 2006 ukončena restrukturalizace soustavy pracovišť prováděná v souvislosti s jejich chystanou přeměnou na veřejné výzkumné instituce a byl schválen konečný seznam pracovišť AV ČR, kterých se přeměna týká.

Během prvního pololetí roku 2006 se na pracovištích AV ČR a v Kanceláři AV ČR uskutečnila

příprava návrhů nových zřizovacích listin pracovišť AV ČR jako veřejných výzkumných institucí. Schválené zřizovací listiny všech pracovišť byly do 30. června 2006 vydány a předloženy spolu s předepsanými doklady a přílohami Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy. Ministerstvo je bez připomínek přijalo a na jejich základě zapsalo všechna pracoviště AV ČR ke dni 1. ledna 2007 do rejstříku veřejných výzkumných institucí.

Zároveň Akademická rada na základě vyjádření vědeckých rad pracovišť pověřila již v květnu 2006 určené pracovníky vedením nově vznikajících veřejných výzkumných institucí s účinností od 1. ledna 2007 až do řádného jmenování nových ředitelů pracovišť na základě výběrových řízení vyhlášených radami pracovišť.

K realizaci zákonů o veřejných výzkumných institucích a nových Stanov AV ČR a v zájmu maximálního usnadnění a kvalitního uskutečnění přeměny pracovišť AV ČR na právní a ekonomickou formu veřejných výzkumných institucí přijaly orgány AV ČR během roku 2006 a počátkem roku 2007 tyto další vnitřní předpisy a metodická doporučení:

Akademický sněm:

- Etický kodex výzkumných pracovníků v Akademii věd ČR (schválen XXVIII. zasedáním Akademického sněmu dne 20. dubna 2006);
- Kariérní řád vysokoškolsky vzdělaných pracovníků Akademie věd ČR (schválen XXIX. zasedáním Akademického sněmu dne 14. prosince 2006);
- nový Statut Grantové agentury Akademie věd ČR (schválen XXIX. zasedáním Akademického sněmu dne 14. prosince 2006);
- Zásady pro odměňování zaměstnanců pracovišť AV ČR (schváleny XXIX. zasedáním Akademického sněmu dne 14. prosince 2006).

ÁVA O PRŮBĚHU A VÝSLEDČÍCH VEŘEJNÉ VÝZKUMNÉ INSTITUCE

FOTO: PETR KRÁLÍK, ARCHIV SSČ

Předseda AV ČR a Akademická rada AV ČR:

- Postup při přechodu nemovitého majetku z příslušnosti hospodaření pracovišť AV ČR – státních příspěvkových organizací – na veřejné výzkumné instituce (hromadný dopis předsedy AV ČR č. 15/2005);
- Pokyn k přípravě první volby rad pracovišť AV ČR jako veřejných výzkumných institucí a vzorový volební řád pro první volbu rad pracovišť AV ČR (hromadný dopis předsedy AV ČR č. 13/2006);
- Pravidla pro obsazování funkcí ředitelů pracovišť AV ČR (směrnice Akademické rady AV ČR č. 1/2006);
- Vzorový jednací řád rady pracoviště AV ČR (Interní normy AV ČR, částka 4/2006);
- Vzorový jednací řád dozorčí rady pracoviště AV ČR (schválen usnesením 19. zasedání Akademické rady ze dne 20. června 2006 k bodu VII, jeho aplikaci na pracovištích zajistili příslušní místopředsedové AV ČR);
- Vzorový organizační řád pracoviště AV ČR (Interní normy AV ČR, částka 5/2006);
- Schvalování úkonů pracovišť AV ČR při nakládání s majetkem a majetkovými právy (směrnice Akademické rady AV ČR č. 2/2006);
- Vzorový spisový a skartační řád pracovišť AV ČR (Interní normy AV ČR, částka 7/2006);
- Vzorový vnitřní mzdový předpis pro pracoviště AV ČR jako veřejné výzkumné instituce (Interní normy AV ČR, částka 10/2006);
- Vzorová pravidla pro hospodaření pracovišť AV ČR jako veřejných výzkumných institucí s fondy (Interní normy AV ČR, částka 11/2006);
- Hospodaření pracovišť AV ČR jako veřejných výzkumných institucí v roce 2007 (hromadný dopis člena předsednictva Akademické rady AV ČR J. Rákosníka č. 1/2007);
- Jednací a volební řád Grantové agentury AV ČR (směrnice Akademické rady AV ČR č. 4/2007);
- Příkaz předsedy AV ČR o kontrolní činnosti v Akademii věd ČR při hospodaření s veřejnými prostředky (Interní normy AV ČR, částka 6/2007);
- Zásady přidělování služebních bytů a vybraných ubytovacích jednotek v rámci AV ČR (směrnice Akademické rady AV ČR č. 5/2007);
- Příprava a financování stavebních akcí na pracovištích AV ČR (hromadný dopis člena předsednictva Akademické rady AV ČR J. Rákosníka č. 8/2007);

- Pravidla pro odměňování ředitelů pracovišť AV ČR – veřejných výzkumných institucí (směrnice Akademické rady AV ČR č. 6/2007).

V e IV. čtvrtletí 2006 se přistoupilo k praktickým opatřením souvisejícím s přeměnou pracovišť AV ČR na veřejné výzkumné instituce.

Realizovala se postupně tato **organizační a personální opatření**:

V říjnu 2006 schválila Akademická rada volební řády pro první volbu rad jednotlivých pracovišť. V návaznosti na to byly na pracovištích stanoveny na počátek roku 2007 termíny konání shromáždění výzkumných pracovníků pro volbu rad pracovišť a byly zahájeny přípravy těchto voleb.

K 31. prosinci 2006 bylo ukončeno funkční období dosavadních ředitelů, předsedů a členů vědeckých rad pracovišť AV ČR jako státních příspěvkových organizací a od 1. ledna 2007 se ujali řízení pracovišť pověřeni vedoucí veřejných výzkumných institucí, kteří tuto funkci vykonávali až do jmenování řádných ředitelů jednotlivých pracovišť.

V lednu 2007 (výjimečně později) se na pracovištích uskutečnila shromáždění výzkumných pracovníků, která zvolila rady pracovišť. Nově zvolené rady si na svých ustavujících zasedáních zvolily předsedy a místopředsedy a jmenovaly své tajemníky. Zároveň na těchto zasedáních vyhlásily i výběrová řízení na obsazení funkcí ředitelů pracovišť. Na práci výběrových komisí se spolu s dalšími interními i externími členy podíleli i členové Akademické a Vědecké rady AV ČR.

K 1. květnu 2007 (v jednom případě k 15. květnu 2007) jmenovala Akademická rada AV ČR předsedy, místopředsedy a další členy dozorčích rad pracovišť. Jejich předsedy byli jmenováni členové Akademické a Vědecké rady a místopředsedy ve většině případů doporučení pracovníci příslušných pracovišť.

Ustavení řídicích orgánů pracovišť AV ČR jako veřejných výzkumných institucí na pětileté funkční období 2007–2012 bylo pak dokončeno tím, že předseda AV ČR jmenoval na základě návrhů rad pracovišť a po projednání v Akademické radě AV ČR s účinností k 1. květnu a k 1. červnu 2007 (ve čtyřech případech k 15. červnu 2007) první řádné ředitele všech pracovišť.

V prvním pololetí 2007 byly rovněž na jednotlivých pracovištích zpracovány a vydány zákonem požadované vnitřní předpisy pro jejich činnost.

V zájmu usnadnění mezinárodní vědecké spolupráce a zejména pro potřebu sjednání mezinárodních smluvních kontaktů byly v prvním pololetí 2007 vydány anglické verze zřizovacích listin pracovišť AV ČR jako veřejných výzkumných institucí.

V **majetkové oblasti** se vycházelo ze zákonem stanovených zásad, že vlastnictví majetku je důležitým atributem, kterým se veřejné výzkumné instituce liší od státní příspěvkové organizace, a že veškerý jejich hmotný a nehmotný majetek musí sloužit především výzkumu.

Zejména pro splnění poslední podmínky ustavila Akademická rada AV ČR usnesením ze 4. října 2005 jako svůj dočasný poradní orgán Komisi pro řešení nemovitých a movitých věcí a závazků v souvislosti s přechodem pracovišť na veřejné výzkumné instituce. Jejím úkolem bylo zejména posoudit, zda majetek, který získají pracoviště AV ČR, uvedeným zásadám skutečně odpovídá, a navrhnout řešení případných nejasných či sporných případů.

Komise se v průběhu svého dvouletého působení sešla na 25 plenárních zasedáních a více než 50 zasedáních subkomisí řešících majetkové vztahy mezi jednotlivými pracovišti. V prvním pololetí 2006 byly nejprve prověřeny všechny nabývací tituly a další relevantní náležitosti ozřejmující stávající majetkové vazby ke konkrétním nemovitostem a pak předloženy Akademické radě návrhy na uspořádání vlastnických vztahů.

Stěžejní záležitostí, kterou se Akademická rada AV ČR zabývala na svých zasedáních v červenci až říjnu 2006, bylo rozhodnutí o nemovitém majetku, který bude zatím nadále ponechán jako státní majetek v příslušnosti hospodaření Akademie věd ČR. Po projednání se zúčastněnými pracovišti rozhodla Akademická rada AV ČR na svých zasedáních dne 5. září a 31. října 2006, že z majetku přecházejícího na nově vznikající veřejné výzkumné instituce budou vyňaty tyto nemovitosti:

- budovy v Praze 2, Legerova ul. 61 a 6 s příslušejícími pozemky;
- budovy v Praze 1, Jilská ul. 1 a 3 a Husova ul. 4 s příslušejícími pozemky;
- budova v Praze 1, Valentinská 1 s příslušejícím pozemkem;
- budova v Praze 6, Puškinovo nám. 9 s příslušejícím pozemkem;
- budovy v Praze 4-Krčič s příslušejícími pozemky;

- budovy v Praze 1, Politických vězňů 7 s příslušejícím pozemkem;
- budova v Brně-Pisárkách s příslušejícími pozemky;
- pozemek v Brně-veveří.

Na základě těchto usnesení předseda AV ČR 15. prosince 2006 rozhodl, že tyto nemovitosti k 1. lednu 2007 zůstanou státním majetkem v příslušnosti hospodaření Akademie věd ČR. O správě a dalším užívání těchto nemovitostí zúčastněnými pracovišti AV ČR byly následně sjednány příslušné smlouvy.

Ostatní majetek, který byl do 31. prosince 2006 v příslušnosti hospodaření pracovišť AV ČR, přešel ze zákona k 1. lednu 2007 do jejich vlastnictví. O nemovitém majetku, který se zapisuje do katastru nemovitostí, byly sepsány protokoly, na jejichž základě katastrální pracoviště zaznamenala změnu vlastnictví.

Hodnota movitého i nemovitého majetku, který k 1. lednu 2007 přešel do vlastnictví veřejných výzkumných institucí, činila v pořizovacích cenách 16,8 mld. Kč a představuje 98,75 % veškerého majetku, s nímž hospodařila pracoviště AV ČR jako příspěvkové organizace. Peněžní prostředky, s nimiž ke dni 31. prosince 2006 hospodařila pracoviště AV ČR, byly nejprve převedeny na účet cizích prostředků Kanceláře AV ČR a po 1. lednu 2007 neprodleně zpět na účty příslušných veřejných výzkumných institucí. Rovněž o převodu movitého majetku na veřejné výzkumné instituce byly v lednu 2007 pořizeny protokoly a stejně jako kopie protokolů o převodu nemovitého majetku byly zaslány jednotlivým pracovištím.

Zaměstnanci pracovišť AV ČR se podle ustanovení § 31 odst. 10 zákona č. 341/2005 Sb. stali dnem 1. ledna 2007 ze zákona zaměstnanci těchto pracovišť jako veřejných výzkumných institucí.

Nemovitý majetek, který byl k 1. lednu 2007 dočasně ponechán jako státní majetek v příslušnosti hospodaření AV ČR do vyřešení některých majetkoprávních okolností, byl během roku 2007 předmětem dalších jednání. Tam, kde se po opakovaných konzultacích s představiteli zúčastněných pracovišť podařilo najít řešení, byla dodatečně přijata tato rozhodnutí:

- Dne 13. února 2007 Akademická rada rozhodla o vložení pozemku v Brně-veveří do vlastnictví Střediska společných činností AV ČR, v. v. i.,

s tím, že tento pozemek bude sloužit jako rozvojový potenciál AV ČR.

- Dne 27. března 2007 Akademická rada rozhodla o vložení budov v Praze 4-Krč s příslušejícími pozemky do spoluvlastnictví Mikrobiologického ústavu AV ČR, v. v. i., Fyziologického ústavu AV ČR, v. v. i., Ústavu molekulární genetiky AV ČR, v. v. i., a Ústavu experimentální medicíny AV ČR, v. v. i.
- Dne 4. září 2007 Akademická rada rozhodla o vložení budovy v Praze 1, Jilská ul. 1, Jilská ul. 3 a Husova ul. 4 s příslušejícími pozemky do spoluvlastnictví Filosofického ústavu AV ČR, v. v. i., Sociologického ústavu AV ČR, v. v. i., a Ústavu dějin umění AV ČR, v. v. i.
- Dne 4. září 2007 Akademická rada rozhodla o vložení budovy v Praze 6, Puškinovo nám. 9 s příslušejícím pozemkem do vlastnictví Etnologického ústavu AV ČR, v. v. i.
- Dne 23. října 2007 Akademická rada rozhodla o vložení budovy v Praze 1, Politických vězňů 7 s příslušejícím pozemkem do vlastnictví Národohospodářského ústavu AV ČR, v. v. i.

Ze tedy konstatovat, že přeměna pracovišť AV ČR ze státních příspěvkových organizací na veřejné výzkumné instituce, k níž došlo dnem 1. ledna 2007, byla k závěru prvního pololetí 2007 po právní, organizační, personální i ekonomické stránce v hlavních rysech úspěšně dokončena.

Dopad přechodu na novou právní a ekonomickou formu pracovišť AV ČR zatím vzhledem ke krátkosti doby nelze komplexně hodnotit. Akademická rada AV ČR si je vědoma toho, že i přes včasnou a pečlivou přípravu této změny znamenala přeměna na veřejné výzkumné instituce v první fázi především mimořádné administrativní zatížení řídicích pracovníků a hospodářsko-správního aparátu pracovišť, i když většinou neznamenal komplikaci či zdržení jejich vlastní výzkumné činnosti. Do budoucna lze předpokládat, že se postupně uplatní především přednosti nového uspořádání pro efektivnost výzkumné činnosti pracovišť a jejich spolupráci s vysokými školami i s podnikatelskou sférou.

Zkušenosti z praktického fungování pracovišť AV ČR jako veřejných výzkumných institucí bude Akademická rada soustavně sledovat a bude průběžně usilovat o řešení všech nedostatků a problémů, které se v něm projeví. ■

AKADEMICKÁ RADA AV ČR

TŘI OTÁZKY PRO ŘEDITELE ÚSTAVŮ AV ČR, VEŘEJNÝCH VÝZKUMNÝCH INSTITUCÍ

Otiskujeme odpovědi dalších tří ředitelů akademických pracovišť, které nám přišly do uzávěrky. Jejich plné znění naleznete na <http://abicko.avcr.cz>.

1. Jakým směrem plánujete vést rozvoj Vašeho vědeckého pracoviště?
2. Co děláte pro dosažení excellence ve výzkumu?
3. Můžete už nyní hodnotit, jak se Vám pracuje v novém právním statutu?

I. OBLAST VĚD O NEŽIVÉ PŘÍRODĚ

Doc. RNDr. **Petr Heinzel**,
DrSc.,
Astronomický ústav AV ČR,
v. v. i.

1. V rámci výběrového řízení na obsazení funkce ředitele ústavu jsem pro Radu pracoviště vypracoval materiál nazvaný *Astronomický ústav AV ČR, v. v. i.: koncepce, zaměření, organizace* (viz Informace AsÚ AV ČR 2007 na www.asu.cas.cz). Z tohoto materiálu, který je poměrně obsáhlý, je patrné, jakým směrem by se naše pracoviště mělo dle mého názoru ubírat. Zde mohu ve stručnosti uvést jen několik nejdůležitějších směrů. Klíčovými obory jsou astronomie a astrofyzika. Z hlediska observačního se ústav postupně zapojuje do velkých evropských projektů a organizací, které sdružují finanční prostředky nezbytné pro budování a provoz největších přístrojů (teleskopů). Loni se Česká republika stala členem Evropské jižní observatoře (ESO), což má přímý dopad i na naše pracoviště. Již několik let také participujeme na programu ESA-PECS Evropské kosmické agentury, kde řešíme několik významných projektů, a vstupujeme do dalších – to vše s výhledem brzkého plného členství ČR v ESA. Posílíme naše zapojení v Evropské severní observatoři (ENO) na Kanárských ostrovech, kde se budeme podílet na největších světových přístrojích v oblasti sluneční fyziky. Na druhou stranu počítáme i s dalšími pozorováními našimi přístroji v Ondřejově a s rozvojem sítě bolidových kamer. V rámci našeho širšího zapojení do evropské spolupráce se chceme také ucházet o některé projekty operačního programu VaVpl. Další klíčový směr rozvoje vidím v teoretických disciplínách, které nakonec vedou k náročným numerickým simulacím procesů probíhajících ve vesmíru. Počítáme s dalším rozvojem velmi výkonné výpočetní techniky na bázi počítačů typu cluster.

2. Ve výše zmíněném materiálu jsem napsal: „Zcela zásadní považuji prosazování myšlenky vědecké excellence a její promítání nejen do vědecké a pedagogické práce, ale i do práce řídicí a personální. Kritériem hodnocení je pro mne schopnost dosažení nových klíčových výsledků na základě originálních idejí a invencí, rovnocenná spolupráce se špičkovými zahraničními odborníky a týmy, publikace v prestižních impaktovaných časopisech, pozvání k přednesení přehledových referátů atd.“ Pro dosažení takové excellence se snažím především o dvě věci. Za prvé zapojit ústav do špičkových mezinárodních projektů (viz také výše) a za druhé věnovat se ve spolupráci s vysokými školami výchově nových produktivních vědeckých pracovníků. Při atestacích je pak kladen velký důraz na kvalitní publikační výstup.

3. To, o čem zde píšete, jsme se snažili dělat i dříve, takže v rámci v. v. i. se toho mnoho nemění. V rámci nového statutu jsme však již letos mohli přistoupit k řešení některých problémů, jako např. majetkoprávní uspořádání ve společném areálu na Spořilově, což považuji za pozitivní. Kladně bych rovněž hodnotil větší flexibilitu při nakládání s finančními prostředky (zrušení mzdového limitu, možnost převodu části prostředků na další rok atd.). Celá činnost pracoviště se však bohužel stala mnohem komplikovanější, neboť řadu rozhodnutí musí projednat a schválit další orgány jako Rada pracoviště, Dozorčí rada apod. Myslím, že administrativní práce nám spíše přibýlo.

III. OBLAST HUMANITNÍCH A SPOLEČENSKÝCH VĚD

Prof. PhDr. **Svatava Raková**,
CSc.,
Historický ústav AV ČR,
v. v. i.

1. Sdílím názor mých předchůdců v této funkci, že HÚ má vůči širší vědecké obci povinnost zajišťovat práce

z oblasti základního výzkumu, které mohou stěží poskytnout univerzitní a jiná oborová pracoviště. Sem patří dlouhodobé a na kontinuitu kvalifikovaných prací náročné projekty jako *Biografický slovník českých zemí*, výstupy z historické geografie – běžící *Historický atlas měst ČR*, jehož webová stránka zaznamenala na 400 000 návštěv – a připravovaný *Atlas českých dějin* atd.

Výhledově chceme dbát na výraznější prezentaci našich výsledků (k tomu směřuje i nová webová stránka HÚ) a na jejich důslednější popularizaci mezi veřejností. Co se týče fyzických podmínek existence ústavu, plánujeme rozšíření stísněných badatelských prostor v rámci chystané přestavby areálu na Proseku.

2. Jednou z podmínek úspěchu je specializace výzkumného potenciálu ústavu, který má objektivní limity a neumožňuje „plošné“ pokrytí deseti staletí českého a středoevropského vývoje. Je třeba soustředit zdroje a síly na profilující témata, pro jejichž rozvíjení jsou přítomny základní podmínky – neobsazená „doména“ ve výzkumném spektru a dostatečné personální zabezpečení s kvalitními vedoucími týmy.

„Zasítování“ výzkumných témat HÚ do širších struktur domácího i mezinárodního bádání chceme zajišťovat cestou organizace pravidelných vědeckých setkání na mezinárodní úrovni, která budou pokrývat jak aktuální problémy současné historiografie, tak otázky technicky náročných specializací – encyklopedické a historicko-geografické tvorby či bibliografie; právě zde se mezinárodní spolupráce v poslední době ukazuje jako zvláště perspektivní. Výměna poznatků a osobní kontakty na konferencích jsou nevyhnutelným stupněm na cestě k excelenci, i když bodovací systém přijaté hodnotící metodiky konferenční aktivitě a následným sborníkům nijak zvlášť nepřeje. Na druhé straně stanovení náležitých kritérií pro odstupňované hodnocení publikačních výstupů rozhodně podporuje zvýšení výzkumných nároků a je vhodné jej jako stimulační nástroj využít. Jedním z nejbližších cílů HÚ, kterého snad bude brzy dosaženo, je zařazení *Českého časopisu historického* mezi impaktovaná periodika a jeho umístění na WoS.

3. Zatím pociťuji spíše negativní stránku „přechodu“ – splácení transformačních nákladů v podobě času a energie, které je nutno vynaložit na institucionální restrukturalizaci a z ní vyplývající právní a majetkoprávní konsekvence. HÚ se výrazně dotý-

ká i úprava majetkových poměrů, neboť se stal nájemníkem v nemovitostech celkem čtyř vlastníků se všemi nároky kladenými na právní ukotvení nových smluvních vztahů včetně finančního uspořádání. Pro ústav typu HÚ, který se nestal majitelem žádné budovy, se režim v. v. i. prozatím ukazuje v porovnání s dosavadní situací jako lehce ztrátový. Je ale možné, že až se nový systém zaběhne, ustanoví se provozní pravidla a bude možno se v něm bezpečněji orientovat, ukáží se různé výhody i pro ústav humanitní orientace, jehož produkty nelze rozvíjet ve spolupráci s průmyslovými korporacemi. Podle mého odhadu potrvá ještě alespoň dva až tři roky, než se začnou zřetelněji rýsovat hranice mezi *winers* a *losers*.

JUDr. **Jaroslav Zachariáš**,
CSc.,
Ústav státu a práva AV ČR,
v. v. i.

1. Základní směrnice je dána již schváleným plánem dlouhodobého výzkumného záměru pracoviště sahajícím do roku 2010. Ta se průběžně konkretizuje především v podmínkách získávaných grantů. Osou činnosti ústavu bude i nadále hodnocení platného českého práva, předkládání zdůvodněných návrhů na jeho zkvalitňování a přizpůsobování právu ES/EU a expertní spolupráce s klíčovými orgány exekutivy. K tomu využijeme i kontaktů v rámci rozšiřující se mezinárodní spolupráce ústavu. Hlavní problém ovšem nespátřujeme v produkci relevantních poznatků, ale v seznamování rozhodujících míst i široké veřejnosti s nimi. V tomto smyslu je osvědčeným médiem zejména ústavem vydávaný časopis *Právník*, který se těší nejen bohatým tradicím (letošní ročník je již 147.), ale i zaslouženému mezinárodnímu renomé.

2. O kvalitní vědeckou, pedagogickou i popularizační práci jsme se snažili dávno před tím, než se slovo excelence dostalo do módy. Budeme se o ni snažit i poté, co toto slovo možná z módy vyjde.

3. Na kvalitu práce ústavu mají daleko větší vliv v podstatě neměnné požadavky a standardy vědy než měnící se požadavky právního statusu. ■

(Pokračování)

TŘÍKRÁLOVÁ DEKLARACE – KROK NA CESTĚ K SAMOSTATNOSTI

Letošním rokem bude čtenáře AB provázet nová rubrika věnovaná osmičkovým výročím. O příspěvky k jejímu naplnění v jednotlivých měsících se postarají Historický ústav, Ústav pro soudobé dějiny a Archiv a Masarykův ústav.

Na svátek Tří králů, 6. ledna 1918 odpoledne, se v Grégořově sálu pražského Obecního domu prvně sešli všichni poslanci české národnosti s platným mandátem, a to jak členové poslanecké sněmovny říšské rady ve Vídni, tak za války nesvolávaných zemských sněmů Českého království, Moravského markrabství a Slezského vévodství. Na slavnostním shromáždění byl přečten a aklativně přijat text, který vstoupil do dějin českého zápasu za státní a národní samostatnost pod neurčitým názvem *Tříkrálová deklarace*. V dokumentu političtí zástupci českého národa odmítli stávající program rakousko-uherské zahraniční politiky. Tento měsíc si připomínáme 90. výročí této události.

První světovou válku vnímali prozíraví politikové a myslitelé od počátku jako evropský mezník zásadní důležitosti. Rakousko-uherské soustátí vstoupilo do rozsáhlého válečného konfliktu jako spojenec Německa a jeho zahraniční politika fatálně podléhala agresivně prosazovanému německému vlivu. Z obavy před rozkladem, který by mohl nastat následkem dlouhodobě neřešených vnitřních problémů mnohonárodnostní monarchie, vídeňská vláda neobnovila parlament, rozpuštěný nedlouho před vypuknutím války,

*Pohled
na Grégořův sál
v Obecním domě
kolem roku 1920*

a rozhodovala autoritativním způsobem. V nepříznivé vnitropolitické atmosféře, komplikované vleklými zásobovacími obtížemi, intervenovaly do chodu státu vojenské kruhy. Bylo pochopitelné, že armáda sledovala své bezprostřední cíle a neúprosně potlačovala projevy odporu ze strany politické opozice i ze strany neplnoprávných národností. Mezi nimi zaujímali Češi rozvinutostí veřejného a kulturního života jedno z předních míst. Potenciální nebezpečí znamenala zejména jejich orientace na státy Rakousko-Uhersku a Německu nepřátelské, proto byli Češi perzekvováni, čímž jejich kritický postoj k Vídni gradoval.

Příznivou změnu poměrů znamenal nástup nového císaře Karla na podzim 1916. Česká politika vyšla z pasivity, aktivizovala se a její projevy protestu se pomalu množily. Od chvíle, kdy byl v létě 1917 znovu svolán parlament, česká delegace vystupovala jednotně. Mezitím mezinárodní a válečnou situaci vyhrcoval revoluční rozklad carského Ruska, chaos na východní frontě (českoslovenští dobrovolníci v ruské armádě vystoupili vítězně u Zborova) a radikalizace ruské revoluce na podzim 1917. Bolševická Leninova vláda navrhla Německu, Rakousko-Uhersku a Turecku separátní mírová jednání a ústy svého zástupce Lva Trockého prosazovala vlastní pojetí míru – bez anexí a kontribucí a garanci práva na sebeurčení pro neplnoprávné národy. Vzhledem k vojenské slabosti si však bolševici nemohli diktovat podmínky a zahraniční ministři Německa a Rakousko-Uherska prosadili posléze mír podle vlastních velmocenských představ.

V odpovědi na ruské návrhy rakousko-uherský ministr zahraničí hrabě Czernin při expozé o zahraniční politice na půdě říšské rady 25. 12. 1917 sice neodmítl zásadu budoucího neanekčního míru, nicméně k druhému bolševickému požadavku uvedl: „Otázka státní příslušnosti národních skupin, nemajících státní samostatnost, nemůže být (...) upravena mezistátně. Otázka budiž každým státem řešena s jeho národy samostatně cestou ústavní.“ Český domácí odboj rozuměl tomuto prohlášení v intenci protičeské linie vídeňské vlády jako faktické negaci práva na národní sebeurčení a neprodleně začal organizovat tzv. generální sněm českých poslanců. Česká politická reprezentace na něm měla manifestačně odmítnout Czerninovo prohlášení. Pouze nedávno sesazený předseda československé sociální

demokracie Bohumír Šmeral nesolidarizoval s postojem odbojové většiny a nepodpořil kritiku vlády, od níž si sliboval poválečnou konstituční úpravu postavení zemí České koruny uvnitř monarchie.

Konečné znění poslanecké deklarace vypracoval poslanec dr. Alois Rašín, ještě před rokem vězněný, ze tří předešlých verzí v noci z 5. na 6. ledna 1918. Vrcholnými body dokumentu byly tři formulace. První zpochybňovala jednostranný akt separátního míru: „Příští mír může být s trvalým úspěchem uzavřen jenom od národa k národu, mezi legitimovanými a řádnou demokratickou volbou k jeho zastupování zvolenými poselstvy.“ Princip sebeurčení nepřímo opatrně vyjadřovala věta, že „mírová ujednání mohou být dílem jen národů samých“ a že toliko ve společném díle národů mohou být vyrovnány veškeré válečné křivdy. Třetí z klíčových vět navazovala na Státoprávní prohlášení českých říšských poslanců z konce května 1917 a požadovala „spojení s bratrskou větví slovenskou v samostatný život politický, hospodářský a kulturní ve vlastním samostatném státě československém“. I když výrazem „samostatný československý stát“ nebylo míněno odtržení od rakousko-uherského celku, nýbrž ústavní reorganizace monarchie v český (česko-slovenský) prospěch a i když ostrý tón deklarace zmírňoval k státu loajální dovětek českomoravských katolíků o kontinuitě projevů českých poslaneckých delegací a klubů, přesto se jednalo o novum v české válečné politice, jež u Němců v parlamentu i v Uhrách vyvolalo bouři nevole.

OBĚ FOTA: ARCHIV HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY

Počátkem ledna 1918 se všichni poslanci české národnosti sjednotili na stanovisku nekompromisní protivládní opozice. Prozatím mírnými prostředky vyjádřili vůli českého národa po zásadní změně vnitropolitických poměrů, ústavního a právního řádu v celé říši. Jakkoli se v případě *Tříkrálové deklarace* jednalo o text podmíněný atmosférou okamžiku, který brzy zastaral, generální poslanecký sněm znamenal nezbytný krok k samostatnému Československu. V řadě následujících událostí jeho význam vzrostl více, než organizátoři akce původně zamýšleli.

MARTIN KUČERA,
Historický ústav AV ČR, v. v. i.

**Obecní dům
v roce 1911**

et in

HLÁVKŮV JUBILEJNÍ ROK

Nebýt architekta a stavitele Josefa Hlávky, možná bychom se procházeli po jinak vypadajícím mostě, než je ten náš slavný Karlův, jehož opravu po velké povodni v roce 1890 v původním stylu právě Hlávka prosadil. Kolik dětí se narodilo v pražské Zemské porodnici a kolika studentům poskytly přístřeší Hlávkovy koleje? Kolem kolika staveb Josefa Hlávky procházejí lidé ve Vídni a jakému množství mozků se dostalo informací na univerzitě v Černovicích? A co teprve jeho mecenášský přínos vědě a umění, co jeho podpora studentům, malířům, hudebníkům, nadaným lidem?

Hlávkův portrét od Václava Brožíka byl určen pro zasedací síň České akademie a pochází z roku 1895.

Letošní rok se nese nejen ve znamení stého výročí úmrtí této významné osobnosti, ale stojí za to připomenout i pár dalších kulatých jubileí. Před 140 lety (1848) obdržel Josef Hlávka řád císaře Františka Josefa za záslužnou činnost ve Vídni a v témže roce i druhou hlavní cenu za architekturu na světové výstavě v Paříži. Před 125 lety se stává říšským a zemským poslancem a mecenášské a poradenské činnosti už se věnuje systematicky. V loňském roce uplynulo 100 let, kdy byl Josef Hlávka jmenován čestným občanem Prahy a dekorován Velko-

křížem řádu císaře Františka Josefa. Významné hlávkovské jubileum se letos připomíná nejen v Česku, Rakousku a na Ukrajině, ale prostřednictvím UNESCO celosvětově.

Akademický bulletin se k oslavám stého výročí připojuje procházkou po galerii obrazů, které jsou s osobností Josefa Hlávky spojeny. Role našeho průvodce a vypravěče se zhostil autor nejpovolanější, doc. Jiří Kotalík, s nímž se nyní zastavujeme u velikého plátna Josefa Hlávky v podání Václava Brožíka. ■

HaM

PORTRÉT JOSEFA HLÁVKY

Václav Brožík, 1895, olej na plátně, 156 cm x 102 cm

Josef Hlávka (1831–1908) patří k největším z mecenášů, kteří v druhé polovině 19. století zásadně podporovali českou národní emancipaci. Věhlasný architekt a stavitel a především mimořádně úspěšný stavební podnikatel se dokázal v tvrdé konkurenci skvěle prosadit jak při nejrůznějších státních zakázkách (Zemská porodnice v Praze, biskupská rezidence v Černovicích), tak zejména při kolosální výstavbě vídeňské okružní třídy Ringstrasse (mj. byl i stavite-

lem zdejší slavné Opery). Získané finanční prostředky dokázal promyšlenými stavebními investicemi zajistit a rozmnožit. Zejména po rekonvalescenci z dlouhé nemoci a po smrti své první ženy Marie se zcela programově obrátil k podpoře všeho českého. Protože si uvědomoval prvotní význam vzdělání pro národní budoucnost, soustředil svoje aktivity především tímto směrem. Jeho největším počinem bylo založení České akademie pro vědy, slovesnost a umění

v roce 1891, předchůdkyně dnešní české Akademie věd. Josef Hlávka se stal prvním prezidentem této instituce. V roce 1906 byl k tehdejší Akademii přičleněn ještě neméně významný Národohospodářský ústav. Výrazem podpory studentů byla potom výstavba Hlávkových kolejí i promyšlený systém stipendijní podpory zakotvený v Hlávkově poslední vůli zřizující Nadání Josefa, Marie a Zdeňky Hlávkových, které v intencích zakladatele rozvíjí svoji činnost bez přerušování až do dnešní doby.

Hlávka se výrazně zasloužil i o ochranu a prezentaci kulturního dědictví. Z titulu zemského konzervátora a císařského rady spolupůsobil při obnově řady historických památek jako např. Karlštejna, katedrály sv. Víta či Karlova mostu. Podílel se na realizaci myšlenky národního pohřebiště Slavín na Vyšehradě a byl otcem záměru i sponzorem realizace Myslbekova pomníku sv. Václava na Václavském náměstí. Josef Hlávka byl i velkým milovníkem a ctitelem umění. Intenzivně si uvědomoval význam kultury v kontextu dynamicky se rozvíjející průmyslové civilizace a štědrě podporoval české umělce a kulturní instituce. Bez jeho zásadního přičinění by nevznikly například Pražská konzervatoř, Spolek pro komorní hudbu, Česká filharmonie či zestátněná Akademie výtvarných umění v Praze. Přímo podporoval řadu vynikajících umělců, kteří patřili mezi jeho rodinné přátele, jako Julia Zeyera, Jaroslava Vrchlického, Antonína Dvořáka, Josefa V. Myslbeka, Julia Mařáka, Vojtěcha Hynaise a mnoho dalších. Ti všichni se nakonec sešli v České akademii věd a umění a štědrý mecenáš se jim zároveň postaral o významné státní zakázky (například při budování Národního muzea), profesury, edice souborných spisů či premiéry jejich hudebních děl. O jeho široké podpoře české vědy a kultury svědčí obsáhlá korespondence uložená v Literárním archivu Památníku Národního písemnictví. Za zmínku stojí i jeho vlastní umělecké sbírky, které v okamžiku sepsání poslední vůle obsahovaly celkem 637 položek. Podle jasně definovaného klíče byly odkazem předány do Národní galerie, Umělecko-průmyslového muzea a Národního muzea. Část přitom zůstala na zámku v Lužanech a část se dnes nachází právě v majetku české Akademie věd.

Z těch nejvýznamnějších je to nepochybně portrét Josefa Hlávky od Václava Brožíka z roku 1895. Nejznámější a nejpoblábnější český malíř druhé poloviny 19. století vyšel z velice chudých poměrů. Pro nejmladšího ze sedmi dětí pradleny a vesnického kováře (nar. 1851 v Třemošné u Plzně) byla cesta k umění opravdu trnitá. Poté, co otec získal místo v kotlárně Ringhofferových závodů a rodina se přestěhovala do Košíř, se malý Václav začal učit nejprve litografem a poté malířem ve smíchovské porcelánce. Zde si ho

náhodně povšiml smíchovský purkmistr Petr Fischer, rozpoznal jeho talent a umožnil mu v roce 1868 vstup na pražskou malířskou Akademii. Ve studiích pokračoval v Drážďanech a Mnichově a s vidinou stát se historickým malířem odjel do Paříže a zde svůj sen naplnil, když získal na Salonu roku 1875 Zlatou medaili za obraz *Poselství českého krále Ladislava Pohrobka ke dvoru francouzského krále Karla VII. roku 1457*. Úspěšný a talentovaný umělec neunikl Hlávkově pozornosti, který jej vyzval k účasti na soutěži pro výzdobu Národního divadla a výrazně jej podpořil při realizaci monumentálních obrazů z českých dějin v čele s proslulým Husem před koncilem kostnickým. Na naléhání Josefa Hlávky přijal Brožík v roce 1893 spolu s Vojtěchem Hynaisem místo profesora na nově zestátněné pražské malířské Akademii a přestěhoval se do Prahy. Z té doby pochází i Hlávkův portrét řadící se do řady autorových podobizen dalších velikánů, F. L. Riegra, Františka Ondříčka, Čeňka Gregora či hraběte Sylva Taroucca. Suverénní malba plně naplňuje zadání oficiální reprezentativní podobizny prezidenta-zakladatele, která byla určena pro zasedací síň České akademie. Přísně symetrická kompozice podtrhuje velebnou důstojnost portrétovaného, dekorovaného nejvýznamnějšími řády: *Řádem císaře Františka Josefa a Řádem železné koruny*. Brožíkovo pojetí však nezapře intimní znalost portrétovaného i snahu vystihnout jeho charisma i mimo rámce běžného akademického portrétu. Ve sbírkách Galerie hlavního města Prahy existuje menší portrétní přípravná studie. V roce 1913 byla pro zámek v Lužanech objednána dobová barevně živější a rukopisně uvolněnější kopie obrazu, jejímž autorem je Brožíkův žák Augustin Vlček (1865–1934).

Výčet záslužných činů Josefa Hlávky podporujících rozvoj české společnosti by byl sáhodlouhý. Stručně jej v poslední době připomenula monografie Jiřího Pokorného *Odkaz Josefa Hlávky* vydaná nakladatelstvím Academia v roce 2005. A veřejnost bude mít příležitost připomenout si osobnost tohoto mecenáše v rámci celé řady akcí, které se uskuteční v letošním roce, kdy si připomeneme 100. výročí Hlávkovy úmrtí.

JIŘÍ KOTALÍK,
Akademie výtvarných umění

Autorem kopie z roku 1913, která byla určena pro zámek v Lužanech, je Augustin Vlček.

– EVROPSKÁ LABORATOŘ FYZIKY

VŠECHNA FOTA: PETR KRÁLÍK, ARCHIV SŠČ

Tisková konference CERN: průmyslové zakázky a udělené ceny, kterou uspořádal Výbor pro spolupráci ČR s CERN spolu s Odborem mediální komunikace, se uskutečnila 3. prosince 2007 v hlavní budově Akademie věd ČR. Po přehledu prof. Jiřího Niederla o zakázkách a cenách z CERN v oblasti průmyslu v ČR se účastníci dozvěděli podrobnější informace o letošní ceně firmě ON Semiconductor v Rožnově pod Radhoštěm za špičkové detektory pro experiment ATLAS.

CERN

CERN (Evropské středisko jaderného výzkumu či přesněji Evropská laboratoř fyziky částic) se nachází na francouzsko-švýcarské hranici západně od Ženevy. Fyzikové v CERN hledají odpovědi na otázky, co je hmota, jaký je její původ a struktura, jak z ní vznikají složité objekty jako jsou hvězdy, planety i sám člověk, jak vznikl vesmír a jeho současná podoba a kam směřuje. Jejich řešení vede k novým fundamentálním poznatkům zásadním nejen pro fyziku a další vědní obory, ale i kvalitu života lidí. CERN je dnes ve světě laboratoř fyziky částic výzkumným centrem číslo jedna díky špičkové úrovni vědeckých přístrojů i technologií a prvotřídním odborníkům z dvaceti evropských členských zemí a padesáti zemí dalších (mezi nimi je sedm nositelů Nobelových cen!). CERN vznikl v roce 1954 a dnes s ním spolupracuje 7000 vědců osmdesáti národností z 500 univerzit či jiných vědecko-výzkumných institucí.

ČR vstoupila do CERN k 1. lednu 1992 jako ČSFR a 1. července 1993 jako ČR. Členství v CERN umožňuje: 1. Podílet se na zcela unikátním, základním fyzikálním výzkumu. Z ČR je to přes 400 výzkumníků spolu s desítkami studentů z 15 institucí. Ti jsou za 16 let účasti ČR v CERN spoluautory více než 1600 odborných publikací a 1200 referátů na konferencích. 2. Podílet se na vývoji špičkových technologií. ČR participuje na 8 z 34 projektů R&D v CERN, které nalézají mnoho aplikací i mimo fyziku (např. v diagnostice a léčbě různých onemocnění, ve využití volné výpočtové kapacity počítačů ve světě, k dosažení prakticky všech informací ve světě, v energetice, v dopravě apod.). 3. Zvyšovat kvalifikaci svých studentů a mladých výzkumníků a techniků. V roce 2007 se to podařilo 25 Ph.D. studentům a 12 technickým pracovníkům. 4. Získávat zakázky pro průmysl v ČR. Ty vlastně představují návratnost členských příspěvků, kterými ČR přispěla do rozpočtů CERN. V roce 2007 činil asi 1000 milionů CHF a příspěvek ČR asi 0,9 %. Za 16 let účasti v CERN dosahuje ČR návratnosti svých příspěvků ve výši asi 58,4 %. To je zcela nadprůměrné, protože CERN může pouze 42 % svého rozpočtu investovat do nových věcí.

O *Průmyslové ceně*, jež byla letos udělena za dodávku pixelových detektorů koncernu ON Semiconductor, pohovořil koordinátor experimentu ATLAS Václav Vrba z Fyzikálního ústavu AV ČR, v. v. i. Experiment ATLAS, který je realizován ve spolupráci více než 2000 odborníků ze 167 univerzit a laboratoří 37 zemí, je jedním z největších mezinárodních projektů v oblasti přírodních věd.

Slavnostního ceremoniálu předání *Průmyslové ceny* v CERN se zúčastnili Peter Zdebel, senior viceprezident koncernu, Michael Mandracchia, generální ředitel ON Semiconductor CR a ON Semiconductor Slovakia a Stanislav Kapsia, zástupce ředitele vývoje ON Semiconductor CR.

„Pro potřeby ATLAS byla v úzké spolupráci s Fyzikálním ústavem AV ČR vyvinuta speciální oboustranná technologie výroby pixelových detektorů a tyto pak byly vyrobeny v ON Semiconductor v Rožnově pod Radhoštěm. K zajištění vysoké kvality velkoplošných čipů bylo třeba zavést řadu i pro nás nestandardních opatření, ale výsledek je opravdu potěšující,“ řekl při přebírání ceny Michael Mandracchia.

ON Semiconductor je světovým výrobcem polovodičových součástek a dodavatelem řešení pro řízení napájecích systémů pro počítače, mobilní telefony, přenosné přístroje, automobily a pro průmysl. Produkce pro projekt ATLAS vybočila ze sortimentu standardních výrobních technologií. „Jsme hrdí na to, že se účastníme tohoto prestižního celosvětového výzkumného projektu a že jsme mohli ukázat kvalitu a technický talent našeho týmu,“ dodal Peter Zdebel. ■

LUDĚK SVOBODA

Pixelové detektory pro fyzikální experiment ATLAS

DEN OTEVŘENÝCH DVEŘÍ V CERGE-EI

Jedním ze zakladatelů a předsedou výkonné a dozorčí rady CERGE-EI je Jan Švejnar.

Historicky první Den otevřených dveří pro zájemce o studium na CERGE-EI (Center for Economic Research and Graduate Education – Economics Institute) se uskutečnil 9. listopadu 2007. CERGE-EI sdružuje Centrum pro ekonomický výzkum a doktorské studium Univerzity Karlovy a Národohospodářský ústav Akademie věd ČR. V rámci této spolupráce nabízí kromě ekonomického výzkumu i doktorské studium ekonomie akreditované v USA.

CERGE-EI získalo kromě akreditace u Ministerstva školství České republiky v září 2005 i trvalou akreditaci doktorského studijního programu v oboru ekonomie v USA. Toto uznání vzdělávacího programu získalo CERGE-EI jako první neamerická vzdělávací instituce v zemích střední a východní Evropy a bývalého Sovětského svazu. Již od založení pracoviště v roce 1991 bylo a je jeho hlavním úkolem vzdělávat novou generaci ekonomů, kteří budou odborníky v oblasti transformace a fungování tržní ekonomiky.

Studium je určeno především pro studenty ze zemí bývalého komunistického bloku a v poslední době do něj stále více přicházejí i studenti z jiných, méně vyspělých zemí celého světa. Jedním z hlavních úkolů CERGE-EI je zajistit, aby vynikající studenti zůstali v regionu a neodcházeli za studiem i prací do západních zemí. *Den otevřených dveří* měl proto mezinárodní charakter. Kromě zájemců o studium z České republiky se ho zúčastnili též studenti z Polska či Mexika. Vzhledem k tomu, že doktorské studium na CERGE-EI je otevřeno i zájemcům, kteří přicházejí z jiných než ekonomických oborů, zúčastnili se *Dne otevřených dveří* i studenti práv či oborů technických.

Cílem akce bylo poskytnout návštěvníkům nejen podrobné informace o studiu, ale také seznámit je s praktickým životem na CERGE-EI. Uvítání studentů se kromě ředitele centra doc. Lubomíra Lízala ujali i prof. Jan Švejnar, jenž je jedním ze zakladatelů institutu a v současnosti je předsedou řídicího a dozorčího výboru. Poté se slova ujali zástupci profesorského sboru, na jejichž vystoupení navazovala diskuse se studenty i absolventy CERGE-EI. Zejména tuto část programu návštěvníci ocenili, neboť nejužitečnější (a také naprosto reálné) informace lze získat právě od těch, kteří programem prošli či právě procházejí. Diskuse se točila kolem dvou hlavních otázek: Proč se vyplatí studovat Ph.D. program amerického typu, který vyžaduje čtyři až pět let plného studijního a výzkumného nasazení, když titul Ph.D. lze na ostatních českých vysokých školách získat souběžně se zaměstnáním při vynaložení mnohem menšího úsilí a času? A pokud je

student o smyslu tohoto typu studia přesvědčen, proč za ním nejit rovnou do USA?

V následující části, volném programu, mohli návštěvníci poznat běžné dění na CERGE-EI. Zúčastnili se některých přednášek, tradičního výzkumného semináře, který je součástí výuky, nebo navštívili jednotlivé profesory přímo v jejich kancelářích. Uchazeči využili zejména třetí možnosti, díky níž mohli například konzultovat svou výzkumnou práci či se jen osobně seznámit s odborníky, jejichž jména znají z ekonomického tisku a studia. Zájemce potěšila zejména možnost navštívit prof. Jana Švejnara, díky jehož kandidatuře na post prezidenta České republiky se o CERGE-EI mluví v médiích stále častěji. Po volném programu následovaly dva speciální semináře o monetárních intervencích a ekonomii kriminality, jež byly ušity přesně na míru znalostí uchazečů.

Oficiální část programu byla zakončena prohlídkou budovy a odborné knihovny CERGE-EI, která je považována za nejlepší ekonomickou knihovnu ve střední Evropě. Pro hosty byl přínosný i navazující neoficiální program. Mohli se totiž zúčastnit tradičního večírku, při němž se v některé z pražských hospůdek nad sklenkou scházejí studenti i profesori. Pro zájemce o studium to byla vzácná příležitost dozvědět se další podrobnosti ze studentského života, poznat možné budoucí spolužáky a vidět CERGE-EI i z té méně formální stránky.

MARKÉTA MLIKOVÁ,

Oddělení rozvoje a styku s veřejností CERGE-EI

Martin Kálovec z Boston Consulting Group s účastníky hovořil o svých zkušenostech ze studií na CERGE-EI.

OBĚ FOTA: LUDEK SVOBODA, ARCHIV SSC

HOLOCAUST: NESMÍME ZAPOMENOUT

FOTO: LUDĚK SVOBODA, ARCHIV SSSČ

U příležitosti smutného výročí Křišťálové noci se pod záštitou předsedy AV ČR Václava Pačesa a poslance ČSSD Robina Böhmsche 8. listopadu 2007 v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR uskutečnil První pražský seminář o dopadu holocaustu na českou a slovenskou společnost ve druhé polovině 20. století. Setkání, jež uspořádal Spolek akademiků Židů, mělo za cíl reflektovat dramatické osudy židovského národa v bývalém Československu.

„Historie se často opakuje, jsou však její úseky, které se prostě nikdy nesmí opakovat,“ vyjádřil v úvodu semináře své přesvědčení předseda Akademie věd Václav Pačes. Ústředními pojmy přednáškového cyklu, který se uskutečnil v prostorách, kde se za 2. světové války rozhodovalo o arizaci židovského národa v Protektorátu Čechy a Morava, byly holocaust a tzv. postholocaustový syndrom. V úvodní zdravici prof. Ludevít Végh zdůraznil, že holocaust neskončil druhou světovou válkou, ale že v postižených židovských rodinách nadále přetrvávají nevyřešená traumata. Negativním dopadem holocaustu je podle něj zejména emigrace židovského obyvatelstva do USA nebo Kanady v důsledku konfiskace jejich majetku v letech 1938–1945. Pozitivním syndromem je naopak neutuchající morální síla Židů, jež zasahuje různorodé lidské aktivity; připomeňme si, že řada nositelů Nobelovy ceny pochází z židovské komunity.

Végh na závěr vyjádřil své rozhořčení nad plánovaným pochodem neonacistů historickou částí Prahy, tzv. Židovským městem a dodal, že hranice mezi svobodou a zločinem jsou mnohdy nezřetelné a je nezbytné, aby je společnost střežila. Exprezident Václav Havel ve svém pozdravném dopise též důrazně apeloval na společnost, aby nebyla apatická ke vzrůstajícímu pravicovému extremismu, a připo-

čil, že k zopakování holocaustu stačí jeden trochu schopný manažer. Prezident České křesťanské akademie prof. Tomáš Halík v příspěvku *Židé, křesťané a kultura paměti* zdůraznil významný vliv židovství jako jednoho ze základních pilířů evropanství a poukázal na závažnou roli státu Izrael v dějinách Evropy. Podle Halíka svou existencí upozorňuje na to, že nesnesitelné zlo, které židovský národ postihlo, nesmí být zapomenuto. Nelze ovšem žít jen tímto traumatem. „Paměť není jen vzpomínkami na minulost,“ doplnil.

Seminář o holocaustu poctil svou návštěvou izraelský velvyslanec v České republice J. E. Arie Arazi, který se velmi pochvalně zmínil o výborných vztazích mezi Izraelem a ČR a zavzpomínal i na osudy své rodiny. V příspěvku *Holocaust v psychice potomků* se psychoanalytik Dr. Martin Mahler rozhořčil o druhé a třetí postholocaustové generaci. Rodiče chtěli své potomky uchránit před traumatizujícími vzpomínkami a o minulosti před nimi mlčeli. Ale i toto „zdánlivé mlčení“ je hluboce ovlivnilo. „Holocaust je nesnesitelná zkušenost,“ pokračoval Mahler. Podle něj však existuje velká naděje, že jejich děti a vnuci mají šanci postholocaustové trauma překonat. ■

Václav Pačes a Tomáš Halík při zahájení Prvního pražského semináře o dopadu holocaustu na českou a slovenskou společnost ve druhé polovině 20. století

LUDĚK SVOBODA

ARCHEOLOGOVÉ NA MORAVĚ 2 NA NÁVŠTĚVĚ V DOLNÍCH VĚSTONICÍCH

Již na sklonku 19. století, kdy se uskutečnily archeologické výzkumy v Předmostí u Přerova, byl zřejmý světový význam tábořišť moravských „lovců mamutů“ pro poznání některých etap nejstarší lidské minulosti. Když pak v roce 1924 zahájil Karel Absolon výzkum nového naleziště v Dolních Věstonicích, otevřela se v tomto bádání další kapitola.

Absolon použil progresivní metody výzkumu ve větších plochách, odkryl unikátní sídelní situace, skládky mamutích kostí, ohniště a celé série ozdobných a uměleckých předmětů, z nichž část byla – poprvé na světě – vypálena z hlíny. Musel tedy bojovat za uznání této nejstarší keramiky.

V poválečném období na tyto projekty navázal Archeologický ústav Akademie věd. Bohuslav Klíma zapojoval do archeologického výzkumu další obory, geologii a antropologii, a záběr svého zájmu rozšířil na lokality v okolí, takže se začal utvářet obraz vymezeného a vnitřně strukturovaného sídelního areálu Dolní Věstonice – Pavlov. Dnes se unikátnost tohoto areálu projevuje v několika rovinách. Získali jsme prakticky kompletní kostry pleistocénních lovců, ať už jde o známý trojhrob či hroby jednotlivých mužů a žen, které jsou rituálně uloženy, nebo o jednotlivé zlomky lidských kostí, volně rozptýlené v kulturních vrstvách. Ale nejen to, lidské skelety můžeme zkoumat v kontextu tábořišť, kde tito lovci žili, s ohništi, půdorysy obydlí, skládkami mamutích kostí, doklady výrobních aktivit, umění a rituálů.

Slavná Věstonická venuše, kterou Absolon objevil v roce 1925, je jistě nadčasovým symbolem, neměla by však zastínit informační potenciál celého naleziště. Jeho komplexně pojatá analýza je dnes věcí interdisciplinárních a mezinárodních týmů. Ke spolupráci můžeme zvát nejlepší odborníky ze zahraničí, kteří do vý-

zkumu vnášejí nové metody. V poslední době to byli např. američtí archeologové a antropologové či britští přírodovědci. Opačně se naše pracoviště podílí na výzkumech v zahraničí, ať už je to na Slovensku, na Sibiři či na výzkumech našich egyptologů v Egyptě. Základní výsledky editujeme a publikujeme v rámci interdisciplinárně pojaté monografické řady *Dolnověstonické studie*. Od roku 1994 vyšlo 14 svazků, střídavě v Archeologickém ústavu AV ČR Brno a v zahraničí (Liege, Leiden, Cambridge a Oxford).

Prvou otázkou je širší historický kontext našeho výzkumu. V období před 40 000 až 25 000 lety náhle mizí poslední neandertálci a do Evropy pronikají anatomicky moderní lidé. V této dramatické době se objevují nové technologie a další jevy, z nichž nejnápadnější je hra se symboly, jejich použití při komunikaci a v nejstarším umění. Myslím, že za těmito inovacemi můžeme tušit hlubší změny ve struktuře lidského myšlení. Moderní lidé se tak od neandertálců viditelně odlišili.

Naše nově formulovaná hypotéza předpokládá, že příchod moderní populace nebyl jednorázovou migrací, ale odvíjel se v několika vlnách. Každá z nich má svou konkrétní problematiku a v archeologickém a antropologickém záznamu se neprojevují podle jednotného vzorce. Přitom podunajská Evropa nehrála jen pasivní roli příjemce cizích populací. Nové technologie a umění si přichodící populace nepřinesly s sebou, ale vytvářely je teprve v Evropě. V novém prostředí chladné stepi, s velkými stády zvířat se proměňovala také struktura lidské společnosti a strategie lovu. Areál Dolní Věstonice – Pavlov plasticky ilustruje lidské adaptace, nové výrobní technologie i rituály.

V současné době je rozpracována celá řada terénních výzkumů. Časově a kulturně nejbližší naleziště je Předmostí u Přerova, kde jsme v roce 2006 odkryli část plochy s mamutími kostmi, a ta je nyní na místě konzervována jako Památník lovců mamutů (obr. 1). Současně ukončujeme projekty zaměřené na lovecké kultury na Uherskohradištsku, v Moravském krasu a v pískovcových převisech severních Čech. Uvolňujeme si prostor, abychom se mohli plně zaměřit na areál Dolní Věstonice – Pavlov.

Organizace dalšího terénního výzkumu v tomto prostoru sleduje jednak konkrétní otázku, jednak stavební

Předmostí, výzkum v roce 2006. Plocha pokrytá kostmi mamutů a dalších zvířat ledové doby je nyní trvale konzervována pod expozičním pavilonem.

Pavlov, záchranný výzkum v roce 2007. Výkop pro kanalizaci narušil unikátní situaci s centrálním ohništěm, varnými jamkami a mamutími kostmi.

Dolní Věstonice, výzkum v roce 2005. Novými metodami je analyzována plocha v těsné blízkosti věstonického trojhrobu.

práce, které by archeologické situace mohly ohrozit. Například v roce 2005 probíhal ve spolupráci s Univerzitou v Cambridge výzkum lokality Dolní Věstonice II nedaleko místa, kde byl v roce 1986 objeven známý trojhrob (obr. 2). O lovu a konzumaci zvířat máme na základě dochovaných kostí informace dost, a proto jsme se tentokrát zaměřili na možné zbytky rostlinné potravy, celkovou výživu a sezónní cyklus lovců v průběhu roku. V roce 2007 jsme při sledování výkopu pro kanalizaci v nedalekém Pavlově narazili na zcela novou lokalitu, která poskytla unikátní situaci: centrální ohniště vyplněné kameny rozpraskanými žářem a obklopené malými varnými jamkami. Mamutí kosti, kamenné i kostěné nástroje, ozdoby z provrtaných schránek terciálních měkkýšů, oblázků a zvířecích zubů patří v tomto prostředí ke standardním nálezům (obr. 3). Ale hlavní, „klasické“ lokality nyní navrhuje AV ČR a Minis-

terstvo kultury ČR vyhlásit jako kulturní a posléze národní kulturní památku, aby byly důsledně chráněny před narušením. Také Dolní Věstonice by si do budoucna jistě zasloužily vybudování autentické terénní expozice, jakou se nám podařilo vytvořit v Předmostí.

Interdisciplinární zpracování materiálu shromážděného na pracovišti v Dolních Věstonicích je dlouhodobým programem. Do budoucna chceme spektrum dosud používaných metod rozšiřovat o perspektivní metody molekulární genetiky a další laboratorní metody analýzy zvířecího i lidského osteologického materiálu. Cílem je vytvoření plastického obrazu první anatomicky moderní populace v Evropě, způsobu života, lovu a sezónního rytmu. ■

*JIŘÍ SVOBODA,
Archeologický ústav AV ČR, v. v. i., Brno*

SOCIÁLNÍ ASPEKTY GLOBALIZACE

V reprezentativních prostorách Akademie věd ČR se 27.–28. listopadu 2007 uskutečnil 7. ročník konference Filosofie a sociální vědy, který uspořádalo Centrum globálních studií (společné pracoviště Filosofického ústavu Akademie věd ČR a Filozofické fakulty Univerzity Karlovy). Dvoudenní program byl věnován sociálním aspektům globalizace a zúčastnilo se ho třicet dva přednášejících.

Hlavní přednášky prezentovali prof. Jerry Harris (Chicago), prof. Erazim Kohák (Praha), prof. Břetislav Horyna (Brno) a doc. Ladislav Hohoš (Bratislava). Ostatní přednášející vystoupili v deseti sekcích, jež se zaměřovaly na globální sociálně-ekonomické uspořádání, vědu v globálním kontextu, otázky transkulturality, populismus, všeobecný základní příjem a bezpečnost a válku v globálním prostoru.

Institucionální zázemí našla konference v *Centru globálních studií*, avšak ke spolupráci byli přizváni též odborníci z dalších akademických či univerzitních pracovišť ČR a několik hostů ze Slovenska, USA a Srbska. Komplementární akcí je každoroční mezinárodní konference se stejnojmenným názvem (*Philosophy and Social Science*), která se koná vždy v květnu a jejímž pořadatelem je táž instituce. Jelikož program konference byl opět velmi „nabitý“, dovolte mi upozornit pouze výběrově na některé příspěvky.

V jejím začátku vystoupil ředitel *Centra globálních studií* dr. Marek Hrubec (na snímku vpravo), který pohovořil o záměrech a cílech konference a v dopolední sekci představil svůj příspěvek o globálním sociálně-ekonomickém uspořádání, v němž se zabýval artikulací sociálních a politických požadavků obyvatel třetího světa z hlediska teorie uznání.

S příspěvkem *Nadnárodní prostory a praktiky* vystoupil dr. Oleg Suša (na snímku vlevo), na něhož se letos upínala pozornost posluchačů také proto, že na závěr konference byla připravena přátelská

oslav jeho 60. narozenin. Dr. Suša analyzoval kontexty a historickou dynamiku vzájemného působení aktérů transnacionálního a národního prostoru a význam i vliv proměnlivosti konstelací mocenské asymetrie na jednání aktérů.

Prof. Horyna (Brno) ve své přednášce o rozvojové ekonomice, demokracii a lidské cti

upozornil, že je nutné omezit další rozevírání sociálních nůžek a nastavit postupnou implantaci nových hospodářských struktur do rozvojových zemí. Naproti tomu, a dokonce v rozporu s některými přijatými dokumenty OSN (např. *Deklarace k miléniu 2000*, kterou podepsala většina členských států) sledujeme obrat, v němž jsou vedle ekonomických globálních důsledků stále jasněji patrné rovněž některé politické a sociálně kulturní indicie, které se objevily s pozdějšími fatálními dopady ve 20. a 30. letech 20. století.

Panel zaměřený na téma *Všeobecný základní příjem* byl věnován prezentaci nedávno vydané stejnojmenné kolektivní monografie (nakladatelství Filosofia), jejímiž hlavními autory jsou Philippe Van Parijs (Lovaň a Harvard), Marek Hrubec a Martin Brabec. V diskusi čeští autoři představili klady a zápory myšlenky všeobecného základního příjmu, návrh nově formulovaný významným belgickým ekonomem a politickým filosofem Van Parijsem, který doporučuje, aby každý občan dostával určitou pravidelnou (ale zároveň ekonomicky udržitelnou) peněžní občanskou finanční dávku, kterou lze považovat za právo na důstojnost každého občana. V diskusi vystoupili spoluautoři knihy, kteří přispěli do sborníku a prezentovali své kladné i negativní postoje k tomuto návrhu, v nichž vycházeli z různých filosofických, ekonomických a politických pozic. Následná diskuse byla velmi bouřlivá, což svědčí také o mimořádné aktuálnosti tohoto tématu.

Dr. Martin Šimsa (Ústí nad Labem) pojal svůj příspěvek *Je možná globální demokracie? Normativní, kulturní, náboženské a sociální aspekty otázky* jako reflexi vztahu mezi globalizací a demokracií a též jako analýzu předpokladů a překážek šíření demokracie po celém světě.

Na závěr bych rád čtenáře pozval na příští ročník listopadové konference, který organizátoři z *Centra globálních studií* zaměřují na kulturní, interkulturní a transkulturní aspekty globálního uspořádání. ■

MARTIN BRABEC,

Centrum globálních studií FLÚ AV ČR, v. v. i., a FF UK

FOTO: DOROTHEA BYLICA, ARCHIV SSC

GLOBALIZACE: SKEPSE NA MÍSTĚ?

FOTO: DORTHEA BYLICA, ARCHIV SŠC

V rámci konference Sociální aspekty globalizace – globální sociální nerovnosti vystoupil s přednáškou Global Capitalism prof. Jerry Harris z The Global Studies Association (GSA), interdisciplinární vědecké organizace, jež si klade za cíl porozumět globalizačním procesům.

Prof. Jerry Harris je respektovaným historikem a politologem, který během své dlouholeté praxe publikoval řadu inspirativních prací na téma globalizace. Na DeVry University v Chicagu vede dva historické semináře a působí též jako tajemník severoamerické pobočky GSA, která sdružuje odborníky na globální studia z Kanady, USA, Mexika a ze zemí střední Ameriky.

Využili jsme příležitosti a položili mu několik otázek.

Považujete globalizaci za potenciální hrozbu pro demokracii?

Je nezpochybnitelné, že demokracie je v současném světě ohrožena. Vezměme v potaz např. situaci afrických států, které byly strukturálními změnami světové politiky zasaženy zřejmě ze všech nejvíce. Lidé v těchto zemích postrádají prakticky vše: mléko pro děti, léky, zdravotní péči atd. Politická stabilita v řadě těchto zemí je rovněž v nedohlednu.

V přednášce jste hovořil o vztahu mezi společností a finančním kapitálem – nevyznělo to nijak pozitivně. Domníváte se, že vykořisťování určitých skupin lidí bude i v následujících letech pokračovat?

Rozhodně ano. Ostatně, jak by mohlo nepokračovat. Téměř každá organizace chce vykazovat nějaký zisk, který nemůže existovat bez vykořisťování druhých. Některé myšlenky jsou staré, ale fungují stále velmi dobře.

Většina těch, kteří se problematikou globalizace zabývají, hovoří o budoucnosti nepřilíš optimisticky.

Negativní prognózy dominují. Na druhou stranu si myslím, že globalizace výrazně pomohla rozvinout dříve zaostalé země, jako jsou např. Čína, Indie, Brazílie, Jižní Afrika anebo Rusko. Dnes jsou tyto státy velmi silnými hráči na poli světové politiky a obchodu. Disponují miliardami dolarů, které získaly prostřednictvím zahraničních investic. Globalizace zřejmě nezlepší podmínky pro všechny obyvatele planety, ale z jejího vlivu budou profitovat zejména střední třída a inteligence.

Podle mého názoru je globalizace v zásadě dobrá, ale její vývoj je nepředvídatelný. Neznamená to však, že např. pracovníci v Číně nejsou vykořisťováni.

Je možné globalizaci uniknout?

Možné to je, pokud globalizace „zkolabuje“. Existuje celá řada eventualit, které mohou v blízké budoucnos-

ti nastat. Buď si globalizace během příštích 50 nebo 100 let svou pozici ještě více upevní, nebo naopak nastane celosvětová krize. Nepravděpodobné nejsou ani civilizační a náboženské konflikty.

Je nezbytné si uvědomit, že uzavřené (státní) ekonomie, jak jsme je znali z období let 1850–1950, už neexistují. Museli bychom zničit veškeré technologické znalosti, abychom udělali krok zpátky.

Zmínil jste mimo jiné i Čínu, jejíž pozice je v současném světě stále silnější. Jak byste popsal vztah mezi USA a Čínou?

Vztah je to zajímavý, ale v zásadě velmi rozporuplný. Mnoho politiků v USA před spoluprací s Čínou varuje kvůli případné nestabilitě trhu a ztrátě pracovních míst v USA. Je to opravdu velká propaganda vedená proti Číně. Strach budí rovněž obrovský vojenský potenciál, kterým Čína disponuje. Ministerstvo obrany USA zřizuje několik vojenských vysokých škol, kde se studují určité oblasti světa; jenom jedna země se studuje samostatně – Čína.

Ti samí lidé z vlády prezidenta Bushe navzdory tomuto strachu s Čínou také jednájí o společné mezinárodní politice a nemalých investicích.

Ve své přednášce jste hovořil o americkém radaru v ČR. Bylo by vhodnější umístit americký radar v Rusku, jak navrhl prezident Putin?

Umístění amerického radaru v České republice nemá nic společného s Iránem, jak prezentuje americká vláda. Hlavním cílem tohoto projektu je posunout vojenskou hranici blíže Rusku. Není to jen otázka ČR, ale i bývalých zemí Sovětského svazu, jako jsou např. Gruzie a Kazachstán, kde USA rozšiřují svou mocenskou sféru vlivu. Vojenský vztah s USA je pro ČR do budoucna velmi nebezpečný. Jakmile jednou vstoupíte do vojenského vztahu s USA, budou Američané napříště požadovat vaši vojenskou podporu ve svých konfliktech. Co se týče umístění radaru v Rusku, jak navrhoval prezident Putin, domnívám se, že se z jeho strany jedná sice o chytrý politický tah, nicméně si nemyslím, že by to myslel vážně. ■

LUDĚK SVOBODA,
GABRIELA ŠTEFÁNIKOVÁ

O EKOLOGII MAJÍ STUDENTI ZÁJEM

Podpora rozvoje aktivního učení a tvůrčích aktivit patří v současném vzdělávání k prioritám. Tento záměr spolu s posílením komunikačních dovedností žáků středních škol byl i stěžejním cílem 4. středoškolské konference ve dnech 22.–23. října 2007, kterou stejně jako v minulých letech uspořádal Klub ekologické výchovy. Loňský rok byl však výjimečný, neboť se konal přímo pod záštitou České komise pro UNESCO, a navíc akci podpořil participační projekt UNESCO. K umocnění slavnostní atmosféry celé akce přispěly rovněž prostory Akademie věd ČR.

Účast přijali významní hosté z ČR i ze zahraničí. Konferenci zahájila předsedkyně České komise pro UNESCO prof. Helena Illnerová. Poté účastníky přivítala předsedkyně Klubu ekologické výchovy a nositelka ocenění *UNEP Global 500* dr. D. Kvasničková a o významu akce pro Dekádu OSN *Vzdělávání pro udržitelný rozvoj* promluvil generální tajemník České komise pro UNESCO Ing. Pavel Škoda. Konference se zúčastnilo téměř 30 středních škol z celé republiky. Příležitosti prezentovat své samostatné práce věnované otázkám ochrany přírody, životního prostředí a krokům k udržitelnému rozvoji se zhostilo 40 studentů z gymnázií a středních odborných škol různého zaměření, včetně studentů z Vyšší odborné a střední školy pro životní prostředí z rakouského Yspertalu a žáků střední zemědělské školy v Rakovcích u Nitra. Rakouští studenti pohovořili např. o ochraně krajiny a jejích obyvatel před povodněmi a účastníci ze Slovenska informovali o tradici jejich školy a o jejím profesním zaměření. Příspěvky žáků z různých míst celé ČR se dotýkaly širokého spektra problémů přírodovědného charakteru jako např. ochrany biodiverzity určitých druhů rostlin a živočichů, problematiky odpadů, energetických zdrojů, meteorologických pozorování i ekonomických hodnocení vlivů na prostředí nebo zjišťování názorů občanů na

problémy životního prostředí. Studentky střední pedagogické školy přednesly referáty také z oblasti ekologické výchovy dětí v předškolních zařízeních a informovaly o celkové aktivitě střediska ekologické výchovy.

Vystoupení studentů byla tematicky i provedením velmi různorodá a zároveň nápaditá, zajímavě zpracovaná a prezentována s využitím moderních komunikačních technologií. Není divu, že mnohá vyvolala živou diskusi. Konference se zúčastnili také učitelé všech škol – členů Klubu ekologické výchovy – přihlášených do této akce. Kultivované vystupování jejich žáků jim tak bylo odměnou za průběžnou konzultační pomoc a zároveň motivací pro další podněcování zájmu studentů o samostatné tvořivé aktivity. Letošní ročník opět potvrdil, že otázky životního prostředí a udržitelného rozvoje nejsou středoškolákům lhostejné. Plnou verzi příspěvku naleznete na <http://abicko.avcr.cz>. ■

DANUŠE KVASNIČKOVÁ,
předsedkyně Klubu ekologické výchovy,
MILADA ŠVECOVÁ,
místopředsedkyně Klubu ekologické výchovy

Na snímku vlevo
čelní představitelé
České komise
pro UNESCO
Pavel Škoda
a Helena Illnerová.
Uprostřed
předsedkyně Klubu
ekologické výchovy
Danuše Kvasničková.

LÁTKU GS-9219 NELZE NAZÝVAT LÉKEM

S ohledem na neutuchající zájem veřejnosti a vzhledem k planým nadějím vyvolaným nepřesným zpravodajstvím v některých sdělovacích prostředcích o nové protirakovinné látce, kterou vyvinula skupina prof. Antonína Holého, pokládají ředitel Ústavu organické chemie a biochemie AV ČR, v. v. i., Rada instituce a profesor Holý osobně za nutné uveřejnit následující prohlášení:

FOTO: PETR KRÁLÍK, ARCHIV SSC

v Leuvenu spolupracující skupinou profesora DeClercq, kdežto účinky protinádorové objevil, zjistil RNDr. Ivan Votruba a doc. Berta Otová, z 1. LF UK. Tato látka také z GS-9219 v buňkách vzniká, a je tedy vlastním účinným principem.

*Původní laboratoř
Antonína Holého*

Proto je zcela zbytečné požadovat na nás látku GS-9219, kterou jsme nikdy neměli a jejíž vývoj nám ani nepřísluší. Ústav nemá ani podíl na organizaci klinických zkoušek, které mají být případně provedeny podle návrhu Gilead Sciences zčásti na našich klinických pracovištích. Volba pracovišť a výběr pacientů pro studie jsou výhradní záležitostí americké firmy a nemůžeme je také nijak ovlivnit. Schválení klinického použití léku založeného na GS-9129 lze v nejlepším případě očekávat stěží dříve než za pět až šest let.

Látku GS-9219, jejíž mimořádné vlastnosti v preklinických zkouškách vyvolaly nejen v odborných kruzích, ale i u naší veřejnosti takový zájem, není v žádném případě možné nazývat lékem. Teprve projde-li úspěšně několika časově náročnými stadii klinických zkoušek a náročným schvalovacím řízením, mohla by se stát sama nebo ve spojení s jinými látkami účinnou složkou nového léku. Dosavadní pokusy, které potvrdily její vysoký účinek a poměrně nízkou toxicitu, byly dosud prováděny výhradně na psech se spontánními nádory lymfatických uzlin tzv. neHodgkinského typu.

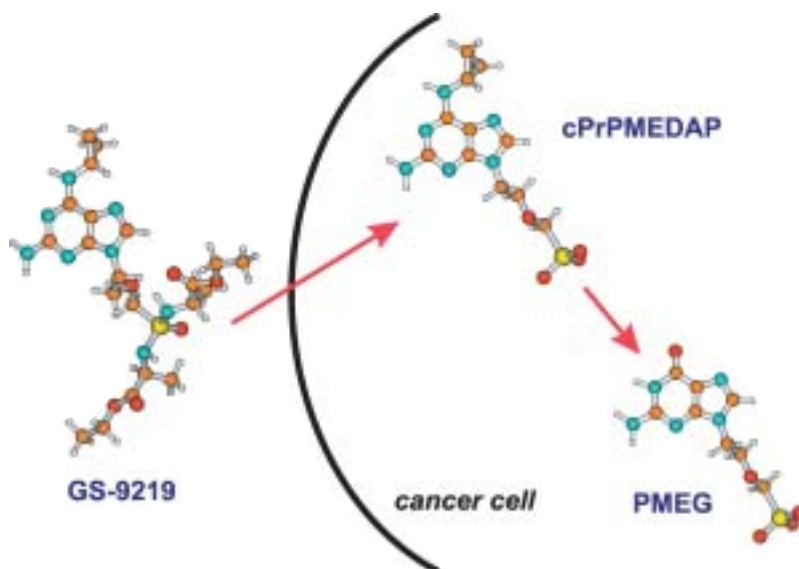
Bylo by proto zcela neodpovědné se domnívat, že tímto úspěchem je zaručeno schválení použití látky GS-9219 k léčení obdobných nádorů či leukémií u člověka. S lidmi dosud žádné zkoušky provedeny nebyly a není ani známo, zda bude látka při nejvyšší snášené dávce u člověka vůbec účinná. Pravděpodobnost úspěchu je v takovýchto případech velmi nízká a celý, velice nákladný proces může být kdykoli zastaven, objeví-li se jakákoli statisticky významná vedlejší reakce nebo toxický účinek.

GS-9219 byla vyvinuta ve firmě Gilead Sciences v Kalifornii, kde byl také objeven její nečekaně specifický účinek. Je odvozena od látky, kterou připravil profesor Holý v našem ústavu a jejíž vysoké protivirové účinky byly zjištěny na belgickém pracovišti

■

ZDENĚK HAVLAS,
ANTONÍN HOLÝ,

Ústav organické chemie a biochemie AV ČR, v. v. i.

Dne 23. října 2007 byla RNDr. Ivaně Macháčkové udělena čestná oborová medaile Gregora Johanna Mendela za zásluhy v biologických vědách. „Toto ocenění je spojeno s jejím významným, mezinárodně uznávaným příspěvkem vývojové biologii rostlin a úspěšnou organizační a koordinační činností v rámci domácí a evropské vědy,“ uvedla zpráva o slavnostním setkání zastupitelů Akademie věd ČR s badatelkou,

jejímž celoživotním tématem byl výzkum rostlinných hormonů, později u fotoperiodicky reagujících druhů rostlin a (mimo jiné) také zjišťování úlohy melatoninu v endogenním rytmu kvetení. V letech 1999–2007 stála dr. Ivana Macháčková v čele Ústavu experimentální botaniky AV ČR, spolupracovala a jako spiritus agens působila v několika domácích i zahraničních společnostech svého oboru, vychovala dva syny. Vyznamenání v Akademii věd ČR jí bylo uděleno ve chvíli, kdy absolvovala bakalářské studium na Institutu ekumenických studií při Evangelické teologické fakultě Univerzity Karlovy.

FOTO: ARCHIV I. MACHÁČKOVÉ

*„Éra práce ve vědě zůstává větší částí mého života a já ji nijak neodvrhují. Byla jsem v jejím světě ráda a snad jsem tam něco i dobře udělala. Ale teď nastává nová etapa a věda mi v ní nechybí... vím, že jsem udělala krok správným směrem.“
Na snímku Ivana Macháčková s manželem a oběma syny.*

„Ivana Macháčková uzavírá svoji vědeckou kariéru, aby se věnovala pastorační činnosti...“ zaznělo při slavnostním setkání na Národní 3. Mohlo by se zdát, že tento krok je neobvyklý až dramatický. Pro toho, kdo vnímá znamení času, ono biblické: „Hle, činím něco docela nového, a už to raší. Nevíte o tom?“ (Iz 43,19a), bude ale cesta známé vědkyně spíše svědectvím, že rozum, od renesance přes osvícenství do našich dnů ve výlučném postavení míry všeho, uvolňuje místo nové hodnotě – moudrosti srdce –, aniž by ovšem ztrácel svůj význam daru, jenž byl člověku dán k dobrému a bohatému užívání.

Paní doktorko, jak svou „proměnu“ vnímáte Vy?

Ta změna není tak náhlá, jak se zdá, většina mých kolegů věděla už dva tři roky, že se k ní chystám. Před deseti lety jsem uvěřila a rok na to jsem byla pozvána na první duchovní cvičení. Tam jsem si uvědomila, kolik jsem toho od Boha dostala

a co všechno denně dostáváme všichni. Jak tu vlastně stojím s prázdnými rukama a že bych s tím měla něco dělat. Když jsem se radila s bratrem farářem, zeptal se, jestli vím, kam mě Bůh táhne. Řekla jsem: „Nevím, ale mám pocit, že něco musím udělat.“ „Tak jdi studovat,“ poradil mi. Namítila jsem, že mám na starosti celý ústav a rodinu – to se přece nedá zvládnout. On se usmál a řekl: „Tak to zkus...“

A tak jsem to zkusila a jak jsem studovala teologii a jezdila každý rok na exercicie, což je týden ztišení před Bohem, čím dál tím víc se mi ujasňovalo, že až skončím svou službu vědecké komunitě, tedy ředitelování, měla bych se věnovat něčemu jinému. Do poslední chvíle mi nebylo úplně jasné čemu, ale věděla jsem, že odejít mám a chci.

Takže to nebylo až tak náhlé, byť vlastní provedení trochu dramatické bylo: prvního června 2007 v půl desáté večer jsem vypínala počítač v ústavu a čtvrtého června ráno jsem odjížděla do komunity

OVĚDĚNÍ aneb DROST SRDCE

sester svatého Josefa v Dánsku (Aarhus) a v Norsku (Oslo). Trochu jsem se přece jen té změny bála, ale Boží milost je úžasná: celé ty dva letní měsíce jsem se cítila jako člověk, který konečně přišel do otcovského domu a pokojně spočinul v Boží náruči.

A věda?

Éra práce ve vědě samozřejmě zůstává větší částí mého života a já ji nijak neodvrhnuji. Byla jsem v jejím světě ráda a snad jsem tam něco i dobře udělala. Ale teď nastává nová etapa a věda mi v ní nechybí. Obávala jsem se, že tento problém bude, ale není. Víím, že jsem udělala krok správným směrem a že mě Bůh nějakým způsobem dál vede.

Ještě k Vašemu vědeckému období. Slovo přírodověda spojuje dva světy, které jako by si protirečily: oblast přírody, života, smyslů, hry, a oblast rozumu, experimentu, čísel... Jsou opravdu ty dva světy rozdílné? A který z nich si Vás zavolal k „přírodověděni“?

Dnes vidím, že tu žádný protiklad není. Cit i rozum jsou dary Boží a nemohou být v protikladu. Příroda je hravá, krásná, ale i poznávání je svým způsobem hra. Když jsem začínala, bylo možná hrou daleko víc, než je jí dnes, kdy jde hlavně o to sehnat přístroje, peníze, granty. Při všech omezeních, která v minulosti existovala, byla věda více hrou, hrou o poznání, o objev, o zjištění, jak to všechno funguje. Tenkrát jsem to tak nevnímala, ale setkání s tajemstvím tam bylo.

Chtěla jsem původně studovat psychologii, v roce 1964 ale byla psychologie buržoazní vědou, a když se ředitel našeho gymnázia dozvěděl, kam chci jít, řekl mi: „Neblázní, tam budou brát nanejvýš tři lidi a už teď vědí, které.“ Mou druhou láskou byla chemie, šla jsem tedy studovat chemii. Zabývat se vědou, a to nejen jako hrou na poznávání, mě vždycky lákalo a těšilo. Víím, že tam byla i lidská pýcha, vždyť přece když mám rozum, tak já si to tajemství z přírody vydobudu! Teprve postupně jsem docházela k pokoře, k vědomí, že vedle té úžasné diverzity Stvoření je člověk neuvěřitelně malinký. Vezmeme-li v úvahu, že se v jedné buňce odehrává tisíce dějů, člověk že se skládá z mnoha milionů buněk a ono to všechno dohromady funguje – je to prostě zázrak!

Že by smyslové a citové vnímání bylo v protikladu s rozumovým chápáním, mě nikdy nenapadlo, člověk může Stvoření vnímat rozumem stejně jako

REPROFOTO: SCHNEIDER, DIAGRAM EDITION TULOUSE

srdцем. A lidé, kteří staví vědu do protikladu k citové či duchovní stránce člověka, se mýlí. Tak to není a nemůže být. Když Bible říká *srdce*, míní celého člověka. Tam není rozdělen. Bůh je jednota, do níž všechno patří, to my jsme z ní něco vytrhli.

S tím možná souvisí Vaše poznámka, že člověk je bytost mnohovrstevnatá. Už Vaše cesta o tom něco napovídá.

Člověk by měl být bytostí sjednocenou, cítíme však na sobě i na lidech kolem sebe, že většina z nás sjednocena není. Měla by tu ale být snaha nějak se onoho sjednocení dobrat. Každý člověk dostává do vínku nějaké hřivny a ty by měl rozvíjet. V mládí máme tendenci věnovat se tomu, k čemu se cítíme povoláni, ostatní upozadujeme. Ale jak člověk zraje, uvědomuje si, že je tu stránka fyzická, duchovní, duševní a tak dále a že by měl všechny tyto aspekty nějak dostat do původní jednoty. Není to jednoduché, ne každému se to podaří. Ale takoví bychom měli být, takové nás Bůh stvořil.

Při setkání vědců a teologů, které pořádá Akademie věd ČR každý rok na téma Věda a víra se letos hovořilo o krizi, jíž nejen naše společnost, ale celý svět prochází. O tom, že krize může být i zdravá, nutí-li k zamyšlení, k hledání odpovědi a nápravy. Vy jste v této souvislosti uvažovala o fenoménu ohrožení. Nejen terorismem, biologickými nebo jinými zbraněmi, spíše o ekologickém, etickém, mravním ohrožení člověka a planety Země.

Tady nám chybí hlubší analýza. Proč ve všech vyspělých zemích dnes mnoho lidí prochází tím, čemu říkáme „vyhoření“? Proč nastal odklon od základních etických principů? Většina světa do dnes vychází z etiky původních náboženství, jakými byla náboženství Východu nebo židovství. Požadavky Desatera byly všude podobné, neboť jsou základními principy pro to, aby lidstvo mohlo přežít. Nevezmeme-li je na vědomí, prostě tu nebudeme.

**„Příroda a vědění – dva rozdílné světy? Dnes vidím, že tu žádný protiklad není... Příroda je hravá a krásná, ale i poznávání je svým způsobem hra... Člověk může vnímat rozumem stejně jako srdcem... a lidé, kteří staví vědu do protikladu k citové či duchovní stránce člověka, se mýlí...“
Na snímku jezero Aumar, list 32 z cyklu Pyreneje**

REPROFOTO: ARCHIV AUTOROKY

„Osobně si nemyslím, že by Evropa nebyla křesťanská. Pořád taková je, je na křesťanských principech postavená... Jenom se dnes nenosí o tom mluvit. Politikové se bojí slova Bůh. A je vinou i nás, křesťanů, že nežijeme dost přesvědčivě, aby na nás bylo křesťanství vidět: v radosti, lásce a službě druhým.“
Na snímku Sv. Alžběta od Mistra Teodorika, kolem roku 1366, Kaple Sv. Kříže na hradě Karlštejn

Ale nastal odklon od těchto hodnot. Na jedné straně dochází věda k tomu, že je všechno úžasné, složitě, podivuhodné, a toto poznání nás vede k pokoře. Na druhé straně moderní civilizace pokoru ztrácí, pýcha a arogance kolem začíná být někdy hrozná. Mělo by nás to vést k hledání, proč tomu tak je a co s tím máme dělat. Přiznávám, že já si rady nevím. Snad je tato situace důsledkem krize rodiny, etické normy a základní postoj k životu přece člověk získává už jako malé dítě. Tady je asi největší problém. Nemají-li rodiče čas, nejsou-li sami natolik vychovaní, aby mohli tyto hodnoty předávat, bude se nedostatek etiky geometrickou řadou zvyšovat. Osobně bych věnovala otázce, proč nastala krize rodiny a jak s ní naložit, hlavní pozornost. Vyrůstají-li děti v rodině, kde základní etické principy chybí, už to většinou později v životě nedohoní. Jsem ráda, že se touto otázkou zabývají už nejen církve, ale i psychologové a společnost.

Chtěla byste se v rámci pastorační služby věnovat i těmto otázkám?

Asi ano, zatím jsem nabídla pastorační služby u nás ve sboru, což je místní společenství naší církve. Do pastorační služby zahrnuji všechno: dojetí do nemocnice, nakoupit, uklidit, pohlídat děti, řešit s ostatními duchovními otázky. Pokud by to nenaplňovalo můj čas a touhu sloužit lidem, uvažuji o tom, že bych si udě-

lala ještě kurzy nemocničního kaplana a chodila bych do nemocnic.

Studovala jste na Evangelické teologické fakultě, a tak jste obsáhla i jistou hloubku a šířku křesťanského prostoru. Křesťanství dva tisíce let formovalo duši Evropy, a nejen Evropy. Kláštery byly v dobách svého rozkvětu ohnisky vzdělanosti, výchovy, umění i hospodaření, křesťanství bylo často souputníkem světské moci, bylo i důvodem mnoha tragických válečných konfliktů. Dnešní situace je jiná. Jak ji vidíte Vy?

To je těžká otázka. Myslím, že úkol křesťanství byl vždycky jeden, ale bohužel nebyl dodržován. Končí jím Matoušovo evangelium: „Jděte ke všem národům a získávejte mi učedníky, křtěte je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého...“ (Mt 28, 19). My křesťané máme všichni svědčit o lásce Boží a o tom, že Bůh poslal svého Syna a tak dále. A my to neumíme. Neuměli jsme to nikdy, a proto docházelo k náboženským válkám. Každý si přivlastňoval svou pravdu. Je tu slovo Boží, které mluví dva tisíce let ke každé generaci trochu jiným způsobem i ke každému člověku trochu jinak – a pokud si přivlastním svůj způsob vnímání, začnu ho vnucovat ostatním a tvrdit, že oni tomu rozumějí špatně, pak bude docházet ke konfliktům. Kristus nás přišel osvobodit, a ne spoutat novými dogmaty. Dnes je téměř nepochopitelné, že jsme z jeho evangelia svobody udělali nový zákon, kterým tlučeme druhé přes hlavu. Je to také jeden z důvodů, proč se církve dostala do krize, ve které dnes je. Současný člověk chce svobodu, i když ji asi vnímá jinak než křesťanství. V křesťanství svoboda znamená – podle mne – odevzdání se Bohu. Když se člověk odevzdává, je paradoxně svobodný. To asi ne každý může pochopit, to se musí prožít...

Osobně si nemyslím, že by Evropa nebyla dnes křesťanská. Pořád taková je, je na křesťanských principech postavená, bylo to v poslední době mnohokrát opakováno: Evropa stojí na řecké filozofii, římském právu a křesťanském duchovnu. Jenom se dnes nenosí o tom mluvit. Politikové se bojí slova Bůh. A je i vinou nás, křesťanů, že nežijeme dost přesvědčivě, aby na nás bylo křesťanství vidět: v radosti, lásce a službě druhým. Záleží tedy na každém z nás, jak místo mnoha slov dokážeme svědčit svým životem.

To, že odejdu z ústavu, mi spousta lidí nevěřila. Přemlouvali mě, ať si nechám alespoň malý úvazek. Vysvětlovala jsem, že to nejde, že do Boží náruče se buď skáče, nebo neskáče. Navíc, v mém případě to není žádný velký skok, mám svůj duchod, a tak se mi „nemůže nic stát“. Jsou lidé, kteří opravdu skáčou do neznáma. Možná to bude

znít pyšně, ale myslím, že můj odchod byl malým svědectvím o tom, jak silné toto volání je. A řekla bych, že moji kolegové pochopili.

Dějiny naší civilizace poznamenal i zápas o vztah mezi duchem a hmotou. Duch vězněm hmoty... Dnes, zdá se, dochází k návratu k původní jednotě – a znovu se dotýkáme celistvosti člověka a Stvoření – k poznání, že Stvoření je posvěcené, že i hmota je svatá, jak se o ní vyjadřuje antropolog, kněz a myslitel Theillard de Chardin.

S tím souhlasím. Ve své bakalářské práci jsem se zabývala teologií pravoslavného teologa Alexandra Schmemanna. Narodil se v Estonsku, žil ve Francii a v New Yorku, učil v ortodoxních seminářích a psal knihy. Jedna z jeho posledních prací je o Eucharistii, ale vydal i jiné, například o posvěcenosti světa. Vidí současnou krizi právě v tom, že se hmota odtrhla od ducha a rozdvajilo se, co bylo stvořeno jako jednota. Upozorňuje také na důležitost návratu k původnímu chápání Stvoření jako jednoty a hmoty jako něčeho dobrého, protože ji stvořil Bůh.

Přestože se církev zmíněnému rozdělení bránila, většina rozdělení hmoty a duše (případně ducha) přijímala. Jenže apoštol Pavel říká: tělo je chrám ducha! To mluví za všechno.

Váš příběh je důkazem, že i ve vědě je dnes možno vnímat určitý pohyb. Moderní technika jí dala svými vynálezy příležitost nahlédnout hlouběji do tajemství Stvoření. Astronomie změnila své představy o kosmu, biologie žasne nad ději v buňkách rostlin i lidského těla, fyzikové jdou dál a dál v rozbíjení hmoty, archeologové objevují zatím nedostupné kapitoly dějin. Je zřejmé, že člověk neví všechno, jak se ještě v 19. století domníval. I mnozí vědci připouštějí, že důstojností rozumu je vědomost o jeho omezeních a že dospělostí srdce je přijetí tajemství. Nejsou tak i oni poutníky na cestě, duchovními poutníky, aniž by si to uvědomovali?

Jistě, vždyť i mně vědecké poznání pomohlo, a myslím, že podobně vnímá svou práci i řada kolegů. Změnu asi přinesla jako první atomová fyzika. My jsme se ještě učili, že atom se skládá z protonů, neutronů a elektronů, dnes jsou tu kvarky, miony, bosony, vědci dokonce umějí spočítat, jaká bude další nepatrná částice, kterou objeví. Připouštějí zároveň, že atom nebude asi možno úplně rozbít. První překvapení, první zastavení, první znamení, že rozum má své hranice. Do stejné situace se dnes dostává biologie, sledujeme-li procesy, které se dějí v buňce. A konečně, rozklíčování genomu člověka... Když si uvědomíme, že jeho přečtený genom je podobný genomu nějakého

červa, že lilie má dokonce větší genom než člověk – kde je naše pýcha? Kde je antropocentrismus? A jak to vlastně je?

Všechny nové vědecké poznatky vedou, či měly by člověka vést, je-li aspoň trochu schopný podívat se na věci svrchu, k pokoře. K zastavení a k vědomí, že živá i neživá příroda jsou tak úžasné a složité, že je rozum asi nikdy nebude schopen úplně do poznat. A to je dobře. Je dobře, že existuje něco nad naše schopnosti, s čím nelze manipulovat, co nelze úplně poznat. Tajemství, kterému se máme otevřít, kterým se máme nechat oslovit.

Vášim mottem je Pascalovo: „Známe-li Boha, aniž jsme poznali svou bídu, dojdeme k pýše. Známe-li svou bídu, aniž jsme poznali Boha, dojdeme k zoufalství. Poznáme-li Ježíše Krista, dojdeme do pravého středu, neboť v něm nacházíme i Boha i svou bídu.“ Není tento střed oním Theillardovým bodem omega? Pevným bodem, který hledá každý člověk – i vědci?

Myslím, že je, a jsem o tom hluboce přesvědčena z vlastní zkušenosti. Vždycky jsem obdivovala Mistra Jana Husa jako symbol pravdy a víry člověka, který až do smrti stojí pevně za tím, v co věřil, co hlásal. Druhým takovým hrdinou, byť v té době nenáboženským, pro mě byl Ježíš Kristus. Myslím, že člověk podvědomě hledá střed svého srdce a že v tom středu je Ježíš Kristus. V Bibli je psáno: „Hle, stojím přede dveřmi a tluču; zaslechne-li kdo můj hlas a otevře mi, vejdu k němu a budu s ním večeřet a on se mnou.“ (Zj 3, 20) Bůh nás volá celý život a jde jen o to, kdy se ztíšíme natolik, abychom ten hlas zaslechli. ■

SYLVA DANÍČKOVÁ

***„Hle, stojím přede dveřmi a tluču; zaslechne-li kdo můj hlas a otevře mi, vejdu k němu a budu s ním večeřet a on se mnou.“
Ve smyslu tohoto výroku knihy Zjevení se děje působení Ducha Svatého už dva tisíce let, i dnes.***

Na snímku Soslání Ducha Svatého, detail iniciály S v misálu z konce 14. století. Uprostřed Maria, kolem ní čtyři evangelisté. Z cyklu Illuminované rukopisy Svatovítského chrámu

REPROFOTO: ARCHIV AUTOROKY

AKADEMICKÉ ÚSTAVY A REFORMA ŠKOLSTVÍ

V rámci právě probíhající reformy školství se vytvářejí nová, tzv. průřezová témata. Do tvorby těchto témat se aktivně zapojují také ústavy Akademie věd ČR. Jedná se o Ústav pro soudobé dějiny, Filosofický ústav (konkrétně Centrum medievistických studií), Etnologický ústav a vědecký útvar Archiv AV ČR Masarykova ústavu a Archivu Akademie věd AV ČR.

Příkladně se tak dostává ke slovu spolupráce akademických pracovišť, Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy, regionálních paměťových institucí (uvedme zde například Muzeum v Jindřichově Hradci, Průmyslové muzeum Mladějov, Muzeum a Galerii Vodňany, Oblastní muzeum Praha-východ atd.) a spolu s nimi i hlavních protagonistů projektu *Výchova ke vztahu ke kulturně-historickému dědictví*, místních škol.

Hlavním řešitelem projektu CZ.04.1.03/3.1.15.2 *Metodika pro implementaci Výchovy ke vztahu ke kulturně-historickému dědictví do Školních vzdělávacích programů*, který byl podpořen ke dni 21. listopadu 2006 v rámci Operačního programu *Rozvoj lidských zdrojů Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy* a dále také z Evropských sociálních fondů, je Katedra dějin a didaktiky dějepisu Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze a její vedoucí prof. Kateřina Charvátová. Cílem projektu *Výchova ke vztahu ke kulturně-historickému dědictví* je nabídnout školám možnost rozšířit svou vzdělávací nabídku o volitelné průřezové téma *Výchova ke vztahu ke kulturně-historickému dědictví*. Projekt vznikl ve spolupráci s dr. Alexandrou Brabcovou a dr. Markétou Pastorovou.

Obecným záměrem projektu je nabídnout učitelům druhého stupně základních škol a nižších ročníků víceletých gymnázií v ČR možnost realizovat a začlenit do školního vzdělávacího programu té-

mata, která jsou součástí rámcového vzdělávacího projektu a která je možno realizovat na místních úrovních, čímž se stávají pro mnoho žáků ZŠ mnohem snadněji uchopitelná. V rámci probíhající reformy školství se klade důraz především na rozvoj tzv. klíčových kompetencí, tj. schopností žáků rozvíjet své myšlení, dovednosti, sociální vazby atd. Hlavním cílem projektu *Výchova ke vztahu ke kulturně-historickému dědictví* je vytvořit metodiku pro jeho realizaci, tzn. formulovat jeho koncepci, vytvořit mezioborové teoretické zázemí, zpracovat modelové ukázky realizace projektů *Výchovy ke kulturně-historickému dědictví* jako příklady dobré praxe a zpracovat metodická doporučení pro postupnou implementaci do školních vzdělávacích programů.

Katedra dějin a didaktiky dějepisu Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze se zavázala připravit v rámci projektu dva publikační výstupy. Prvním z nich bude didaktická příručka určená pro pedagogy, kteří budou zavádět program do výuky, dalším bude teoretická kniha, jejímž cílem je charakterizovat kulturně-historické dědictví zvláště ve vztahu ke školní výuce ve vzdělávací praxi. Na první publikaci, u níž se počítá především s praktickým využitím, neboť je koncipována jako didaktická příručka, se podílí tým didaktiků, v jehož čele stojí dr. František Parkan (Katedra dějin a didaktiky dějepisu PedF UK) a jeho členy jsou Mgr. Tomáš Mikeska, dr. Michael Řezáč, Mgr. František Tichý, dr. Jaroslav Bláha. Dalším publikačním výstupem je práce týmu teoretiků, který vede Mgr. Dušan Foltýn z Centra medievistických studií (při Filosofickém ústavu AV ČR), a dále se jej účastní Mgr. Karel Stíbrál, Mgr. Dana Zajoncová, Mgr. Vanda Skálová, dr. Jiří Woitsch a dr. Petr Meduna. Pro představení týmu teoretiků a jeho vysoké úrovně uvedme například, že Mgr. Dušan Foltýn je autorem, resp. vedoucím redaktorem *Encyklopedie moravských a slezských klášterů* (Libri, 2005), Mgr. Karel Stíbrál je mj. autorem publikací *Darwin a estetika* (nakl. Pavel Mervert, 2006) a *Proč je příroda krásná?* (Dokořán, 2005), dr. Jiří Woitsch z Etnologického ústavu AV ČR

je spoluautorem *Etnografického atlasu Čech, Moravy a Slezska IV. – 1500–1900* (Etnologický ústav AV ČR, 2007). Výsledná publikace bude určena nejen učitelům, ale také širší veřejnosti a má se zabývat především konceptualizací a postižením všech souvislostí kulturně-historického dědictví v celé šíři nabízených možností.

Modelové výchovně vzdělávací projekty i publikační výstupy budou představeny odborné i laické veřejnosti v rámci tvůrčích dílen na závěrečné konferenci, jež se uskuteční na jaře 2008.

Základní fáze projektu

Projekt má tři základní fáze, které však do jisté míry probíhají souběžně. V první fázi projektu formulovala skupina odborníků koncepci „výchovy ke kulturně-historickému dědictví“ a vytvořila jeho mezioborové teoretické zázemí. Tuto fázi mají v současné době již řešitelé projektu za sebou. Ve druhé fázi, která v současné době probíhá a bude ukončena na jaře 2008, se pozornost zaměřuje na modelové výchovně vzdělávací projekty, jež vzniknou na základě spolupráce školy a paměťových institucí. Uvedme si alespoň dva dílčí projekty, které se stanou později základem pro tzv. „příklady dobré praxe“: Pod vedením dr. Jany Burianové z gymnázia V. Nováka v Jindřichově Hradci a ve spolupráci s Mgr. Vladislavem Burianem z Muzea Jindřichohradecka probíhá školní projekt, jehož cílem je na příkladu zaniklé vesnice Mnich na Jindřichohradecku seznámit studenty s historií tohoto regionu od nejstarších dob (období německé kolonizace na přelomu 12. a 13. století) až po novodobou historii (odsun německého obyvatelstva po 2. světové válce a postupný zánik vesnice v pohraničním pásmu v 50. letech minulého století). Projekty však nejsou orientovány pouze na historická témata, ale snaží se k tématu kulturně-historického dědictví přistupovat i prostřednictvím přírodních věd. Příkladem je ostravský školní projekt vedený Mgr. Vladimírem Matušem ze ZŠ Matiční v Ostravě, který vzniká ve spolupráci s Hornickým muzeem OKD a Archivem OKD. Tento školní projekt svým tématem reaguje na zatím nesmělý růst zájmu o historii průmyslového vývoje na Ostravsku v průběhu posledních dvou staletí, jehož symbolem jsou beze-

sporu ostravské haldy. Hlavním cílem projektu je vzbudit v žácích zájem o toto místo, pochopit jeho kulturně-historický kontext, provázanost průmyslového růstu a zásahů do krajiny, ale také postupnou integraci průmyslového dědictví do historické paměti ostravského regionu. Předpokladem úspěšné realizace hlavního cíle projektu je vzájemná spolupráce a koordinace postupu všech zúčastněných skupin.

Zapojení akademických ústavů

Do projektu *Výchova ke vztahu ke kulturně-historickému dědictví* se v první fázi realizace aktivně zapojily i akademické ústavy. Svou činnost přiblížily pedagogům ze zúčastněných škol, didaktikům i teoretikům Archiv Akademie věd AV ČR i Centrum orální historie Ústavu pro soudobé dějiny. Všichni účastníci projektu měli možnost seznámit se v praxi s uchováváním kulturně-historického dědictví při exkurzi v prostorách Archivu AV ČR, kterou připravila dr. Martina Šumová. Uchovávání spisů Akademie věd, což je prioritní úkol Archivu AV ČR, kterým je pověřen již od samotného vzniku Akademie, představuje problematiku uchovávání kulturně-historického dědictví dnes. Přednášky, které připravili zaměstnanci Centra orální historie ÚSD AV ČR, představují naopak jiný pohled na kulturně-historické dědictví – jeho cílené vytváření za pomoci zavádění nových metod do praxe. Největším přínosem je však aktivní účast historiků a badatelů z akademických pracovišť, kteří se projektu účastní a o nichž již byla řeč výše. Jejich participace na projektu je jedním z prvních kroků k větší provázanosti akademických pracovišť III. vědní oblasti s praxí. ■

KATEŘINA CHARVÁTOVÁ,
Katedra dějin a didaktiky dějepisu PedF UK,
DOUBRAVKA OLŠÁKOVÁ,
Masarykův ústav a Archiv AV ČR, v. v. i.

Výchova ke vztahu
ke kulturně
historickému
dědictví

ČESKÉ AGROBIOTECHNOLOGIE V BRUSELU

Česká styčná kancelář pro výzkum a vývoj (CZELO) uspořádala ve spolupráci s Technologickým centrem AV ČR a asociací pro podporu moderních biotechnologií Biotrin 22. listopadu 2007 v Bruselu seminář na téma Česká republika – Váš partner pro výzkum v agrobiotechnologiích. Hlavním cílem semináře bylo představit v evropském kontextu český přístup k biotechnologiím v zemědělství a potravinářství a prezentovat její potenciál pro mezinárodní výzkumnou spolupráci, zejména v souvislosti s tématem Potravin, zemědělství a rybnářství a biotechnologie 7. RP.

Seminář uvedl český poslanec v Evropském parlamentu Hynek Fajmon, který pracuje ve Výboru pro zemědělství a rozvoj venkova EP. Poukázal zejména na výzvy zemědělství příštích let a na důležitou roli agrobiotechnologií pro zemědělství. Prezident Evropské biotechnologické federace Marc Van Montagu představil historii agrobiotechnologií, v jejichž vývoji sehrál důležitou roli (významně se podílel na základních výzkumech v oblasti geneticky modifikovaných rostlin), a zároveň vyslovil důležitou otázku – Chce být EU pouze dovozcem geneticky modifikovaných plodin a produktů, nebo také jejich aktivním producentem? Zdá se, že Evropa ještě stále není schopna si na tuto otázku odpovědět, a to i přesto, že podle Světové obchodní organizace nejsou geneticky modifikované plodiny škodlivé ani zdraví, ani životnímu prostředí.

Předseda české asociace pro podporu moderních biotechnologií Biotrin Jaroslav Drobník zaměřil svou prezentaci na celkové vnímání biotechnologií českou populací. Česká republika je podle Eurobarometru 2005 největším zastáncem čtyř nových technologií (nanotechnologie, farmakogenetika, genová terapie a geneticky modifikované produkty) z celé EU a silným zastáncem GM rostlin. Celkově s jejich legalizací za žádnou cenu nesouhlasí pouze 8 % dotázaných, zatímco v sousedním Rakousku je to 20 % a v Německu 16 %. Prof. Drobník tento fakt přičítá dlouhé tradici potravinářských biotechnologií (pivem počínaje), kvalitnímu výzkumu v českých subjektech a osvětě pomocí nejrůznějších médií.

Následovaly prezentace právního rámce pěstování geneticky modifikovaných rostlin představiteli Ministerstva zemědělství a Ministerstva životního prostředí. Čeští farmáři celkově vítají možnost používat geneticky modifikovanou kukuřici místo hubení škůdců. Bt kukuřice se u nás pěstuje již tři roky a zatím se nevyskytly žádné záznamy změny v biodiverzitě hmyzu v okolí či jiného vlivu na životní prostředí.

Konkrétní výzkumné projekty v této oblasti prezentovali na semináři zástupci Biologického centra AV ČR, Ústavu rostlinné výroby, Vysoké školy chemicko-technologické či Ústavu experimentální botaniky AV ČR a České zemědělské univerzity.

Za Evropskou komisi vystoupil Alfredo Aguilar Romanillos, ředitel oddělení biotechnologií na direktorátu Biotechnologie, Agriculture, Food Generálního ředitelství pro výzkum EK. Pan Aguilar představil zejména rámcový program jako takový včetně základních podmínek účasti a poté se zaměřil na podrobnější informace o třetí výzvě priority Potravin, zemědělství, rybnářství a biotechnologie, která byla uveřejněna o několik dnů později, 30. listopadu 2007.

Semináře o agrobiotechnologiích se zúčastnilo na 50 zástupců zájmových organizací, výzkumných ústavů a soukromých firem. ■

**Předseda české
asociace
pro podporu
moderních
biotechnologií
Biotrin
Jaroslav Drobník**

FOTO: MARINA HUŽVÁROVÁ, ARCHIV SSC

FOTO: PETR KRÁLÍK, ARCHIV SSC

NEJEN AGROBIOTECHNOLOGIE V PRACOVNÍM PROGRAMU 2008

Dne 30. listopadu 2007 byla vyhlášena výzva priority Potravin, zemědělství a rybnářství a biotechnologie 7. rámcového programu pro rok 2008. Zatímco v roce 2007 byly výzvy celkem dvě (jedna byla vyhlášena v prosinci 2006 s uzávěrkou v květnu 2007 a druhá byla uveřejněna v červnu 2007 s uzávěrkou prvního kola v září 2007), pro rok 2008 je naplánována výzva pouze jedna.

Výzva počítá s indikativním rozpočtem 96,85 mil. eur, přičemž se celkový rozpočet může od indikativního lišit v závislosti na hodnocení projektů o 10 %. Konsorcia mají celkem tři měsíce na přípravu návrhů projektů, protože uzávěrka je 26. února 2008 v 17:00 hod. bruselského času.

Výzva čítá celkem 50 témat, z nichž deváté téma je tzv. SICA (Specific International Co-operation Actions), kdy musí konsorcium tvořit nejméně dva subjekty ze dvou členských či asociovaných států a dva subjekty ze třetích zemí. Téma je většinou specifikováno pro jistou geografickou oblast, z níž musí třetí země pocházet. V roce 2008 se konkrétně jedná o spolupráci s Ruskem, regionem okolo Černého moře, zeměmi Středozemního moře, nejchudšími zeměmi světa atd.

Pracovní program je opět rozdělen do tří velkých sekcí. V sekci *Udržitelná produkce a řízení biologických zdrojů z půdního, lesního a vodního prostředí* se objevují témata týkající se výzkumu a vývoje nových nástrojů a procesů pro šlechtění rostlin za pomoci inovativních genových technologií (transgenics, cisgenics, intragenics), definování epigenetických cílových lokusů reagujících na environmentální signály či nových a konvergenčních technologií pro precizní systémy chovu hospodářských zvířat.

Můžeme v ní ale najít i témata týkající se agrolesnických systémů či biodiverzity lesních ploch. Velký důraz se klade na zdraví zvířat, produkci a prosperitu zemědělství, včetně rybnářství a akvakultury. Evropská komise velmi dbá na společnost jako takovou a její vnímání nových technologií. Ve výzvě 2008 tedy najdeme téma, které se přímo týká argumentů veřejnosti pro a proti geneticky modifikovaným zvířatům. Nalezneme zde však také téma vypracování společné metodologie pro určení ceny a přínosů využívání organického zemědělství jako

podkladů pro možné budoucí scénáře udržitelného evropského zemědělství.

Druhá sekce *Od stolu na pole – potraviny (včetně potravin mořského původu), zdraví a blaho* se zaměřuje na zdravé stravovací návyky, na vliv potravin na zdraví člověka a na jejich bezpečnost. Témata výzvy se konkrétně týkají bioaktivního složení tradičních potravin, prevence obezity ve středomořské oblasti, vlivu kontaminujících látek v potravinách na vznik a vývoj obezity atd. Nově je zde také zařazeno téma na školení a kariérní rozvoj specialistů v potravinářství. Evropská komise si od tohoto tématu slibuje lepší identifikaci potřeb průmyslu a sektoru a následné cílené vyškolení výzkumných pracovníků pro obor.

Podsekce *Vědy o živé přírodě, biotechnologie a biochemie pro udržitelné nepotravinářské výrobky a procesy* se soustředí na rostlinné produkty s využitím v energetickém průmyslu, v medicíně či na zpracování rostlinného odpadu. Na rok 2008 jsou vypsána např. výzkumná témata na inovativní vakcíny využívající rostliny jako výrobního systému, produkci molekul pro farmaceutické výrobky, nanobiosenzory. Dalším velkým odvětvím v tomto sektoru jsou environmentální biotechnologie, kde se dvě vypsána témata zaměřují na využití vodní mikrobiální rozmanitosti a dřevního odpadu.

Konkurence podaných návrhů projektů se očekává i tento rok vysoká, i vzhledem k tomu, že nízký rozpočet umožní financování pouze jednoho projektu v rámci tématu.

Národním kontaktním bodem pro prioritu *Potravin, zemědělství a rybnářství a biotechnologie* je Ing. Naďa Koníčková z Technologického centra AV ČR. ■

TÁŇA PERGLOVÁ,
CZELO – Česká styčná kancelář pro VaV, Brusel,
Technologické centrum AV ČR

PRAEMIUM BOHEMIAE

2007

Sedmý ročník ocenění Praemium Bohemiae Nadace Bohuslava Jana Horáčka Českému ráji se tradičně uskutečnil 4. prosince v malebných prostorách zámku na Sychrově. Hlavní cenu za rozvoj vědních oborů, tentokrát v oboru medicíny, obdržel světově uznávaný virolog prof. Vladimír Vonka z Ústavu hematologie a krevní transfúze v Praze za významný přínos k objasnění účasti virů při vzniku nádorových onemocnění a jejich možné prevenci.

Vedle „velkých“ cen *Praemium Bohemiae* se již od r. 2001 udělují také „malé“ ceny *Praemium Bohemiae* pro mladé, výrazně talentované studenty z oborů přírodních věd (fyzika, chemie, biologie, matematika, programování), kteří se v roce udělení cen dokázali prosadit v soutěžích – mezinárodních přírodovědných olympiádách. Letos si cenu odneslo celkem 20 studentů. Tu hlavní v podobě finanční odměny ve výši 30 000 Kč obdrželi Pavel Motloch z gymnázia ve Frýdku-Místku a Dalimil Ma-

záč z Gymnázia J. Keplera v Praze 6, oba za zlatou medaili na mezinárodní fyzikální olympiádě v Íránu.

Na postavení vědy v naší společnosti a hlavně vztahu naší mládeže k badatelské činnosti se ve svém proslovu zaměřil držitel hlavní ceny za rozvoj vědních oborů prof. Vonka, pod jehož vedením se vyučily již desítky studentů a začínajících vědců. Vzhledem k aktuálnosti obou těchto úzce souvisejících témat projev v nepatrně zkrácené verzi otiskujeme.

BERTE SVOU VĚDECKOU PRÁCI JAKO POSLÁNÍ

Z proslovu prof. Vladimíra Vonky

„Má-li český národ sehrát v kontextu světové vědy úlohu, která odpovídá jeho vzdělanosti a kulturní úrovni, a při tom naplnit své potřeby, je nutné zlepšit systém vyhledávání talentů.“

„...To, že jsme se tu shromáždili, je zásluhou pana Bohuslava Jana Horáčka, zakladatele Nadace Českému ráji, jeho vzdělanosti, uvědomělosti a velkomyslnosti. S tímto velkým vlastencem a lidumilem, který již není mezi živými, jsem se nikdy nesetkal. Upřímně toho lituji. Motivací jeho činu byla nepochybně láska k rodné zemi a přesvědčení, že jí nejlépe poslouží tím, když v ní pozvedne vážnost vědecké práce. Jeho potomci v této záslužné činnosti pokračují. Kolik takových mecenášů má česká věda? Nevím o nikom druhém. Jak ostře kontrastuje s jejich počínáním postoj většiny české veřejnosti a značné části politické reprezentace, které si neuvědomují, že bez vědy nemůžeme existovat jako vyspělá země. Věda rychle přetváří svět. Společnost

budoucnosti bude společností opřenou, a znovu a znovu opíranou o nejnovější poznatky vědy a výzkumu. Zatímco všechny rozvinuté země mohutně investují do výzkumu a zkvalitnění školství, my raději vkládáme prostředky do oblastí sice viditelnějších, ale z hlediska budoucího národního rozvoje beznadějně nevýznamných. Ve srovnání se stejně velkými či dokonce menšími zeměmi je náš vklad do fondu světové vědy podstatně menší. Vnímám to jako skutečnost ostudnou. My všichni, kteří jsme doufali, že po čtyřiceti letech reglementace, usměrňování a nekvalifikovaných zásahů do organizace, ale často i do metodologie vědecké práce, dojde k výraznému zlepšení, jsme současným postavením vědy v naší zemi zklamáni. Pravda, leccos se zlepšilo zavede-

FOTO: PAVEL CHAROUSEK, ARCHIV AUTORA

ním grantového systému, snadnou dostupností reagencí a zejména otevřením oken do světa. Přesto se dnes často úsilí vědeckých pracovníků vyčerpává na obhajobu vědy jako takové či záchranu existujících vědeckých institucí místo toho, aby se věnovali vlastnímu bádání, jehož úspěch předpokládá soustředění se na řešený problém, zdravou soutěživost a tvořivý dialog. Podpora vědy u nás není dostatečná, vážnost vědecké práce je mizivá a vliv vědců a jejich organizací na dění ve státě je téměř nulový. Je to o to tragičtější, že jsme zemí bez významných přírodních zdrojů, jejíž konkurenceschopnost je závislá na inovacích, které nejsou možné bez vědy a vysokého stupně vzdělanosti společnosti. Kde je příčina našeho zaostávání? Všichni, kdo se zabýváme výzkumnou činností, si stěžujeme na nedostatek prostředků pro naši práci. Tato stížnost je nepochybně oprávněná. Souhlasím s těmi, kteří požadují, aby se finanční toky orientovaly především k výzkumným týmům, které jsou vysoce produktivní a dělají vědu na úrovni světové. Taková opatření zlepší aspoň dočasně současnou situaci tak, že se naše věda stane produktivnější, že se posuneme v mezinárodním hodnocení o pár stupínek výše. Jiným důležitým opatřením by mohlo být zřízení instituce, snad Ministerstva pro vědu a výzkum, jejímž úkolem by mělo být definovat národní priority, přednostně k nim směřovat finanční prostředky, a hlavně zajistit naši účast v důležitých mezinárodních projektech, jejichž výsledky pak sdílejí všichni účastníci. Takový orgán nemůže být složen z úředníků vybraných podle příslušnosti k té či oné politické straně. Jeho řídicím centrem musí být skupina vysoce kvalifikovaných vědců a zkušených organizátorů badatelské činnosti, kteří díky své prestiži budou s to komunikovat se světem a získávat prostředky ze zahraničí, především z evropských fondů. Zahraniční partneři musí mít záruku, že pení-

ze, které sem poplují, budou náležitě využity. Současná věda je svou povahou globální a bez vhodných mezinárodních vazeb nebudeme moci plně využít intelektuální potenciál této země. Nemyslím si však, že nedostatek peněžních prostředků je jedinou příčinou našeho opoždování za rozvinutým světem. Má-li český národ sehrát v kontextu světové vědy úlohu, která odpovídá jeho vzdělanosti a kulturní úrovni, a při tom naplnit své potřeby, je nutné zlepšit systém vyhledávání talentů. Vždycky jsem věřil, že nápady, které vedou k objevům, jež vstupují do dějin vědy, vznikají v hlavách jedinců nadaných tím, čemu se říká vědecká fantazie. Kolem takových lidí by se měla rodit nová centra excelence, o jejichž významu se v současné době tolik hovoří. Mívám pocit, že naše největší slabina je právě v tom, že opravdových tvůrčích talentů se nám ve vědeckých institucích nedostává, ne proto, že by mezi námi nežili, ale protože je neumíme objevit. Olympiády, které u nás probíhají již několik desítek let a ve kterých naši gymnazisté dosahují skvělých mezinárodních úspěchů, takové mladé nadané lidi vyhledávají, ale samy o sobě nestačí podchytit všechny ty, kdož jsou pro vědu způsobilí. Hledání nových vědeckých talentů by se mělo stát prvořadým cílem. Mělo by být nejspíš dobrovolným úvazkem předních pracovníků Akademie věd a resortních ústavů navštěvovat vyšší třídy středních škol a začínající vysokoškolské studenty a mezi nimi talenty odkrývat a prezentovat jim víceméně neformálně, třeba formou jakýchsi besed, vědu jako dobrodružství poznání. To, co mám na mysli, je jiný druh kontaktu, než je pouhé sdělování odborných informací. Ani v době, kdy se peníze staly hlavním kritériem úspěchu, v mladých duších romantismus nevymřel. Je třeba ho křísit. K tomu by měly ve velké míře přispívat sdělovací prostředky navozováním atmosféry, která by ducha romantismu a touhu zařadit se mezi objevitele a vynálezce probudila k životu.

FOTO: PAVEL CHAROUSEK, ARCHIV AUTORA

**Laurát hlavní ceny
za rozvoj medicíny
Vladimír Vonka
je zakládajícím
členem Učené
společnosti a České
lékařské akademie.**

V druhé části svého vystoupení se chci obrátit k vítězným olympionikům, kteří tu dnes byli po zásluze ocenění. Jsou reprezentanty oněch talentů, o kterých jsem tu před chvílí hovořil, a můžeme je považovat za vážné kandidáty na místa budoucích šéfů center excelence. Milí přátelé, jste nadějí české vědy. Pokud u své záliby setrváte a stane se Vám vášní, čeká Vás cesta hledání a nalézání, plná vzrušujících zážitků. Jeden velký český myslitel kdysi napsal, že nejvyšší důstojenství člověka je v jeho schopnosti poznávat. S jeho výrokem souhlasím a myslím, že můžete být hrdí na to, že se vydáváte na dráhu poznávání a hledání pravdy. Připravte se však na to, že Vaše cesta bude trnitá, plná odříkání, velkých nadějí a neméně velkých zklamání. Nikdy se nedejte svými neúspěchy zkrusit. Formulace typu „my to nedokážeme“, musí zmizet z Vašich soukromých slovníků. Ony vzácné okamžiky vnitřního vzplanutí, když zpozorujete něco, co ještě nikdo neviděl, či se náhle octnete na místech, která nejsou vyznačena na žádných mapách, ty stojí za všechnu předchozí námahu a hořké prohry. Abyste mohli těchto met dosáhnout, nesmíte svůj zájem omezit jen na svůj obor. Je třeba, abyste se seznámili s vývojem evropského myšlení a obecnými principy vědecké práce. A až dosáhnete vyššího stupně zralosti, nevyhýbejte se studiu filozofie vědy. Rozlišujte mezi vyšumělou filozofií 19. století, která byla cpána do hlav Vašich otců a dědů, a díly velkých duchů 20. století, jakými byli Karl Popper či Thomas Kuhn. Ti nenucují konečná řešení problémů, ale nabízejí ná-

vod, jak k nim přistupovat. Snažte se spatřit nečekané a nebojte se popřít svou vlastní či dosud platnou hypotézu. Hlavně jejich vyvracením postupuje věda kupředu. Aktivita, které k němu přispívají, označil zmíněný Thomas Kuhn jako vědu revoluční. Usilujte o to být revolucionáři vědy, mějte odvahu k vysokému letu a snažte se rozezvučet zvony světa! Abyste byli úspěšní, musíte být nesmírně pilní. Věda Vás chce celé, neuznává pracovní dobu. Při tom nečekejte, že budete někdy hotovi, cesta za poznáním nemá a nikdy nebude mít konce. Oddání se vědě však neznamená, že byste měli být askety, kteří nevědí, jak vypadají kvetoucí jabloně, jak voní v září letního slunce rozkvetlé louky, jak zní zpěv ptáků a zurčí potůčky, a že by Vás neměl povznést a vzrušit pohled na krásné umělecké dílo. A nikdy, prosím, nezapomínejte, že věda má svůj rozměr etický. Velkou vědu nelze dělat bez vznešených ideálů, jakými jsou služba lidstvu a touha zmírnit lidskou bídu a utrpení. Berte svou vědeckou práci jako poslání. Umělec, který vytvořil hrobku Louise Pasteura, jedné z největších postav světové vědy všech dob, umístil do její kopule nápis OSUD, VÍRA, LÁSKA K BLIŽNÍMU. Vaše vědecká práce by měla být projevem dávné a nehynoucí touhy člověka sloužit něčemu vyššímu, než je on sám. Usilujte o to, abyste, až nastane Váš čas, předali svým potomkům svět v lepším stavu, než v jakém ho jednou převezmete od svých rodičů.“

-red-

ČESKÁ HLAVA 2007

Prestížní ocenění šestého ročníku Česká hlava převzali 22. listopadu 2007 čtyři vědci z Akademie věd ČR. Nositelem Národní ceny vlády Česká hlava za celoživotní vědecký přínos se stal světově uznávaný chemik Antonín Holý z Ústavu organické chemie a biochemie AV ČR, v. v. i. Miroslav Bleha z Ústavu makromolekulární chemie AV ČR, v. v. i., a Luboš Novák ze společnosti Mega, a. s., obdrželi cenu Invence za výzkum polymerních membrán, Aleš Benda z Ústavu fyzikální chemie Jaroslava Heyrovského AV ČR, v. v. i., získal cenu Doctorandus a za popularizaci vědy porota ocenila ředitele Geologického ústavu AV ČR, v. v. i., Václava Cílka.

Vynikající český organický chemik světové pověsti prof. **Antonín Holý** se celý život věnoval přípravě modifikovaných složek nukleových kyselin. Se svým týmem objevil skupinu látek s obecným názvem „acyklické fosfonáty nukleotidů“, které se staly základem nové generace léků působících proti virům. Dokázal látky nejen připravovat, ale také získat partnery pro jejich biologické testování a posléze komerční partnery pro přípravu léků z těchto látek. Tak se „jeho“ látky staly základem dnes nejdůležitějších léků v boji proti AIDS (Viread, Truvada, Atripla) a žloutence typ B (Hespera). Léky proti AIDS obsahující molekuly látek, které připravil tým spolupracovníků prof. Holého, zlepšují život nemocným na celém světě, jsou celosvětově nejprodávanější a na farmaceutickém světovém trhu léků proti AIDS se v současnosti podílí 52 %. Výrazný podíl na světovém trhu zaujímá i lék proti žloutence. Výzkumy prof. Holého se však neomezuji jen na látky proti virům, ale jsou velkým příslibem i v boji proti rakovině. V nedávné době bylo oznámeno zahájení klinických testů látky s označením GS-9219 s vynikajícími vlastnostmi proti rakovině lymfatických uzlin a chronické leukémii.

Ing. **Miroslav Bleha** a Ing. Luboš Novák, laureáti ceny *Invence*, se dlouhodobě věnují výzkumu a vývoji polymerních membrán pro nejrůznější praktická využití, např. při přípravě pitné vody, čištění odpadních vod, pro speciální aplikace ve farmaceutickém průmyslu i pro další využití. Polymerní membrány lze zjednodušeně popsat jako nový druh síta, které dokáže cíleně oddělovat jednotlivé složky roztoků. Jejich využití se začalo ve světě rozvíjet v 70. letech minulého století a Miroslav Bleha a Luboš Novák patří k těm, kteří se to dokázali naučit jako jedni z nejlepších.

Za vývoj, implementace a aplikace nových fluorescenčních mikroskopických technik si cenu *Doctorandus* odnesl **Aleš Benda**, Ph.D., který se věnuje vývoji a aplikaci moderních metod ve fluorescenční mikroskopii, tedy oboru, jenž má ve vědeckém poznání velmi významnou úlohu. Každá živá buňka se skládá

z tisíců různých typů molekul. Snem nejen biologů mnoha generací byla možnost moci si vybrat z tohoto velkého počtu různých typů molekul jeden či dva druhy a zjistit, kde přesně se tyto molekuly v buňce nacházejí, jaký je jejich počet, jak rychle se pohybují, jestli podléhají vnitřním přeměnám či zda integrují mezi sebou navzájem, a to vše pozorovat v živé buňce v reálném čase a s citlivostí umožňující detekovat jedinou molekulu. Díky moderní fluorescenční mikroskopii se tento sen v kombinaci s promyšlenými značícími postupy stává v posledním desetiletí realitou.

Cenou *Media* byl letos odměněn RNDr. **Václav Cílek**, který je nejen špičkovým vědcem, ale zároveň se velmi intenzivně věnuje popularizaci vědeckých disciplín, zejména klimatologie a otázek životního prostředí. Svůj první článek o klimatických změnách napsal již před dvaceti lety. Je autorem několika knih, zároveň však publikuje v mnoha časopisech i denících, připravuje pořady pro rozhlas a televizi. Patří tak k zatím nemnoha osobnostem české vědy, které se dokáží obrátit k široké veřejnosti prostřednictvím médií a přiblížit jim i velmi složité problémy srozumitelnou formou. Šíří záběru Václava Cílka dokresluje i zájem o filozofii, poezii a umění.

■
srd

Laureáti letošních cen Česká hlava se novinářům představili na tiskové konferenci v pražském hotelu Ambassador.

FOTO: GABRIELA ŠTEFÁNKOVÁ, ARCHIV SSC

JIŘÍ POLÍVKA

(1858–1933)

Když před 125 lety předložil Jiří Polívka habilitační komisi svůj spis *O časech ve slovanských nářečích*, příspěvek k historické skladbě, započala se vědecká dráha jednoho z našich nejvýznamnějších slovanských filologů-folkloristů přelomu 19. a 20. století.

Pod vlivem svého učitele J. Gebauera se zpočátku zaměřil především na lingvistiku a mluvnici slovanských jazyků, dál si zatím mladý jazykovědec ještě jít netroufal. Postupně však rozšiřoval svůj odborný záběr na starý církevně-slovanský jazyk a písemnictví, na otázky dialektologické, zabýval se i novějšími literárními jevy polskými a ruskými. Zlom nastal na konci 80. let, kdy podnikl dlouhou studijní cestu do Ruska, aby se seznámil s nezbytnými prameny, které v českých knihovnách chyběly, a především s metodikou ruských slavistů, kteří byli považováni za světové špičky v oboru. Byli to především A. N. Pypin, A. N. Veselovskij a N. S. Tichonravov. Z této cesty si Polívka přivezl nejen řadu materiálů ke studiu, ale také navázal četné kontakty se zahraničními kolegy, které dále rozšířil při svých návštěvách Záhřebu a Bělehradu v 90. letech.

Skutečnost, že si osvojil i znalost ruštiny a srbochorvatštiny, mu umožnila přímo proniknout do slovanských literatur a otevřela cestu ke srovnávacímu studiu slovanské lidové slovesnosti, především pohádek. To byla oblast, v níž po sobě Polívka zanechal nejvýznamnější stopu a dosáhl světového uznání. Patřil mezi stoupence tak zvané migrační školy, kteří zastávali názor, že pohádkové látky se šířily z různých středisek, zejména z orientálních oblastí. Ale neustrnul v této rovině, přihlížel i k teoriím mytologickým nebo metodám antropologické školy, protože každá látka pro něj byla osobitým problémem.

Po podrobných monografiích k tomuto tématu, shrnutých později do dvou svazků *Lidových povídek slovanských* (1929, 1939), přišla roku 1904 první obsažná kniha *Pohádkoslovné studie*. V dalších letech se Polívka věnoval především sběru a uspořádání slovesného materiálu, spolupracoval na edicích sbírek lidové slovesnosti J. Š. Kubína (*Povídky kladské I–II*, 1908–1914; *Lidové povídky z českého Podkrkonoší: Podhoří západní*, 1922–1923, *Úkrají východní*, 1926), J. Tvrdého a F. Stavaře (*Povídky lidu opavského a hanáckého*, 1916), k nimž připravil rozsáhlé teoretické

úvodní studie. Významné místo v jeho díle zaujímá práce *Súpis slovenských rozprávok* (I.–IV., 1923–1930), kde sám shrnul slovenskou lidovou prózu zachycenou nejen tiskem, ale i v rukopisech členů Štúrovy družiny. Jeho odborné znalosti došly ocenění i přizváním k účasti na vydávání *Anmerkungen zu den Kinder- und Hausmärchen der Brüder Grimm* (sv. I.–V., 1913–1932) J. Bolteho a spoluprací na edici P. Lavrova *Lidové povídky jihomakedonské* (1932). Torzem bohužel zůstalo Polívkovo velké dílo *Slovanské pohádky* (I. sv., 1923), v němž se pokusil o syntetický pohled na tuto problematiku.

Jeho kolegové u něj vyzdvihovali především přesnost, střízlivost a úctu k bezpečně zjištěným faktům. Excerptoval vše, co se týkalo tématu jeho studia, a vytvořil si bohatou sbírku studijního materiálu, k čemuž mu pomohlo i osobní poznání v podstatě všech slovanských zemí. To Polívku dovedlo k reálnému vnímání slovanské problematiky, kde vystupoval jako odpůrce idejí neoslavismu, proti němuž stavěl slovanskou vzájemnost založenou na intenzivnější kulturní spolupráci. Na šíření vědomostí o lidové tradici vlastního národa i slovanském světě se sám aktivně podílel v Národopisné společnosti československé, při řízení *Národopisného věstníku československého* i coby předseda Státního ústavu pro lidovou píseň a I. odboru Slovanského ústavu.

Vedle toho byl i členem řady zahraničních a domácích vědeckých společností, mezi jinými Petrohradské akademie věd, Jihoslovenské akademie věd a umění v Záhřebu, Královské srbské akademie v Bělehradu, České akademie věd a umění a Královské české společnosti nauk. Poslední z uvedených ocenila roku 1932 vědeckou práci profesora Jiřího Polívky jmenováním svým čestným členem. ■

JAN CHODĚJOVSKÝ,
Masarykův ústav a Archiv AV ČR, v. v. i.

SAYING IT ...ON PAPER (21)

Johnny Cash, the country western singer, suffered from severe, debilitating headaches. Near the end of Cash's career, an interviewer asked if he still had headaches. "Yes," Cash said, "but not when I perform." "Do you have pain now?" "No. I'm performing."

A teenager, Jason Wilson, and his speech therapist were being interviewed on television. The therapist asked Jason, who stuttered uncontrollably, to introduce himself. It took the young man a long, agonizing minute to say, "My name is Jason Wilson." After discussing various therapeutic techniques, the therapist asked Jason to recite Hamlet's soliloquy. It seemed a cruel request. Jason said, "To be or not to be that is the question" – and 12 more lines to – "Must give us pause" without one stutter or hesitation.

Jason didn't become two different people, nor did Cash. In visual terms, it's as though each one moved, unnoticeably, a little to the side, the performing Cash to the side of the suffering Cash, and the reciting Jason to the side of the stuttering Jason. It's what writers know as "a second self," and it's at the heart of writing.

A "second self" is often referred to as a *persona* created by the author; sometimes it is called an implied author, and occasionally the Latin origin is used, and it becomes a mask. As Oscar Wilde said: "Man is least himself when he talks in his own person. Give him a mask, and he will tell you the truth." So it's understandable that the narrator in Dostoevsky's *Notes from Underground* should not be considered identical with Dostoevsky himself. The narrator is Dostoevsky's mask, his *persona*, and has its own way of speaking.

But it is more than a way of speaking. Though the speech of the author and his *persona* often overlap, a *persona* possesses his own attitudes and attributes, as well as his own vocabulary and manner of speech – a *persona* has his own *ideolect*, his own reservoir of language for each occasion he is in, and for each person he speaks to. It's not an unusual concept, for each of us possesses our own *ideolect*, our own way of speaking, and I believe we all possess *ideolects* – we speak in different ways in different situations, just as *personae* and narrators and characters do in stories. Garrison Keillor joked about it. In one of his stories, a cat is killed: "Some

people felt that [it] was inappropriate, but of course I could blame it on the character."

A novelist told me that once a character took shape in his mind, he described what his imagination saw the character doing, and he wrote down what his inner ear heard the character saying. The second self is not always so absorbing and dominant, but it's real to writers. Louise Erdrich said writing was a way of speaking without embarrassment; "because, you see, I was brought up to be an incredibly nice person, but not everything I wanted to say was nice." Her second self liberated her.

The journalist, Don Marquis, didn't think people wanted to hear him philosophize about human foibles. So he invented Archy, a cockroach, who typed notes to him. Archy became Marquis's "mouthpiece," and commented on people, but often about Mehitabel, an alley cat with questionable morals. Both Archy and Mehitabel were definite speakers, and said things Marquis could not say in his articles, and might not even think of. They liberated Marquis. His *personae* became famous, and like Louise Erdrich's *persona*, not everything they said was nice.

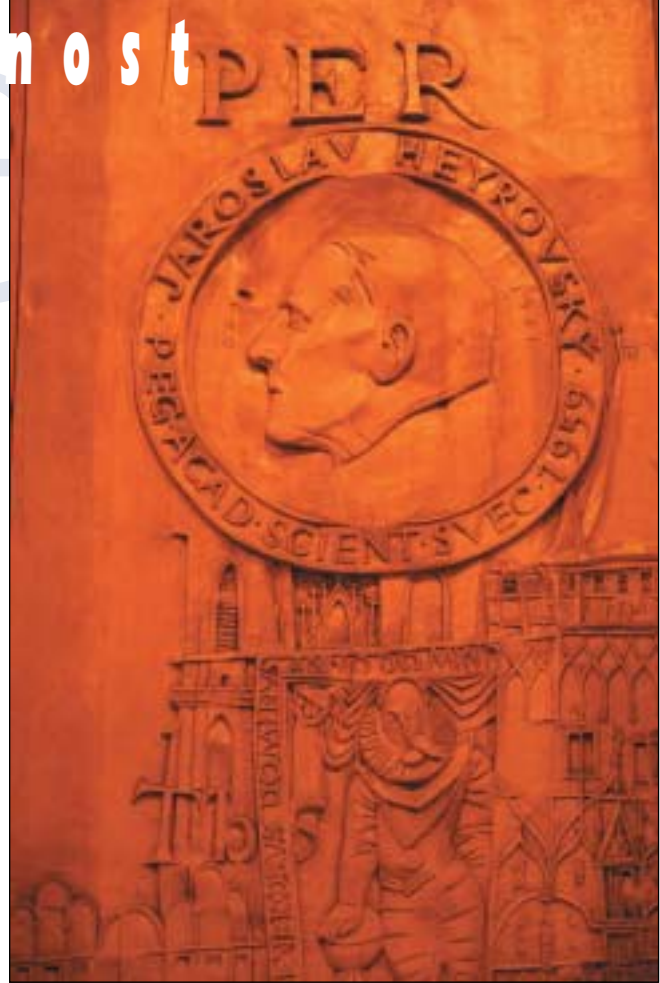
Joe DiMaggio, the famous baseball player, talked about his brain taking over his body, and his body performing a brilliant play, and the crowd yelling its approval; then he would wonder who made that play. Writers would understand Joe's wonderment, for many of them have admitted that they question who wrote a particular page. It was another voice, a *persona*, who took creative control and wrote it. And it's not limited to creative writing, and it's not hocus-pocus, and it's not a journey into the occult. The scientific writer is not the scientist when he is writing. The doctor writing about doctoring is not the doctor practicing medicine. It's a part of many aspects of our lives, but it's certainly pulsates at the heart of writing. As Shelby Foote said: "A writer's like anybody else except when he's writing." ■

RICHARD HAAS,

Kabinet studia jazyků ÚJČ AV ČR, v. v. i.

VŠECHNA FOTA: PETR KRÁLÍK, ARCHIV SŠC

NEJEN PRACÍ ŽIV JE ČLOVĚK

Pracovníci z Ústavu fyzikální chemie J. Heyrovského AV ČR, v. v. i., již po třetí uspořádali na sklonku roku 2007 týdenní komorní výstavu svých převážně výtvarných amatérských prací. Badatelskou instituci ve svátečním čase obohatili o umělecký rozměr.

Prostory vestibulu a předsálí, kde je spojení vědy a umění ztvárněno dřevěnou plastikou nazvanou *Praha a chemie* od akademického sochaře L. Čmerdy, na týden oživily práce od téměř dvou desítek experimentátorů, kteří se „živí“ vědeckou či odbornou prací na poli chemické fyziky, katalýzy nebo elektrochemie, a někteří z vystavujících pracují jako administrativní pracovníci. K vidění byly fotografie, akvarely, olejomalby a kresby, plastiky, keramika, sklo, práce z vlny a příze, výšivky, šperky, dekorace a literární tvorba. Stalo se již zvykem, že při vernisáži dostávají prostor i pracovníci ústavu, kteří sice nemají tzv. co vystavovat, ale mají roz-

hodně co předvést. Letošní vernisáž zahájila indicou písní zahraniční pracovnice a v průběhu večera si milovníci vážné hudby mohli v přednáškovém sále vyslechnout krátký kytarový recitál jednoho ze svých kolegů. Pro toho, kdo nenavštívil Heyrovského ústav osobně, přinášíme několik fotografií z vernisáže a doporučení, aby se v prosinci 2008 přišel podívat na čtvrtý ročník výstavy, který organizátoři přislíbili uspořádat. ■

KVĚTA STEJSKALOVÁ,
Ústav fyzikální chemie
Jaroslava Heyrovského AV ČR, v. v. i.

ODBORNÉ PUBLIKACE Z NAKLADATELSTVÍ ACADEMIA

JAN AMOS KOMENSKÝ

INFORMATORIUM ŠKOLY MATEŘSKÉ

Komenského *Informatorium* vzniklo v polském Lešně roku 1632. Mělo být součástí rozsáhlého plánu celoživotního vzdělání člověka, který autor zamýšlel sepsat, avšak nedokončil jej. Význam *Informatoria* není jen v tom, že tvořilo článek velkolepé koncepce reformy školského systému, ale také v tom, že se jedná v raném novověku o evropsky zcela ojedinělé systematické pojednání o výchově dětí v nejmladším věku.

LENKA MAREČKOVÁ

MILOSTI

Ohnisko lidství v trestním právu

Autorka se v knize zabývá podstatou a legitimitou institutu milosti, sleduje jeho historický vývoj u nás od vzniku první republiky v roce 1918 až do současnosti. Největší pozornost věnuje období po roce 1989, především letům 1998–2003, tedy době, kdy sama působila jako vedoucí oddělení trestně-právního a milostí Kanceláře prezidenta republiky.

PAUL CARTLEDGE

ALEXANDR VELIKÝ

Monografie o Alexandru Velikém, významné osobnosti světových dějin, jejíž velikášské činy uchvacují lidstvo i po více než dvou tisíciletích, není klasickým životopisem. Přinášející ucelený obraz tohoto velikána starověké historie, ukazuje Alexandrův život z různých pohledů, zabývá se jeho vztahem k Makedoncům, Řekům či Asiatům, věnuje se například i otázce, do jaké míry byl chápán jako bůh, či jako člověk.

EVA FIŠEROVÁ, LUBOMÍR KUBÁČEK,
PAVLA KUNDEROVÁ

LINEAR STATISTICAL MODELS

Regularity and singularities

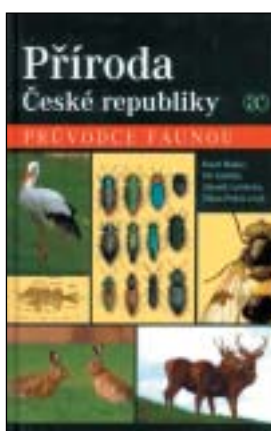
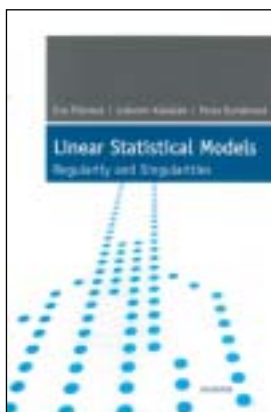
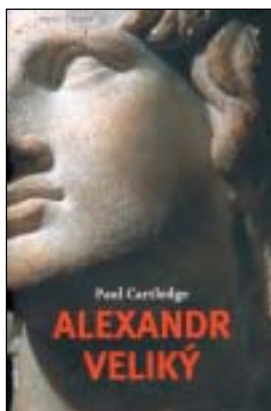
Anglicky psaná publikace se zaměřuje především na čtenáře z řad zájemců o matematiku a statistiku. Pozornost je soustředěna na problémy teorie odhadu a testování hypotéz v základních strukturách lineárních statistických modelů. Nejsme zde jen teorii, ale i příklady pro ilustraci, které přehledně doplňují odborný výklad.

KAREL HUDEC, JIŘÍ KOLIBÁČ, ZDENĚK LAŠTŮVKA,
MILAN PEŇÁZ A KOL.

PŘÍRODA ČESKÉ REPUBLIKY

Průvodce faunou

Knihka představuje zástupce všech skupin živočichů, s kterými se můžeme v naší zemi setkat. Stručný přehled ocení nejen studenti škol s přírodovědným zaměřením, ale díky malému formátu se tato příručka může stát i užitečným průvodcem na toulkách přírodou.

NEJPRODÁVANĚJŠÍ KNIHY V KNIHKUPECTVÍ ACADEMIA V PROSINCI 2007

- 1. Fučíková, E., Čepička, L. – Valdštejn – Monografie (s podporou AV ČR a ČS)
- 2. Hudec, K., Kolibáč, J., Laštůvka, Z., Peňáz, M. a kol. – Příroda České republiky – Průvodce faunou (s podporou AV ČR)
- 3. Flégr, J. – Úvod do evoluční biologie
- 4. Kraus, I. – Fyzika od Thaléta k Newtonovi – Kapitoly z dějin fyziky
- 5. Řezáčová, D., Novák, P., Kašpar, M., Setvák, M. – Fyzika oblaků a srážek

Tituly ostatních nakladatelství:

- 1. Hora-Hořejš, P. – Toulky českou minulostí 11, Via Facti
- 2. Ložek, V. – Zrcadlo minulosti – Česká a slovenská krajina v kvartéru, Dokořán
- 3. Velké dějiny zemí Koruny české VI., 1437–1526, Paseka
- 4. Nevrlý, M. – Kniha o Jizerských horách, Vestri
- 5. Steen, B., Henning, P. a kol. – Dějiny Dánska, NLN

Knihkupcův tip:

- Janoušek, P. a kol. – Dějiny české literatury 1945–1989, díl druhý 1948–1958

SOŇA JANOVCOVÁ,
vedoucí knihkupectví Academia,
Václavské náměstí 34, Praha 1

FOTO: PAVEL CHAROUSEK, ARCHIV AUTORA

On December 4, world-famous virologist Vladimír Vonka (Institute of Hematology and Blood Transfusion) was awarded Praemium Bohemiae by Foundation of Bohuslav Jan Horáček Českému Ráji.

YEAR OF HLAVKA

Czech Academy of Science will start the calibrations of death centenary of Josef Hlavka (1831–1908). Czech architect, builder and patron of Czech science, art and education, was one of the most successful businessmen in 19th century. *Josef, Maria and Zdenka Hlavka Foundation* with Czech Academy of Science have been prepared various kinds of memorial events such as conference on architecture, exhibitions, workshops and other. Academic Bulletin arranged new rubric GALLERY that will present collection of art production related with Josef Hlavka in all this year issues.

ACADEMY ASSEMBLY

The Academy Assembly, the highest body of the Academy of Sciences of the Czech Republic responsible for the topmost priority decisions related to the AS CR, held its XXXI Meeting in the Municipal House in Vinohrady on the 18 December 2007.

NEW DIRECTORS

We continue in introduction the comments of three additional directors of Academy institutes, who were asked three questions.

THE OCTAL YEAR

ASCR recalls the ninetieth anniversary of the signing of *Three Kings Declaration* which paved way for Czechoslovak independence. For the first time this declaration formulated the proposal for an independent Czech state, united with Slovakia, but with no mention of Habsburg Dynasty.

SCIENCE AND RESEARCH

CERN: European Organization for Nuclear Research

On November 27, ON Semiconductor Czech republic, has been awarded a contract by CERN (European

Organization for Nuclear Research) for its proposal to supply pixel detectors for experiments with ATLAS which is one of two general-purpose detectors at the LHC (Large Hadron Collider). The pixel detectors were manufactured in the Czech Republic.

Social aspects of Globalization

The Center of Global Studies (joint project of the Institute of Philosophy of the AS CR and the Faculty of Philosophy of Charles University in Prague) organized a two-day seminar entitled *Social Aspects of Globalization*. This seminar featured an overview of various activities in the field of globalization. Foreign guest Prof. Jerry Harris of Chicago read his essay *Global Capitalism*. An interview with Professor Harris is included in this issue.

NEW PROJECTS

Academy Institutes and Education Reform

The Center for Medieval Studies, Institute of Ethnology AS CR and the Masaryk Institute AS CR prepared a project entitled *Education and the Relation of the Cultural-Historical Heritage of Local Schools*. This project was developed within the frame of the reform of the education system.

AWARDS

Czech Head

Czech Head is aimed at supporting and promoting Czech science and technology. The project annually awards the best scientists and engineers. Prof. Antonín Holý (Institute of Organic Chemistry and Biochemistry) has been awarded by National Prize of the Czech Government.

FROM BRUSSELS

Czech agrobiotechnology in Brussels

CZELO (Czech Liaison Office for Development and Research), the Technology Center AS CR and the Czech Biotechnology Association Biotrin organized a one-day seminar entitled *Czech Republic – Your Partner in Agrobiotechnology Research* in Brussels on November 22. This seminar brought an overview of selected biotechnology activities and provided an insight into the agricultural and food biotechnology sector in the Czech Republic.

NOVÉ KNIHY

JIŘÍ VOSKOVEC & JAN WERICH

Korespondence II

Druhý díl z plánovaného třísvazkového projektu dosud nepublikované korespondence V+W nechává nahlédnout do dopisů z let 1963 až 1968. Politické události těchto let jsou však jen pozadím Voskovcova a Werichova filozofování a jejich úvah o umění, životě a smrti. Werichovo zdraví se zhoršuje a Voskovce stále více vyčerpává existenční boj.

Matějka, L., Nadace Jana a Medy Mládkových, Akropolis, Praha 2007. Vydání 1.

K DRUHÉMU BŘEHU

Češi v prostředí francouzské společnosti 1862–1918

Práce rozkrývá osudy českých emigrantů, známých osobností, ale i obyčejných lidí, jejichž kroky vedly do Francie, především do Paříže. Pokouší se odpovědět, proč tolik generací odcházelo právě tam, za jakých okolností se jejich cesty ubíraly a co je provázelo, když se přizpůsobovali svěbytnému francouzskému prostředí.

Brouček, S., Nová tiskárna, Praha 2007. Vydání 1.

KORESPONDENCE 1978–2001

Unikátní listy, otištěné v této knize, putovaly skrze ostnaté dráty – jimiž bylo obeháno komunistické Československo až do prosince 1989 – prostřednictvím diplomatických kurýrů a vytvářely jedno z nejdůležitějších spojení mezi lidmi vnitřního a vnějšího exilu, mezi komunistickým Východem a demokratickým Západem.

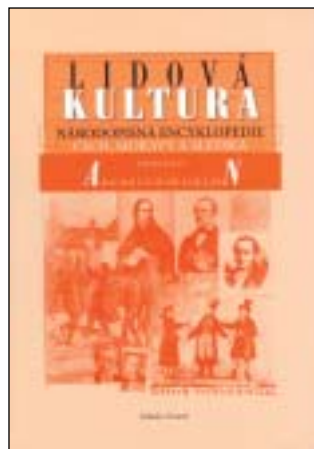
Havel, V., Janouch, F., Akropolis, Praha 2007. Vydání 1.

ÚVOD DO HEIDEGGERA

Práce prof. Güntera Figala, předního německého znalce díla Martina Heideggera, je zasvěceným úvodem do filozofie jednoho z nejvýznamnějších myslitelů 20. století. V současnosti představuje toto rozsahem nevelké dílo jednu z nejzdařilejších prací, zpracovávající velké heideggerovské téma přehledně, systematicky a přístupně.

Figal, G., Academia, Praha 2007. Vydání 1.

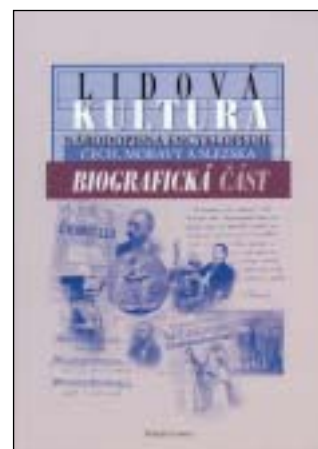

LIDOVÁ KULTURA

Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska

Obsáhlá třísvazková encyklopedie je uspořádána do dvou částí. První část je věnována osobnostem, druhá věcné a teoretické problematice. Téměř stočlenný kolektiv autorů vytvořil na 2800 hesel, v nichž postihuje historii a teorii oborů, hmotnou a duchovní kulturu, folklor, lidové umění, etnickou problematiku českých zemí a také životopisné portréty badatelů, sběratelů, literátů, hudebníků, výtvarných umělců, kteří se kulturou a životem českého etnika zabývali. Čtenář zde nalezne rozsáhlé soubory textů o národopisných regionech, lidové architektuře, krojích, pohádkách, pověstech, lidových písních a tancích, o hudebních nástrojích, zvycích a obyčejích, o řemeslech, lidovém výtvarném umění, lidovém zemědělství, stravě a o projevech kultury a lidové zbožnosti.

Tyllner, L., Mladá fronta, Praha 2007. Vydání 1.

ALBRECHT Z VALDŠTEJNA A JEHO DOBA

Ve Valdštejnské jízdárně je od listopadu 2007 otevřena výstava *Albrecht z Valdštejna a jeho doba*, která byla pro velký úspěch prodloužena do 2. března 2008. Po více jak roce příprav se veřejnost dočkala unikátního výstavního projektu, na němž spolupracoval Senát PČR s Vojenským historickým ústavem a Národním muzeem, aby představily životní osud vévody Albrechta z Valdštejna a též souvislosti třicetileté války. „Jsem rád, že se výstavu podařilo zrealizovat v tak širokém rozsahu. Je to unikátní příležitost zhlédnout na jednom místě a v jeden okamžik předměty, které jsou od dob třicetileté války roztroušeny jako válečná kořist po celé Evropě,“ uvedl při slavnostním zahájení předseda Senátu Přemysl Sobotka.

Nakladatelství Academia u příležitosti výstavy publikovalo velkorysou monografii *Valdštejn*. Kolekce vědeckých příspěvků takřka padesáti českých i zahraničních badatelů zobrazila dobu Albrechta z Valdštejna ze všech možných úhlů: mocenský a společenský vzestup Albrechta z Valdštejna, jeho roli ekonoma, podnikatele a organizátora Frýdlantského panství, stejně jako donátora a mecenáše řady církevních i světských staveb na svém panství. Opomenuta nezůstala ani vojenská stránka Valdštejnova podnikání, kdy se jako generalissimus císařských vojsk a generalissimus moře Baltického a Oceánského stal tvůrcem moderních evropských armád. Úvodní část s vědeckými příspěvky doplnil katalog výstavy *Albrecht z Valdštejna a jeho doba*. Celobarevná publikace obsahuje více než 600 barevných fotografií.

Isd

